

รายงานผลการดำเนินโครงการ

แผนงานอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

โครงการจัดสร้างฐานข้อมูลและเผยแพร่ประเพณี การดำรงชีวิตของชาวไทยอีสานบน

สำนักวิทยบริการ

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์

1000080324

Web site

ที่ปรึกษาโครงการ ... นายสุภชัย หาทองคำ

ผู้รับผิดชอบโครงการ ... นางอรทัย เลียงจินดาถาวร

ผู้ร่วมโครงการ ... นางประทับใจ สิกขา นางศุภนิตา เกตวงศา

นายชาญชัย บุญคุ้ม นายประสิทธิ์ พวงบุตร นางสาวปฐมนีย์ อันทร์สว่าง

นางวริชารวณ คำมุลตรี นายมนตรี ทะนุพันธ์

งานข้อมูลท้องถิ่น ฝ่ายหอสมุด สำนักวิทยบริการ

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์

มีนาคม 2543

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
แบบรายงานการดำเนิน โครงการ	1
พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด	7
พิธีกรรมเกี่ยวกับการบวช	23
พิธีกรรมเกี่ยวกับการแต่งงาน	34
พิธีกรรมเกี่ยวกับการตาย	49
ภาคผนวก	66
แหล่งอ้างอิง	67
Homepage	68

แบบรายงานการดำเนินโครงการ

แผนงานอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

ชื่อโครงการ : โครงการจัดสร้างฐานข้อมูลและเผยแพร่ประเพณี
การดำรงชีวิตของชาวไทยอีสานบน web site

ผู้รับผิดชอบโครงการ : นางอรทัย เลียงจินดาถาวร

หน่วยงาน : งานข้อมูลท้องถิ่น ฝ่ายหอสมุด สำนักวิทยบริการ
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้ร่วมโครงการ :

1. นางประทับใจ สิกขา
2. นายประสิทธิ์ พวงบุตร
3. นางสาวปุณีย์ จันทร์สว่าง
4. นางวิชาวรรณ คำมูลศรี
5. นายมนตรี ทะนุพันธ์

ประเภทของงาน :

เป็นโครงการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาศาสนาและศิลปวัฒนธรรม
ในลักษณะการสำรวจ ศึกษา และวิจัย เพื่อการรวบรวมข้อมูล โดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ
การกิน การอยู่อาศัย ความเชื่อและศาสนา

หลักการและเหตุผล :

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของไทย เป็นดินแดนที่มีความเจริญทางด้าน
อารยธรรมที่เก่าแก่มากมาย ดังจะเห็นได้จากโบราณสถาน โบราณวัตถุ และซากโครง
กระดูกที่ถูกขุดพบ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเจริญด้านวัฒนธรรม และประเพณีที่ต่าง
กัน ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน จากการปฏิบัติบอกเล่าสืบต่อกันมาโดยผู้เฒ่า
ผู้แก่ ซึ่งนับวันประเพณีอันดีงามเหล่านี้จะถูกกลืนหายไป เนื่องจากความเจริญ

จากเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้อารยธรรมของโลกตะวันตกแทรกซึมเข้ามามากมาย ประกอบกับผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีดั้งเดิมนับวันจะล้มหายตายจาก คณะผู้วิจัย จึงตระหนักและเห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะรวบรวมลำดับภาพและขั้นตอนการประกอบ พิธีกรรมตามประเพณีต่าง ๆ ออกมาเป็นรูปพรรณสัณยลักษณ์ Web site เพื่ออนุรักษ์ และ กระตุ้นจิตสำนึกให้อนุชนรุ่นหลังได้สืบทอดศึกษา และสามารถค้นคว้าได้อย่างกว้างขวาง ต่อไป

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคอีสานให้อยู่คงอยู่ตลอดไป
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัย อุบลราชธานี และผู้สนใจทั่วไป
3. เพื่อสร้างฐานข้อมูลเผยแพร่ประเพณีวัฒนธรรมของภาคอีสานโดยรวบรวมให้อยู่ในแหล่งเดียวกัน
4. เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่สนใจ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว
5. เพื่อสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. เพื่อเผยแพร่ข้อมูลประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นได้อย่างกว้างขวาง สร้างความเป็นเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ :

1. ได้อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานให้อนุชนรุ่นหลัง และผู้สนใจ ได้ศึกษา ค้นคว้า และถือปฏิบัติสืบทอดกันต่อมา
2. ได้สร้างฐานข้อมูลและสิ่งพิมพ์เผยแพร่ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน โดยรวบรวมให้อยู่ในแหล่งเดียวกัน
3. ได้อำนวยความสะดวกให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว

4. ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

5. เผยแพร่ข้อมูลประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานได้อย่างกว้างขวาง สร้างความเป็นเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

วิธีการดำเนินงาน :

1. เก็บรวบรวมข้อมูล เอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลจากผู้เฒ่าผู้แก่ ที่มีความรู้
2. บันทึกภาพนิ่ง บันทึกภาพวีดิทัศน์ การประกอบพิธีกรรมตามประเพณีของชาวอีสานจากเหตุการณ์จริง เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ
3. จัดทำฐานข้อมูลประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานเพื่อเผยแพร่ทาง Web site

ระยะเวลาการดำเนินงาน : 2 ปี ตุลาคม 2542 - กันยายน 2544

งบประมาณการดำเนินงาน : 50,000.- (ห้าหมื่นบาทถ้วน)

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ :

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและผู้ทรงคุณวุฒิ
2. ออกเดินทางสำรวจ และรวบรวมข้อมูลในเขตอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ รวม 12 ครั้ง
3. บันทึกภาพนิ่ง พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด ที่บ้านเลขที่ 72 หมู่ที่ 1 ตำบลคำขวาง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พิธีกรรมเกี่ยวกับการตาย ที่บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 1 บ้านดงมะไฟ ตำบลขมิ้น อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร และรวบรวมข้อมูลภาพถ่าย พิธีกรรมเกี่ยวกับการบวช จากตำบลแสนสุข และตำบลเมืองศรีไค อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พิธีกรรมเกี่ยวกับการแต่งงาน จากบ้านเลขที่ 125 ถนนสุขาอุปถัมภ์

อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อดำเนินการจัดทำสมุดภาพ ชุด วิธีการดำรงชีวิตของ ชาวไทยอีสาน จำนวน 1 ชุด

4. เผยแพร่ Home page บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

5. สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน

ผลที่ได้รับ :

จากการดำเนินงานตามโครงการจัดสร้างฐานข้อมูลและเผยแพร่ประเพณี การดำรงชีวิตของชาวไทยอีสานบน Web site สามารถรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของชาวไทยอีสานที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษให้คงอยู่ต่อไป คือ ประเพณีที่เกี่ยวกับการเกิด ประเพณีที่เกี่ยวกับการบวช ประเพณีที่เกี่ยวกับการแต่งงาน (กินดอง) ประเพณีที่เกี่ยวกับการตาย และรวบรวมข้อมูลในรูปแบบของภาพถ่ายนำมาจัดสร้างฐานข้อมูล เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตได้อย่างกว้างขวาง เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า และสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามสืบต่อไปของชาวอีสาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน :

1. ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี แต่แก่ก่อนมียู่จำนวนไม่มาก
2. ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล เนื่องจากเกรงว่าจะถูกหลอกลวง หรือไม่ไว้วางใจ
3. ชาวบ้านจะเห็นว่าประเพณีในวิถีชีวิตเป็นเรื่องที่ธรรมดา ทุก ๆ คนน่าจะรู้ดีอยู่แล้ว จึงไม่ให้ข้อมูลละเอียดมากนัก
4. วัฒนธรรม ประเพณีบางอย่างได้ปรับเปลี่ยนไป เพื่อให้เข้ากับยุคสมัย ทำให้การรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างลำบาก ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลภาพถ่ายได้ครบถ้วน เช่น ประเพณีที่เกี่ยวกับการเกิด เป็นต้น
5. งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนไม่เพียงพอในการดำเนินงาน

รายละเอียดค่าใช้จ่าย :

1. ค่าตอบแทนวิทยากร -
 2. ค่าใช้จ่ายในการติดต่อประสานงาน -
 3. ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานนอกเวลา
 - อัตรา 100 บาท/วัน จำนวน 4 คน X 41 วัน = 5,600 บาท
 - อัตรา 200 บาท/วัน จำนวน 1 คน X 22 วัน = 4,400 บาท
 - รวม 10,000 บาท
 4. ค่าตอบแทนอาจารย์ในการปฏิบัติงานนอกเวลา -
 5. ค่าจ้างเหมาทำป้ายประชาสัมพันธ์ -
 6. ค่าจ้างเหมารถ สำรวจเส้นทาง และเก็บรวบรวมข้อมูล 7,500 บาท
 7. ค่าจ้างเหมาจัดทำฐานข้อมูล 15,000 บาท
 8. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง จำนวน 1,700 บาท
 9. ค่าจ้างเหมาจัดทำเอกสาร 4,952 บาท
 10. ค่าเลี้ยงรับรองวิทยากร - บาท
 11. ค่าวัสดุโฆษณาและเผยแพร่ 10,080 บาท
 - 11.1 ฟิล์มสีรวมล้างอัดภาพ จำนวน 24 ม้วน ๆ ละ 350 บาท = 8,400 บาท
 - 11.2 ฟิล์มสีรวมล้างอัดภาพ 4R จำนวน 2 ม้วน ๆ ละ 370 บาท = 740 บาท
 - 11.3 ถ่านเฟลซ Alkaline AA จำนวน 1 กล่อง ๆ ละ 800 บาท = 800 บาท
 - 11.4 ถ่านรีเทียม 3V. จำนวน 1 ถัง ๆ ละ 140 บาท = 140 บาท
 12. ค่าวัสดุสำนักงาน 768 บาท
 - 12.1 แผ่น CD-ROM จำนวน 10 แผ่น = 570 บาท
 - 12.2 ชั้นวาง CD-ROM จำนวน 2 ชั้น = 198 บาท
- รวมทั้งสิ้น 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน)

แผนปฏิบัติงาน : (ระบุระยะเวลา)

ที่	ลักษณะงาน/กิจกรรม	วัน /เดือน /ปี	ประมาณการงบประมาณ (บาท)	หมายเหตุ
1	ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและผู้ทรงคุณวุฒิ	ต.ค.41-มี.ค.42	-	
2	ออกท้องที่เก็บรวบรวมข้อมูล และบันทึกภาพ	เม.ย. - ก.ย. 42	29,280	
3	จัดทำ Home page ประเพณีการดำรงชีวิตของชาวไทยอีสาน	ต.ค.42-ม.ค.43	15,000	
4	จัดทำสมุดภาพ	ก.พ. 43	-	
5	เผยแพร่ Home page	มี.ค. 43	768	
6	สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน	มี.ค. 43	4,952	
		รวม	50,000	

พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด

การกำเนิดเกิดมาเป็นคน นับตั้งแต่ปฏิสนธิ (อยู่ในท้อง) จนถึงคลอดออกมา เรียก การเกิด ผู้คนเกิดมาจะคิดหรือชั่ว สำคัญที่สุดอยู่ที่พ่อแม่ ถ้าทั้งสองคนนี้ดีลูกที่เกิดมาก็จะเป็นคนดี คนโบราณจึงสอนให้สร้างแต่ความดีโดยวางหลักการสร้างไว้ ดังนี้

□ **การสร้างพระพุทธรูป** ณ สถานที่อันเป็นส่วนรวม เช่น ศาลาโรงธรรม หรือ ศาลากลางบ้าน คนโบราณชอบสร้างพระพุทธรูปที่สวยงามไว้เวลาคนผ่านไปมาให้เห็นถนัดจักได้เกิดศรัทธามีความเคารพนับถือ เมื่อเวลาตั้งครรภ์ น้อมมือถึงพระพุทธรูป จิตใจก็จะสงบสบาย ลูกที่เกิดมาก็จะเป็นคนที่มีจิตใจดีงาม มีศีลธรรม และรูปร่าง สวยงามเหมือนพระพุทธรูปที่สร้าง

□ **การสร้างหิ้งพระบนหัวนอน** คนโบราณชอบสร้างหิ้งพระไว้ในห้องนอน มีพระพุทธรูปปางต่างๆ ไว้เพื่อสักการบูชา วันธรรมดา ก่อนจะนอนก็นำเครื่องสักการะ มีพระ ประทีป รูป เทียน ข้าวตอก และ ดอกไม้ ไปสักการะ วันสัปดาห์ วันพระ ก็นําน้ำอบ น้ำหอมพร้อมเครื่องสักการะไปหัดสรงพระ สำหรับหญิงที่เริ่มตั้งครรภ์ เวลาสักการะ ก็ตั้งจิตอธิษฐานขอให้ได้ลูกที่ดีมาเกิด

□ **การสร้างภาพในห้องนอนของคนโบราณ** มักจะมีรูปเขียน รูปหล่อ หรือ รูปปั้นของคนสำคัญๆ เช่น รูปพระพุทธเจ้า รูปพระสาวกรูปวิเศษ รูปบรรพบุรุษ รูปบิดามารดา เป็นต้น เวลาเข้าไปในห้องนอนแต่ละครั้ง ระลึกถึงบุคคลนั้นเป็นประจำ เวลาเมื่อครรภ์ลูกก็จะเหมือนบุคคลนั้น

การที่คนโบราณสร้างพระพุทธรูปที่ดี สร้างหิ้งพระ หรือสร้างภาพที่ดี ไว้ในห้องนอน ความประสงค์ส่วนหนึ่งก็เพื่อแนะแนวทางให้สร้างคน ถ้าทำได้ก็นำคนดี คนงามมาเกิด เหตุผลในข้อนี้มีอย่างไร จะนำหลักฐาน มาประกอบ เช่น

เรื่อง คนกลับเพศ ในสมัยพระพุทธเจ้าของเรา พระสาวกชื่อ พระมหากัจจายน์ ท่านมีรูปร่างสวยสดงดงาม ลูกชายเศรษฐีชื่อ โสเรยะ ไปเห็นเข้า คิดอยากได้ ท่านมาเป็นเมีย พอลึกเข้านั้นแล้ว ลูกชายเศรษฐีก็กลายเป็นหญิง อยู่ต่อมาได้แต่งงานกับ ลูกชายเศรษฐีเมืองคักศิลา อยู่กันจนได้บุตร 2 คน เมื่อรู้สึกสำนึกตัวกลัวความผิดจึงได้ไปขอโทษต่อพระมหากัจจายน์ ท่านขมาโทษให้แล้วก็กลับเป็นชายตามเดิม

อีกเรื่องหนึ่ง ฝรั่งเศสขาวสองคู่เมียแต่งงานกันใหม่ ได้ผู้ชายแซกคำเป็นคนรับใช้ มีความขยันหมั่นเพียรซื่อสัตย์และจงรักภักดี เป็นที่พออกพอใจของเมียฝรั่ง ต่อมาเมียฝรั่งตั้งครรภ์ เวลาคลอดออกมาลูกมีรูปร่างหน้าตาเหมือนแซกคำ แม้จะซักไซ้ไล่เลียงจนเรื่องขาวสะอาดแล้วก็ตาม ฝรั่งเศสผู้ใดก็ไม่พอใจ เขาแบ่งข้าวของเงินทองให้เป็นค่าแรงแซกคำ แล้วให้ออกจากเรือนไป แซกคำลืมนิยามรูปถ่ายของตนไว้เมียฝรั่งเวลาเดินเข้าออกในบ้าน ก็เห็นแต่รูปของแซกคำภายหลังตั้งครรภ์อีกพอคลอดลูกออกมาก็มีรูปร่างหน้าตาเหมือนแซกคำอีก ฝรั่งเศสผู้ใดจึงหายสงสัย ได้ใช้ให้คนไปตามเอาแซกคำคนรับใช้นั้นมาอยู่ด้วยกันจนตลอดชีวิต นี่ก็เป็นเรื่องที่น่าแปลก

กณบุญคนบาปมาเกิด ขณะที่ลูกอยู่ในท้อง ถ้าเป็นกณมีบุญมาเกิด ผู้เป็นแม่ จะมีความสุขกายสบายใจ ตัวอย่าง แม่พระคิสสะ พอพระคิสสะเกิดแม่ก็อยากทำบุญ ให้ทาน ถึงกับถวายข้าวมธุปายาสแด่พระสงฆ์ เมืองพระสารีบุตรเป็นประธาน ถ้าเป็น คนบาปมาเกิด แม่จะทนทุกข์ทรมาน มีการเจ็บไข้ได้ป่วย เวลาเมื่อไรมากระทบมักจะ ไม่พอใจ แสดงความไม่พอใจออกมานอกหน้า บางรายเป็นศัตรูต่อผู้ให้กำเนิดของตนก็มี ตัวอย่าง เช่น พระเจ้าอชาตศัตรู พระโอรสของพระเจ้าพิมพิสาร และพระนางเวเทหิ พอเริ่มตั้งครรภ์พระนางก็อยากดื่มกินพระโลหิตของพระสวามี จนพระสวามีให้แพทย์ มาเจาะ พระโลหิตที่ลำแขน 1 จอกทอง พอพระนางได้เสวย อาการแพ้ท้องก็สงบ ในเวลาประสูติพระโอรส ปีนผาหน้าไม้ในพระนครก็เกิดถูกเป็นเปลวเพลิงไปหมด ต่อมา เมื่อพระเจ้าอชาตศัตรูเจริญวัย ได้คบคิดกับพระเทวทัตแย่งเอาราชสมบัติชิงบัลลังก์ แล้วฆ่าพระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นบิดาให้ตาย

กณเกิดเป็นสัตว์ สัตว์เกิดเป็นคน เวลาใกล้จะตาย ถ้าใจไปนึกไปห้วงเอาอะไร มาเป็นอารมณ์ก็มักจะเกิดเป็นสังขารนั้น ข้อนี้มีเรื่องเล่าในพระธรรมบทว่า ณ เมืองอัลลกะปะปะ เกิดฝนแล้ง นายโลกุตตะลิก กับนางกาสิ พากันอุ้มลูกน้อยมุ่งสู่เมืองโกสัมพี เพื่อขอทาน สู้กับความหิวโหยไม่ได้จึงทิ้งลูกน้อยไว้กลางทางแล้วเดินต่อไปจนถึงบ้านพักคนเลี้ยงโค ณ ที่นั้นเขาทำบุญเลี้ยงพระปัจเจก เขาได้ให้ทานอย่างเหลือเฟือแก่สองตัวเมีย ผู้ตัวนั้น กินกินประมาณอาหารไม่ย่อย พอตกกลางคืนเขาก็ตาย แต่ก่อนตายเขาได้เหลือบเห็น นางสุนัขของคนเลี้ยงโค ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยอาหาร เขารู้สึกรักใคร่พอใจมัน พอตายแล้ว เขาได้เกิดในท้องของนางสุนัขนั้น ส่วนสัตว์ที่ตายแล้วได้มาเกิดเป็นคน มีเรื่องเล่าไว้ว่า ครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าตรัสถึงบุรพกรรมของภิกษุ ผู้เป็นคนใจร้ายชอบดูว่ากล่าวผู้อื่น พระองค์ตรัสว่า แต่ก่อน เธอเกิดเป็นเสือ ชอบจับเนื้อกินเป็นอาหาร มาบัดนี้เธอเกิดเป็น คน แล้วบวชเป็นพระภิกษุก็ยังใจออกร้ายคล้ายเสืออยู่

ชายเกิดเป็นหญิง หญิงเกิดเป็นชาย ชายที่ประพฤติด้อยหน้าต่อศีลธรรม เช่น มีการเล่นขู้ ขี้เมียวทาน เป็นต้น ตายแล้วไปเกิดเป็นหญิง มีเรื่องเล่าไว้ว่าพระอานนท์ คราวเกิดเป็นลูกช่างทองได้เป็นขี้ขี้เมียวทาน ตายแล้วได้ไปเกิดในนรก พ้นจากนรกแล้ว ได้ไปเกิดเป็นนางบำเรอสี่สิบชาติ พ้นจากนั้นได้ไปเกิดเป็นบุรุษถูกเขาตองถึงเจ็ดชาติ

เมื่อสิ้นกรรมแล้วได้มาเกิดเป็นพระอานนท์ ส่วนหญิงที่ต้องการจะเกิดเป็นชาย ท่านสอนให้ทำตนดังนี้

- ① ให้ทำบุญให้ทาน รักษาศีล เจริญเมตตาภาวนา
- ② ปฏิบัติสมาธิให้ดี
- ③ ไม่นอกใจสามี ก่อนจะสิ้นใจให้ตั้งจิตอธิษฐานขอให้เกิดเป็นชาย

ตายแล้วก็ได้เกิดเป็นชาย

จากหลักฐานที่ยกมาเป็นตัวอย่างแท้จริงแค่ไหนโปรดตัดสินใจเอง ทางพระพุทธศาสนา สอนว่า ชั่วคืออยู่ที่ใจ ใครอบรมใจได้ คนนั้นเป็นคนดี การสร้างคนให้ดี ผู้สร้างต้องเป็นคนดี

การสมสู่อยู่ร่วม

การสมสู่อยู่ร่วมกันนั้น ทางพระพุทธศาสนาสอน ให้มีความสันโดษ คือพอใจเฉพาะในผิวเมียของตน มิให้ทำการสมสู่แบบสัตว์เดรัจฉาน หากทำแบบนั้นถือว่าบาป บางรายถึงกับตกนรกหมกไหม้ พ้นจากนรกก็มาเกิดเป็นกบปั๋นบ้าง เสือจืดผิมนุ้ย บางรายก็เกิดเป็นสัตว์เดียรัจฉานให้เขาทุบตีทรมาน

การฆ่า หรือ ริดลูกในท้องให้ตาย ก็ถือว่าเป็นบาปหนักจะถูกเขาฆ่าตายถึง 500ชาติ

สำหรับวันทำการประเพณีนั้น โบราณห้ามมิให้ทำในวันศีล วันพระที่บริเวณวิหาร ลานเจดีย์ ลานวัด ใกล้พระพุทธรูป ห้ามมิให้ทำกับคนต่างชาติ ต่างศาสนา อันจะเป็นการสับสนปนเป เป็นเหตุให้ไม่บริสุทธิ์

การอบรมเด็กในท้องในเวลามีครรภ์ โบราณสอนให้พักผ่อนไม่ให้ทำงานที่หนัก สำหรับการอยู่กินก็ห้ามมิให้กินอาหารที่เปรี้ยวหวาน มัน เฝื่อน ร้อนจนเกินไป ด้วยกลัวเป็นอันตรายแก่เด็กในท้อง การยืน เดิน นั่ง นอน ก็ให้ระมัดระวัง ให้ทำบุญให้ทาน รักษาศีลเมตตาภาวนา การทำทั้งนี้เป็นการรักษาและอบรมเด็กในท้องให้เป็นคนดีนั่นเอง

การคลอดกำหนดเวลาตั้งครรภ์ โบราณว่าไว้ว่า (ผู้สาวมานแก่ผู้เฒ่ามานสิบ) หมายความว่า หญิงที่มีท้องคนหัวปี (คนแรก) ครบเก้าเดือนจึงจะคลอด มีท้องคนที่สอง

ไป มีครบสิบเดือนจึงจะคลอด เมื่อถึงเวลาจะคลอดพอรู้สึกปวดท้องให้ไปเชิญหมอตำแย
มาไว้ ถ้ามีเครื่องรางของขลังให้เอาเก็บรักษาไว้ที่อื่น ห้ามมิให้คนยืนขวางประตู หรือ
บันได ห้ามมิให้พูดเรื่องซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการคลอด

เมื่อคลอดแล้วเตรียมทำเตาไฟ หาหม้อและฟืนมาจุดค้ำน้ำให้อยู่ไฟ
(อยู่กรรม) ต่อไป ฟืนอยู่ไฟที่กองขึ้นไว้ให้ลี้มเวลาตกฟากไม้ไผ่ที่เอามาตีติดกันเป็น
แผ่นใช้นั่งในเวลาจะคลอดเรียกว่าฟาก เวลาตกฟาก คือ เวลาที่คลอดออกมาแล้วคก
ถึง ฟาก เวลาตกฟากนี้ถือกันว่าเป็นเวลาเกิดและเป็นเวลาสำคัญมาก ผู้เป็นพ่อแม่จะต้อง
จำเวลา วัน เดือน ปีเกิดของเด็กไว้ให้แม่นยำ เพื่อสะดวกในการที่จะนับอายุในเวลาบวช
เวลาแต่งงาน หรือจะดูฤกษ์งามยามดี เวลาตกฟากนี้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า หญิงตกหงาย
ชายตกคว่ำ คือเวลาคลอด หญิงจะต้องหงายหน้าขึ้น ชายจะต้องคว่ำหน้าลง ถ้าหญิง
ตกคว่ำ ชายตกหงาย ถือว่าผิดปกติเนียม ถ้าใครเป็นเช่นนั้นเวลาคลอดออกมาเขาจะเอา
มือจับองคชาติ (ของลับ) เพื่อว่าต่อไปเด็กจะมีเพศ เขาจะต้องเป็นหมันแต่งงานแล้วไม่มี
ลูก ไม่พิกลพิการ

การคัสด้ายแฮ่ สายที่โยงจากแฮ่ (รก) มาหาสะดือเรียก สายแฮ่
สายแฮ่นี้จะต้องคัสด เขามัดเป็นปรางๆ ให้แน่น ให้คัศยาวเสมอเข่าเด็ก ของที่จะคัศใช้ตัว

(ผิว) ไม้สวก (ไม้ไผ่) หรือกาบหอย ห้ามมิให้เอามัดหรือเหล็กตัด เพราะจะเป็นพิษ
เขียงรองตัดใช้วานไฟ ก้อนหิน หรือถ่านไฟ คนที่จะตัดก็เลือกเอาคนที่นิสัยใจคล้อยด้วย
ถือว่าเด็กที่เกิดมาจะมีนิสัยใจคล้อยกับผู้ตัดสายแฮ

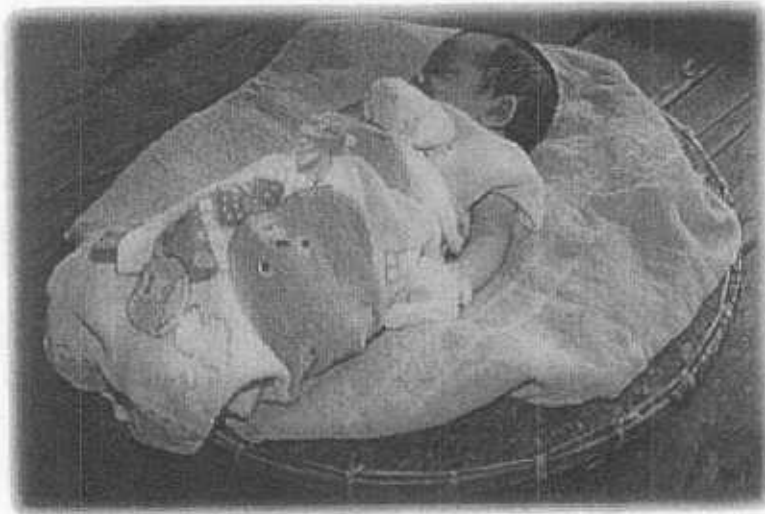
การอาบน้ำเด็ก เมื่อตัดสายสะคือแล้ว เอน้ำอาบให้เด็ก ถ้ามีไขมันหรือเมือก
ติด ต้องเอาน้ำมันมะพร้าวทาตามตัว แล้วเอาผ้าเช็ดจึงอาบน้ำให้ วิธีอาบน้ำให้นั่งเหยียด
ขาทั้งสองข้างออกให้ตรง เอาเด็กวางลงในระหว่างขาหันหัวเด็กไปทางปลายเท้า แล้วเอา
น้ำอาบให้ และให้คัดแข้งขามือเท้าให้ตรงด้วย เมื่ออาบน้ำแล้วเอาผ้าขาวยาวเท่าลำตัว
มาเจาะเป็นรูตรงกลางระหว่างสะคือวางทาบบนท้องสอดสายสะคือเป็นวงวางไว้
บนผ้า แล้วเอาเชือกรัดไว้ทั้งสองข้าง จึงเอาเด็กใส่ในกระดัง

การฮ้อนกระดัง

ก่อนจะเอาเด็กวางลงกระดังให้เอาเบาะปูลงก่อนแล้วเอาผ้าขาวรอง จึงเอาเด็ก
วางลง กระดังนั้นใช้ทางด้านหลัง แล้วนำกระดังเด็กไปที่ประตูเรือนทำการผอกผีพราย
ผายผีป่า เอากระดังเกาะกับประตูเบา ๆ ว่า อุหูก อุหูก อุคอุคอุค แม่่นลูกสุ มาเอามือนี้
กลายมือนี้เมื่อหน้าลูกสุ ว่าดังนี้สามหนด้วยถือว่าในระหว่างสามวันลูกผี วันสี่เป็นลูกคน
พอผอกแล้วนำกระดังเด็กไปวางข้างแม่ของเด็ก แล้วเสกคาถาเอาด้วยสายสิญจน์วงรอบ
ผูกข้อต่อแขนให้ทั้งแม่และเด็ก ในขั้นตอนของการฮ้อนกระดังนั้น หากเป็นเด็กผู้หญิง

จะเอาเข็มค้าย หรืออุปกรณ์เข็บปักถักร้อยวางลงในกระดิ่งก่อน แล้วค่อยเอาเบาะหนุนทับ
ว่าจะทำให้เป็นคนเรียวร้อย เป็นแม่บ้านแม่เรือน หากเป็นเด็กชายจะเอาสมุด ดินสอ วาง
ลงทำเช่นเดียวกัน จะทำให้เป็นคนรักเรียนเขียนอ่าน โตขึ้นจะได้เป็นเจ้าคนนายคน

การฝังสายแฮ่

เมื่อตัดสายแฮ่ ออกแล้วเอาใบตองเกลือมาห่อ แล้วนำไปฝังใต้บันได
ชานเรือน เอาไฟสุ่มไว้สามวันสามคืนที่เอาไฟสุ่มไว้ทั้งกลางวันกลางคืน โบราณถือว่า
ป้องกันผีพราย มิให้มาทำอันตรายแก่เด็ก

การอยู่กรรม หรือ การอยู่ไฟ

เมื่อจะอยู่ไฟ ต้องมีการทำพิธีดับพิษไฟเสียก่อน โดยเสกข้าวสารกับเกลือ ด้วยคาถา พุทโธ โลกนาโธ โมกัลลานะ อคคีสัยขมมเรียกคาถาบทนี้ว่าพระโมกัลลาน์ ดับไฟนรกเสกคาถาแล้วเก็บข้าวสารกับเกลือ ฟันที่ท้องของผู้ที่อยู่ไฟ 3 ครั้ง ที่หลัง 3 ครั้ง ที่เตาไฟ 3 ครั้ง จัดหาข้าวตอก ดอกไม้ ธูป เทียน พร้อมทั้งกระทงสังเวช ประกอบ ด้วยกุ่มพลำ ปลาขำ เป็นการเซ่นสังเวชแม่ก้อนเส้าเตาไฟ และขอขมาลาโทษต่อพระเพลิง ธูป เทียน นั้นจะใช้อย่างละ 4 ปีกที่ 4 มุมเตาก่อนขึ้นนอนบนกระดานไฟ ต้องทำเข้าชื่อ เสียก่อน คือ นอนตะแคงให้หมอดำแยเหยียบตะโพก ซึ่งทราบจากการกลอด ให้ตะโพก เข้าที่เสียก่อนแล้ว จึงขึ้นนอนบนกระดานไฟได้ ก่อนขึ้นนอนก็ต้องกราบขอขมาเตาไฟ ด้วยจึงจะขึ้นนอนได้ นอกจากนั้นแล้วหมอดำแย จะเสก ขมิ้น ปูนแดงและเหล้าขาวทาที่ ท้องและหลังของผู้ที่อยู่ไฟด้วยเพื่อเป็นการดับพิษร้อน การอยู่ไฟ

การอยู่กรรมนั้นก็เพื่ออย่างตัวและในขณะที่อยู่ไฟ ต้องกินน้ำร้อน หม้อน้ำร้อน เรียกว่า หม้อกรรม อาจจะผสมสมุนไพรลงไปด้วยก็ได้ หม้อน้ำร้อนจะตั้งไว้ใกล้ ๆ กับ ผู้ที่อยู่ไฟ เพื่อให้สะดวกเวลาต้กกินการกินน้ำร้อน เพื่อให้ร่างกายขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ ออกมาก็เป็นการขับพิษออกจากร่างกายได้อีกวิธีหนึ่ง

ข้อมูลท้องถิ่น ๗๗ ๒๕๖๕

ใช้เฉพาะใน
ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นเท่านั้น

ถ้าเป็นแม่ใหม่ ต้องอยู่ไฟอย่างน้อย 15 วัน แม่เก่า 7-8 วัน ถ้าเห็นว่าจะ
ปลอดภัยจะอยู่น้อยกว่านั้นก็ได้ สำหรับอาหารการกิน ผู้อยู่ไฟจะต้องเว้นของที่แสดง
ในระหว่างที่อยู่ไฟนั้น จะมีญาติพี่น้องนำอาหารการกินกล้วยส้มมาฝากไม่ขาด แม่จะ
ไม่มีอะไรมาฝากก็มาเยี่ยมถามสารทุกข์สุกดิบเป็นการแสดงออกซึ่งไมตรีจิตของพี่น้อง
ประการหนึ่ง

การปักตาแหลวหื้อ

เมื่อเข้ากรรมแล้วเขาจะทำตาแหลวหื้อ (แหลว) อันหนึ่งขนาดเท่า
ฝ่าบาตรเอาด้วยสีด้าแดงขาววงรอบ สุกติดปลายไม้ไผ่ปักไว้ข้างบันไดเบื้องขวาจนกว่า
จะออกไฟการปักตาแหลวหื้อไว้นี้ ถือว่าเป็นการป้องกันภูตผีปีศาจ อีกอย่างหนึ่งแสดง
ให้เห็นว่าบ้านนั้นมีคนอยู่ไฟ ธรรมเนียมมืออยู่ว่าผู้จะไปเยี่ยมก็ให้ระวังปาก คืออย่าพูดถึง
เรื่องร้อน จะทำให้ผู้อยู่ไฟเกิดผลเป็นผื่นคันพุพอง

การนอนอู่

ที่นอนของเด็ก ซึ่งเขาสานด้วยไม้ไผ่เป็นตาห่าง ๆ เรียกว่า อู่ หรือ เปล ก่อนที่จะเอาเด็กลงนอนในอู่ต้องให้ครบ 3 วันเสียก่อน ในขณะที่ยังไม่นอนอู่ นั้น จะเอาเด็กนอนในกระด้ง เวลาจะลงอู่ ต้องมีการเชื้อเชิญญาติพี่น้องมาทำพิธี ถ้าเป็นชายเอากระดาดคินสอลงในอู่ด้วย โดยถือว่าเวลาเด็กเจริญเติบโตขึ้นจะได้เป็นคนรู้หลัก นักปราชญ์ ถ้าเป็นหญิงเอาผ้าและเข็มลงในอู่ด้วย โดยถือว่าเมื่อโตขึ้นจะได้ฉลาดในกิจการบ้าน การเรือน มีการเข้บปักถักร้อย เป็นต้น ซึ่งเหมือนกับการนอนกระด้ง

การออกกรรม

เมื่ออยู่ไฟครบกำหนดแล้ว ก็จัดการออกกรรม พิธีทำมีการบูชาเตาไฟด้วยดอกไม้ธูปเทียนให้หมอบน้านมนต์ขับพิษไฟให้ ต่อไปอาบน้ำเย็น กินอาหารก็ไม่ต้องกะล่ำ สิ่งที่ต้องห้ามอีกอย่างคือ ไม่ให้สัมผัสอยู่ร่วมกัน เกรงเป็นอันตรายต่อมดลูก หรือมีลูกดีเกินไป

การเข้ากระโจม

กระโจมในสมัยก่อนจะทำเป็นโครงไม้ไผ่คล้ายสุ่มไก่ เอาผ้าคลุม มีหม้อต้มยาสมุนไพร ซึ่งได้แก่ เปลือกส้มโอ ใบส้มป่อย ว่านน้ำ ผักนึ่งล้อม มะกรูด เกลือ เป็นต้น ต้มพอน้ำเดือดแล้วค่อท่อให้น้ำเข้าไปในกระโจม ก่อนเข้ากระโจม เอาว่านนางคำ ฝนหรือตำ คั้นเอาแต่น้ำ ผสมกับเหล้าขาวและการนุร ทาให้ทั่วตัวก่อนแล้วจึงเข้ากระโจม ช่วยขับเหงื่อ ขับพิษและยังป้องกันผ้าขึ้นหน้าอีกด้วย

การประคบตัว

การประคบตัวคือ กรรมวิธีการรักษาตัวอย่างหนึ่ง โดยใช้ลูกประคบ ประคบตามมือเท้า ท้องน้อย บริเวณหัวหน้า เต้านม ช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อย และช่วยให้มดลูกกลับเข้าอุ้งเร็วขึ้น วิธีทำลูกประคบ ใช้ไพล ว่านนางคำ ขมิ้นอ้อย ใบมะขาม ใบส้มป่อยตำเคล้ากับเกลือ ห่อผ้าขาว จุ่มน้ำที่เหลือจากการเข้ากระโจม นอกจากนั้นแล้ว น้ำที่เหลือจาก การเข้ากระโจมก็ดี น้ำที่เหลือจากการประคบก็ดี สามารถนำมาใช้อาบได้ อีกด้วย

การนวดหม้อเกลือ

วิธีการทำ เอาเกลือบรรจุลงในหม้อตาลมีฝาละมีแล้วตั้งไฟ พอเกลือแตกคั่ง
เผียะ ๆ ยกหม้อเกลือวางลงบนใบพลับพลึง หรือ ใบละหุ่งและเอาผ้าห่อหม้อตาล พร้อม
ใบละหุ่ง คลึงตามตัว ช่วยให้หายปวดเมื่อย ปกติแล้วจะทำวันละ 2 ครั้ง เช้า บ่าย ทุกวัน
จนกว่าจะออกไป

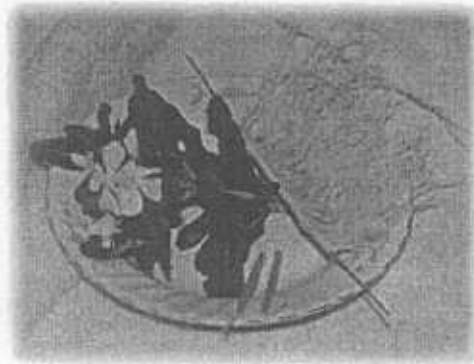
การนั่งถ่าน

ใช้ผิวมะกรูดตากแห้ง ว่านน้ำ ว่านนางคำไหล ขมิ้น อ้อย ขานหมาก ชลูด
ขมิ้นผง ใบหนาด ทั้งหมดหั่นละเอียด ตากแดดใช้โรยบนเตาไฟขนาดเล็ก ๆ ให้ไอร้อน
ขึ้นสู่ก้นของผู้ที่กลอดลูกใหม่ เป็นการสมานแผลที่เกิดจากการกลอดลูก จะพบว่า
สมุนไพรที่ใช้ในการรักษาจะเป็นสมุนไพรที่หาได้ง่าย ๆ และใช้ในชีวิตประจำวัน หาได้
สะดวก หากมีไม่ครบขนาดอย่างใด อย่างหนึ่งก็สามารถใช้ได้เช่นกัน

การอยู่ไฟ การประคบตัว การนวดหม้อเกลือ หรือแม้แต่การนั่งถ่าน ล้วนเป็น
ขั้นตอนการบำบัดรักษาด้วยความร้อนแทบทั้งสิ้น ถือว่าคนกลอดลูกเป็นคนที่มิมลทิน
การกลอดลูกจะมีเลือดฝาด และถึงโสโครกออกมา ย่อมถือว่ามิมลทิน การชำระล้าง
มลทินมีอยู่ 2 อย่าง คือ ชำระล้างด้วยน้ำ หรือ ไฟ เพื่อให้สิ่งที่เป็นมลทินเหือดแห้งไป

การสู่ขวัญ

พอออกกรรมแล้วในเช้าวันนั้นญาติพี่น้องจะจัดทำพิธีสู่ขวัญให้ ด้วยถือว่า
ตลอดเวลาที่อยู่กรรมต้องทนทุกข์ทรมานเอาตัวอย่างไร กินน้ำร้อน นอนไม่เต็มตา ว่ากัน
ว่าผู้ที่อยู่ไฟจะให้ร้อนแต่ตอนหัวค่ำเท่านั้น พอหลังจาก 5 - 6 หุ่บ ต้องให้ตื่นอยู่ตลอด
จนถึงรุ่งเช้า เหตุเพราะเกรงภูตผีจะมาเอาชีวิตผู้ที่อยู่ไฟ หากมีวันนอนหลับอยู่ก็จะโดนผี
เอาไป นอกจากนั้นแล้วต้องอดอาหารการกิน เสียเลือดเนื้อไปเพราะการนี้ พอออกกรรม
แล้วก็ต้องเรียกเอาขวัญกลับมา เพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุข แล้วผูกข้อต่อแขนให้ทั้งแม่และลูก

การตั้งชื่อ

คนโบราณชอบตั้งชื่อเด็กมั่ว ๆ (โง่โง่) โดยมากเป็นชื่อสองพยางค์ ถ้าชื่อ บุญก็มี บุญมี บุญมา บุญสี บุญสา ถ้าชื่อคำ ก็มี คำมี คำมา คำสี คำสา เป็นต้น ถ้าเป็นคนเลี้ยงยากถึงกับได้ไปประเคนเป็นลูกพระ ก็ตั้งชื่อเป็น เณร เช่น เณรมี เณรดี เณรสี เณรสา ถ้าเกิดวันแข็ง ก็ตั้งชื่อให้เป็นอ่อน เช่น อ่อนสี อ่อนสา อ่อนตา ถ้าเกิดวันจันทร์ ถือว่าเป็นวันอ่อน ก็ตั้งชื่อให้แข็ง เช่น ทอง ทองคำ ทองแดง ทองแสง เป็นต้น

ของเด็กเล่น

คนโบราณชอบเย็บผ้าทำเป็นรูปตุ๊กตาภายในยัดด้วยนุ่นหรือสำลีทำเป็นรูปผู้หญิงผู้ชาย เพื่อให้เป็นเพื่อนเล่นของเด็ก นอกจากนี้ก็เลี้ยงลูกหมาไว้เป็นเพื่อนเล่นของเด็ก ถ้าเด็กมีของเล่นอย่างนี้พ่อแม่จะเบาใจ เกี่ยวกับการเกิดนี้ พ่อแม่และลูกต่างมีความสำคัญจะดีแต่พ่อแม่ ลูกไม่ดีก็ไปไม่รอดต้องดีทั้งพ่อแม่ลูก ที่ถือว่าดีนั้น คือทุกคนมีหน้าที่และต้องทำตามหน้าที่

หน้าที่ของพ่อแม่

พ่อแม่ นอกจากจะดีในด้านต่าง ๆ มากมายหลายประการก็ตาม พ่อแม่จะต้องทำหน้าที่เกี่ยวกับลูกอีก คือ

1. ห้ามไม่ให้ลูกทำความชั่ว
2. สอนให้ลูกทำความดี
3. ให้ลูกได้ศึกษาเล่าเรียน
4. หาสุจริตที่สมควรให้
5. มอบมรดกไว้ในเวลาอันควร

หน้าที่ของลูก

ลูกที่ดีนอกจากจะทำตัวให้ดีแล้วจะต้องทำดีต่อพ่อแม่ผู้บังเกิดเกล้าอีก คือ

1. เลี้ยงดูบำรุงรักษาพ่อแม่
2. ทำการงานช่วยพ่อแม่
3. ดำรงวงศ์สกุลของพ่อแม่
4. ประพฤติตนให้เป็นคนดีของพ่อแม่
5. เมื่อพ่อแม่ตายไปแล้วให้ทำบุญอุทิศให้พ่อแม่

พ่อแม่และลูก ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ดังกล่าวให้เต็มเปี่ยม เขาก็จะมีแต่ความสุขความเจริญ ถ้าต่างฝ่ายต่างเพิกเฉยไม่เอาธุระ ก็จะตรงกับภาษิตโบราณที่ว่า

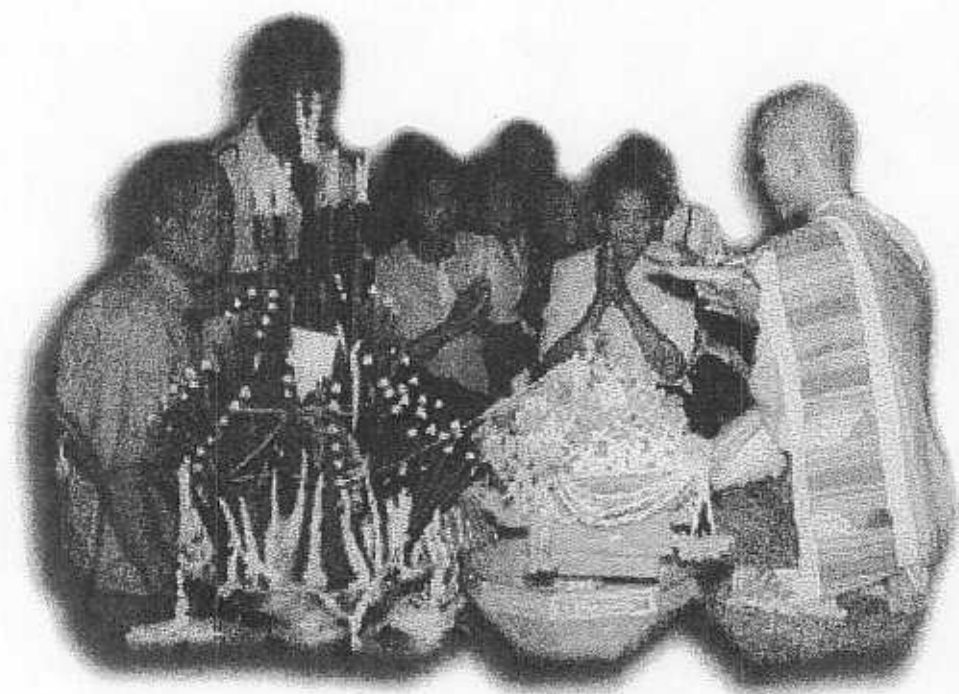
พ่อแม่บ่สอนลูกเด๋า คีเป้าจกกินต๊ับกินไต

ลูกบ่ฟังคำพ่อแม่ คีแก้เข้าหม้ออะฮกทั้งคิบ

ซึ่งก็หมายความว่า จะต้องเสื่อมเสียทั้งสองฝ่ายนั่นเอง

พิธีกรรมเกี่ยวกับการบวช

ชีวิตขั้นที่สอง รองจากเกิดก็คือ การบวช ผู้ชายทุกคนเมื่ออายุครบแล้วจะต้องบวช การบวช ถือว่าเป็นการอบรมบ่มนิสัยให้คมีศีลธรรม และเป็นการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ดังนั้นการบวชจึงถือว่า เป็นประเพณีที่จำเป็นสำหรับลูกผู้ชายทุกคน

บวช คำว่า บวช มาจากศัพท์ว่า ปะวะชะ แปลว่า งดเว้น ได้แก่ งดเว้นในสิ่งที่ควรงดเว้น คือ เว้นจากกิจบ้านการเรือน มาบำเพ็ญเพียรทำกิจพระศาสนามีสวดมนต์ภาวนา เป็นต้น การบวชนั้น ถ้าเป็น สามเณร เรียก บรรพชา ถ้าเป็น พระภิกษุ เรียก อุปสมบท มี 3 อย่าง คือ

① พระพุทธเจ้าบวชให้ ด้วยเปล่งวาจาว่า มาเถิดพระภิกษุธรรมเรากล่าวดีแล้ว ท่านจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อพ้นทุกข์โดยชอบเถิด เรียก **เอหิภิกขุอุปสัมปทา**

② พระสาวกบวชให้ ด้วยเปล่งวาจาว่า พุทธัง สรรณังคัจฉามิ ัมมัง สรรณังคัจฉามิ สังฆัง สรรณัง คัจฉามิ เรียก **คิสรณคมณุปสัมปทา**

③ พระสงฆ์ 5 รูป รวมทั้งพระอุปัชฌาย์บวชให้ ด้วยการสวดญัตติ 1 ครั้ง อนุสาวนา 3 ครั้ง รวมเป็น 4 ครั้ง เรียก **ญัตติจตุตถกรรมวาจา**

การบวชข้อที่ 3 นี้ เป็นการบวชที่ทำอยู่ในปัจจุบัน

มูลเหตุแห่งการบวช

ในสมัยโบราณ คนที่ออกบวชย่อมบวชเพราะชรา เจ็บป่วย จนทรัพย์ สิ้นญาติ ชาติมิตร สำหรับพระพุทธเจ้าพระองค์ปรารถนาความเกิด แก่ เจ็บ ตาย จึงออกบวช ส่วนคนทุกวันนี้บวชตามประเพณี เมื่ออายุครบถ้วบวช บวชเป็นการแก้บนบ้าง บวชตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่บ้าง

คนที่ควรบวชให้ คือ	คนที่ไม่ควรบวชให้ คือ
① คนมีอายุครบ 1 ② มีอาชีพชอบและมีหลักฐานดี 1 ③ มีความประพฤติดี ไม่ติดฝิ่น ภัยุชาและสุรา เป็นต้น 1 ④ มีความรู้อ่านออกเขียนได้ 1 ⑤ ปราศจากบรรพชาไทย และมีรูปร่างสมบูรณ์ ไม่ชรา พุพพลภาพ หรือ พิกลพิการ 1	① คนมีอายุไม่ครบ 1 ② คนทำความผิดหลบหนีอาญาแผ่นดิน 1 ③ คนหลบหนีราชการ 1 - คนมีคดีค้างในศาล 1 ④ คนถูกตัด คดี จำคุก ฐานเป็นคนร้ายสำคัญ 1 ⑤ คนถูกห้ามอุปสมบทโดยเด็ดขาด 1 ⑥ คนมีโรคติดต่อ 1 ⑦ คนมีอวัยวะพิการ 1 ⑧ คนไร้ความสามารถจนไม่อาจปฏิบัติศาสนกิจได้สะดวก 1 คนที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ไม่ควรให้บวช

คำว่า นาค คนที่จะบวชเขาเรียกว่า นาค แปลว่า ผู้ประเสริฐ ผู้ไม่ทำบาป

เหตุที่ได้ชื่อว่า นาค เรื่องเดิมมีอยู่ว่า พญานาคแปลงตัวเป็นมนุษย์มาบวชในพระพุทธศาสนา เวลานอนหลับกลับเพศเป็นนาคตามเดิม วันหนึ่งพวกภิกษุไปกราบทูลพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสเรียกเธอมาถาม ได้ความว่าเป็นเรื่องจริง จึงสั่งให้สึกเสีย

พญานาคมีความอาลัยในเพศบวชจึงกราบทูลขอฝากชื่อนาคไว้ ถ้าผู้ใดจะเข้ามาบวชขอให้ เรียกชื่อว่า นาค คำว่านาค จึงเป็นชื่อเรียกผู้ที่จะบวชจนถึงทุกวันนี้

การประเคนนาค เมื่อบุตรหลานมีอายุครบพอที่จะบวชเป็นพระ หรือ เณรได้แล้ว พ่อแม่จะนำไปฝากไว้กับเจ้าวัดก่อนบวชประมาณหนึ่งเดือน เพื่อให้ศึกษาเล่าเรียน ทำวัตร สวดมนต์ ท่องบ่นขานนาค ทำพินธุ ปัจจุริยฐาน เรียนหนังสือธรรม การนำลูกหลานไปฝากไว้กับเจ้าวัด เขาจัดดอกไม้ ธูปเทียนใส่ขันนํ้าตัวนาคไป

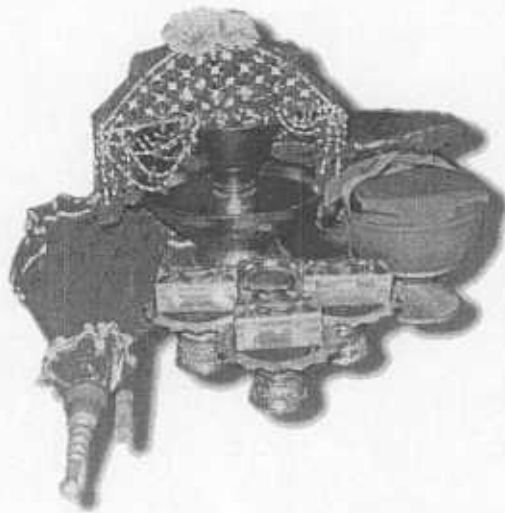

เมื่อท่านรับขันแล้ว ก็ตีโป่ง หรือ ระฆัง ให้ชาวบ้านได้อ่านโมทนาสาธุการนี้ เรียกว่า **การประเคนนาค**

การปล่อยนาค อีก 2-3 วัน ก่อนจะถึงวันบวช นาคจะนำดอกไม้ ธูปเทียนไปลาญาติพี่น้อง เพื่อสมมาลาโทษผู้หลักผู้ใหญ่ที่ตนเคารพนับถือ

และไปตั้งลาซุสาว ถ้ามี หากมีหนี้สินติดตัวก็รีบชำระชดใช้เสียเพื่อจะได้เป็นคนบริสุทธิ์
การปล่อยนาคนให้ไปไหนมาไหน ก็ได้มีกำหนด 3 วัน เรียกว่า ปล่อยนาคน ทั้งนี้เพื่อให้นาคน
ได้มีโอกาส เวลาบวชแล้วจะได้ตั้งหน้าบ่าเพื่ณกุศลต่อไป

กองบวช เครื่องใช้ที่จะนำมาบวชเรียก กองบวช ที่จำเป็นจะขาดเสียไม่ได้
คือ บริหาร 8 มีผ้าห่ม ผ้าห่ม ผ้าสังฆาฏิ บาตร มีดโกน เข็ม ประคตเอว ผ้ากรองน้ำ
บริขารนอกนี้ มีเสื่อ สาค อาสนะ ร่ม รองเท้า เต้า โถน เติง ตั้ง จะมีหรือไม่มีก็ได้
ไม่จำเป็น ถ้าทำพร้อมกันหลายกองให้ชนมารวมกันไว้ที่วัด ตอนคำสวดมนต์เสร็จแล้ว
บังสุกุลอุทิศส่วนกุศลแด่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว กลางคืน มีมหรสพ ตอนเช้าถวายอาหาร
บิณฑบาต ถ้าทำบ้านใครบ้านมัน ตอนคำนามนต์พระไปสวดมนต์ที่บ้าน กองบวชใช้
เม็ง คือ เติงหามออกมาเติงนั้นใช้เป็นเติงนอนของพระบวชใหม่ เมื่อกองบวชมา
รวมกันแล้ว ก่อนจะสู่ขวัญนาคน ต้องบังสุกุลอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตายแล้วด้วย

การสู่ขวัญนาค เมื่อแห่รอบศาลาแล้วนาคทุกคนเตรียมเข้าพาขวัญ
ญาติพี่น้องนั่งเฝ้าล้อมพาขวัญพราหมณ์ เริ่มทำพิธีสู่ขวัญเสร็จแล้วผูกแขนนาคนำเข้า
พิธีบวชต่อไป

การแห่นาค การแห่นาคทำตามศรัทธาของเจ้าภาพจะแห่ด้วยช้าง ม้า รถ เรือ ก็ได้ ที่แห่ด้วยม้า คงจะถือเอาอย่างพระสิทธัตถะคราวออกบวชเป็นตัวอย่าง นาคทุกคนต้องโกนผม โกนคิ้ว นุ่งเสื้อผ้าให้เรียบร้อย

ถ้าตั้งกองบวชไว้ที่บ้านให้แห่กองบวชมารวมกัน ที่วัดเมื่อพร้อมกันแล้วก็แห่รอบศาลาอีกครั้งหนึ่ง

การบวชนาค เวลาจะเข้าโบสถ์ พ่ออุ้มมือซ้าย แม่อุ้มมือขวา ถ้าพ่อแม่ไม่มีให้ญาติพี่น้องเป็นผู้อุ้มถึงภายในโบสถ์แล้วนาคจะนำดอกไม้ธูปเทียนไปบูชาพระเสร็จกลับมานั่งที่ พ่อแม่จะยกผ้าไตรส่งให้นาค ก่อนจะรับผ้าไตรนาคต้องกราบพ่อแม่ก่อน

แล้วอุ้มผ้าไตรเดินคุกเข่าประนมมือเข้าไปท่ามกลางสงฆ์ กล่าวคำขอบรรพชาต่อพระอุปัชฌาย์ เมื่อขอบรรพชาแล้วออกมาครองผ้า

แล้วเข้าไปขอศีลกับพระอาจารย์ เป็นอันได้บวชเป็นสามเณรแล้ว ต่อจากนั้นอุปัชฌาย์เข้าไปหาพระอุปัชฌาย์กล่าวคำขอนิสัง

เมื่อท่านเอาบาตรคล้องคอแล้วมอบบาตรจีวรให้ ให้ออกไปยืนข้างนอก
ตอนนี้พระอาจารย์ผู้สวดจะสมมุติตนเป็นผู้สอนและซักซ้อมนานแล้วออกไปซักถามนาน

พอดำแล้วก็เรียกนาคเข้ามาถามต่อหน้าสงฆ์ พระอุปัชฌาย์ทำหน้าที่บอกเล่าสงฆ์ แล้วอาจารย์สวดเป็นผู้ถามพอดำเสร็จก็สวดญัตติ 1 ครั้ง และอนุสาวนา 3 ครั้ง เรียก ญัตติตถุคตถกรรมวาจา เป็นอันว่านาคนั้นได้บวชเป็นพระภิกษุโดยสมบูรณ์แล้ว

การบอกอนุสาสน์ เมื่อบวชแล้ว พระอุปัชฌาย์จะบอกอนุสาสน์ คือ บอกกิจที่พระควรทำและไม่ควรทำ

กิจที่ควรทำ มี 4 คือ	กิจที่ไม่ควรทำ มี 4 คือ
นุ่งห่มผ้าบังสุกุล 1	เสพเมถุน 1
เที่ยววิณตบาตร 1	ลักของเขา 1
อยู่โคนไม้ 1	ฆ่าสัตว์ 1
ฉันยาของค้ำด้วยน้ำมูตร 1	พูดอวดคุณวิเศษที่ไม่มีในตน 1

การกรวดน้ำ พอพระอุปัชฌาย์บอกอนุศาสน์จบแล้วถือว่าเสร็จการบรรพชาอุปสมบทแล้ว ต่อจากนั้น พระใหม่จะนำจุปิงจยไปถวายพระอุปัชฌาย์ อาจารย์และพระสงฆ์เสร็จแล้วออกไปนั่งทำอาสนะคอยรับอัฐฐะบริวาร ถ้าผู้ชายถวายให้รับด้วยมือ ถ้าผู้หญิงถวายให้ใช้ผ้ากราบรับเสร็จแล้วเข้ามานั่งที่เดิม

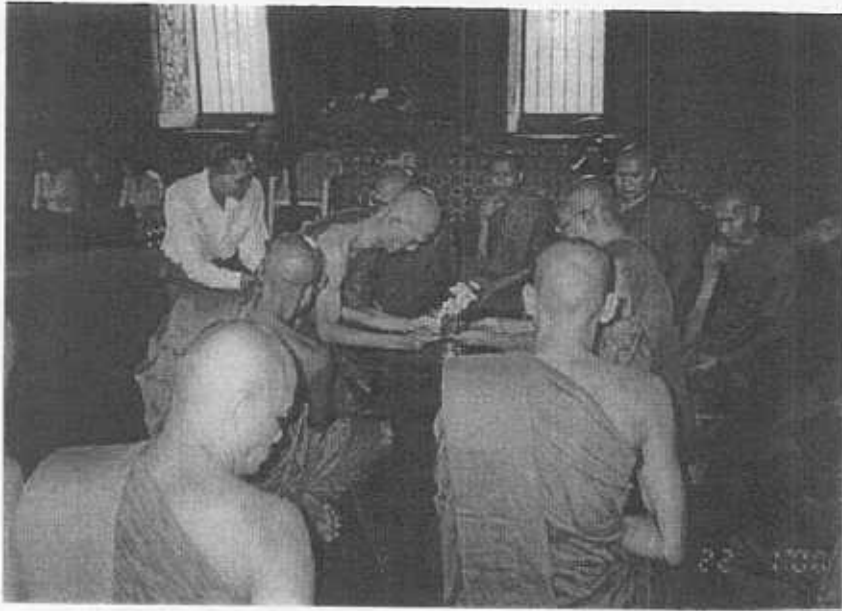
เตรียมกรวดน้ำไว้ เมื่อพระอุปัชฌาย์ว่ายาพระใหม่เริ่มกรวดน้ำ พอท่านว่าถึงมณีโชติโรตยตา ให้กรวดน้ำให้หมด

การกรวดน้ำ ในพิธีนี้ถือว่าเป็นการแผ่ส่วนกุศลแก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นอันเสร็จพิธีเกี่ยวกับบวชแต่เท่านี้ เมื่อครบ 3 วันแล้วจะมีการฉลองพระบวชใหม่ การฉลองก็คือ จัดอาหารคาวหวานมาเลี้ยงพระ และอุปัชฌาย์ให้พระบวชใหม่

การลาสิกขา ผู้บวชในสมัยโบราณเป็นผู้เบียดต่อโลก จึงไม่มีการลาสิกขา ครั้นต่อมาการบวชได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นประเพณี แล้วผู้บวชไม่ประสงค์จะอยู่ ก็ต้องลาสิกขา การลาสิกขาก็ต้องทำเป็นกิจลักษณะ พิธีทำมีดังนี้

ผู้ประสงค์จะลาสิกขาเตรียมดอกไม้ ธูป เทียนไปทำวัตร พระอุปัชฌาย์ อาจารย์ เมื่อถึงวันกำหนดแล้ว ให้จัดสถานที่นิมนต์พระสงฆ์มาพร้อมกันแล้ว พระภิกษุผู้จะลาสิกขาต้องแสดงอาบัติเสียก่อนแล้วว่า นโม 3 จบ ว่าอศิตปัจจเวกขณะ 1 จบ คำลาสิกขาว่า สิกขัง ปัจจักขามิ คีหิติ มัง ธารณะ ข้าพเจ้าขอลาสิกขา ขอท่านทั้งหลายจงจดจำข้าพเจ้าไว้ว่า เป็นคฤหัสถ์ ณ บัดนี้ว่า 3 จบ แล้วพระเถระจะชักผ้าสังฆาฏีออก จึงออกไปเปลื้องผ้าเหลือง ออกแล้วจึงนุ่งห่มผ้าขาวเข้ามากล่าวคำขอสรณคมน์และศีล 5 แล้วกล่าวคำปฎิญาณตนเป็นพุทธมามะกะว่า อหัง พุทธัญจะ ธัมมัญจะ สังฆัญจะ

สรอ้งคโต สาธุ กันเต ภิกขุสังโฆ พุทธมามโกติ มัง ธารณะ พระสงฆ์นั่งอันดับรับ
สาธุพร้อมกันแล้วผู้ลาสิกขากราบ 3 หน

เสร็จแล้วผู้ลาสิกขานำเครื่องสักการะไปถวาย พระสงฆ์อนุโมทนาเป็นเสร็จ
พิธี ส่วนการลาสิกขาของสามเณรไม่มีคงอนุโลมตามอย่างพระภิกษุ

พิธีกรรมเกี่ยวกับการแต่งงาน

อันดับชีวิตขั้นที่ 3 ต่อจากการบวชก็คือ **การกินดอง** ชีวิตขั้นนี้โบราณถือว่าสำคัญมาก เพราะเป็นชีวิตต้องพึ่งตัวเอง และต่อสู้อุปสรรคนานับประการ เป็นชีวิตที่ก้าวหน้าขึ้น เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ เป็นพ่อคน แม่คน ดังนั้นผู้ที่ก้าวขึ้นสู่ชีวิตขั้นนี้ จะต้องมีใคร่ครวญให้รอบคอบ การกินเลี้ยงในงานเอาผิวเอาเนื้อเรียก การกินดองที่นิยมทำกันมี 2 แบบ คือ

① ชายหญิงที่แต่งงานกันแล้วชายไปอยู่ที่บ้านของหญิง เรียก **อวาทะมงคล** พิธีนี้โบราณถือว่าคึกคัก ดังภาษิตที่ว่า

"เอาลูกเขมมาเลี้ยงพ่อเฒ่าแม่เฒ่าปาน ได้ข้าวมาใส่เล่าใส่เย็บ"

② ชายหญิงที่แต่งงานกันแล้ว หญิงไปอยู่ที่บ้านของชาย เรียก **วิาทะมงคล** พิธีนี้โบราณถือว่าไม่ดี ดังภาษิตว่า

"เอาลูกไก่มาเลี้ยงย่า ปานเอาผีเอาห่ามาใส่เสียนใส่ชาน"

การเลือกคู่ครอง ชายหญิงที่สมสู่อยู่ร่วมกันโดยฐานเป็นสามีเมียกัน เรียกว่า คู่ครอง โบราณแยกคู่ครองไว้ 2 พวก พวกหนึ่งเคยอยู่ร่วมในชาติปางก่อน อีกพวกหนึ่งได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในปัจจุบัน

การเลือกคู่ครอง หนังสือ ธรรมศาสนโลก ว่าไว้ดังนี้

① หญิงชายที่พ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ ควรเลือกเป็นคู่ครอง แล้วให้ทำตาม ประเพณี และคําสั่งการพื (คำ) เรือน ถ้าไม่ทำมักเกิดโทษไม่ตายก็หย่าร้างหาความสุข ความเจริญไม่ได้

② หญิงชายที่พ่อแม่ตายแล้ว ไม่ควรเลือกเป็นคู่ครอง ถ้าจำเป็นได้เลือก ให้ปลูกปะธานอกเรือน และ สมมาโคตรวงศ์ที่นั่น จักอยู่เย็นเป็นสุข ถ้าไม่ทำดังกล่าวมา จักเกิดโทษ ไม่หม้ายก็ร้าง ไม่มีความเจริญรุ่งเรือง

③ ชายหญิงที่พ่อแม่ตายแล้ว ไม่ควรเลือกเป็นคู่ครอง ถ้าเลือกจักเกิดเป็นโทษ แก่ตนเองและบริวาร หาความสุขกาย สบายใจไม่ได้แล

④ ฝ่ายชายที่พ่อแม่ตาย ฝ่ายหญิงที่แม่ตาย ไม่ควรเลือกเป็นคู่ครอง ถ้าเลือกจัก เกิดโทษ ไม่ตายก็หย่าร้าง หรือจักเป็นอันตราย แก่ลูกที่เกิดมา

⑤ ฝ่ายหนึ่งทุกข์ฝ่ายหนึ่งมั่งมี ควรเลือกเป็นคู่ครอง ถ้าทุกข์ทั้งสองฝ่าย ไม่ควรเลือกเป็นคู่ครองเลย จักทุกข์ได้ยากลำบากแล

⑥ หญิงคนใช้ในเรือน หรือหญิงที่ชอบเล่น หอก คาบ หลาว แหลม ไม่ควร เลือกเป็นคู่ครอง เพราะจะนำความวิบัติมาสู่ตนแล

⑦ พญาอาคนใช้เป็นคู่ครอง จักเกิดความฉิบหายแล

⑧ เอาลูกสาวเป็นคู่ครอง จักเข็ดขวง พิณาส ฉิบหาย มากนักแล

⑨ เอาทาสเป็นคู่ครอง จักเกิดความฉิบหายแล

อุกรณ์ที่เจริญ	อุกรณ์ที่เสื่อม
1. มีความเคารพพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ 2. รักใคร่นับถือญาติพี่น้อง 3. เมียปฏิบัติตัว ดังนี้ ☐ เคารพและรักผัว ☐ ตื่นก่อนนอนที่หลังผัว ☐ ปฏิบัติ ปิฎฐากผัว (จักของกินของใช้) ☐ วันสัลด วันพระ สวมผ้าว ☐ เวลากินให้ผัวลงมือก่อน ☐ เดินบนเรือนให้ค่อยเดิน ☐ อย่าพูดเสียงดัง ☐ ญ. เอาเท้าผัวเช็ดผมก่อนนอน	1. เอาเสื้อผ้าเก่ามารองหรือหนุนศรีษะนอน 2. เอาไม้ แก่น หรือ ไม้ หางครกมอง (กระเดื่อง) ถูตัว 3. เอาชายผ้า (กะเตี่ยว) ที่นุ่งมาเช็ดหน้า 4. ดูคำกัน 5. กระเทียมเท้าก่อนขึ้นบันได 6. เอาผ้าขึ้นปิดป้ายหลังผัว 7. กลางคืนปิดกวาดเรือน เวลาปิดเอามือ ผลักหลังผัว 8. ฝน (ลับ) มีด พร้า ลู่วาน หอก คาน ตอนกลางคืน

การเลือกอุกรณ์ ถ้าเลือกได้ดีทำได้ถูก จะมีความสุขความเจริญอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพย์สินเงินทอง ถึงทุกข์จนมาก่อน ก็จะมั่งมีกลายเป็นเศรษฐี ทั้งนี้แล้วแต่อุกรณ์นั้นจะมีความรักสมัครสมานถูกต้องปรองดองกันได้น้อยมากเพียงใด หากเลือกแล้วแต่ไม่ได้ดี หรือหาดีไม่ได้ถือว่าเป็นกรรมของเราอยู่ก็ไม่ดี หนีก็ไม่รอด ให้ถือว่ากกรรมเชิงเขวนกนกแนมห้อย ดังภาษิตโบราณว่า

" ะตามาดกนี้จำหนึ่ก็ได้อยู่ แผ่นดินท่อมหากบ้ำ
 แผ่นฟ้าท่อมดั่งหม้อน ขอเมี่ยนกระดุกคอม "

ลักษณะของชาย ชายที่ดีต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

✿ รูปสมบัติ มีรูปร่างสมประกอบไม่พิกลพิการเสียแขนขา หู ตา เป็นต้น

✿ คุณสมบัติ ความรู้ ประพฤติดี มีศีลธรรม เคารพต่อกฎหมาย และจารีตประเพณีของบ้านเมือง

✿ ฐานะสมบัติ มีเรือนขานบ้านช่องที่ทำมาหากิน ชายที่มีลักษณะดังนี้สมควรที่หญิงจะเลือกเอา เป็นคู่ครองอย่างแท้จริง

ลักษณะของหญิง หญิงที่ดีต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

หญิงที่ดีสมควรที่ผู้ชายจะเลือกเอาเป็นคู่ครองต้องมีลักษณะไม่เหมือนผู้ชาย แต่เพราะผู้หญิงนอกจากเป็นเมียแล้ว จะต้องเป็นแม่เรือนอีกด้วย จึงต้องเพิ่มลักษณะแม่เรือนเข้าอีกคือ ต้องรู้จักเรือน 3 น้ำ 4

เรือน 3 ได้แก่	น้ำ 4 ได้แก่
1. เรือนผม 2. เรือนไฟ 3. เรือนนอน เรือนทั้งสามนี้ต้องรักษาให้สะอาด	1. น้ำกิน 2. น้ำใช้ 3. น้ำเต้าปูน 4. น้ำใจ น้ำเหล่านี้ต้องให้ สะอาดและให้ เต็มบริบูรณ์

ดังกามิตว่า " หญิงใดสมบูรณ์ด้วยเรือนสามน้ำสี่ เป็นหญิงดีเลิศล้ำสมควรแก่แม่เรือน "

การเล่นสาว การที่ชายไปพูดเกี้ยวพาราสีหญิงเรียกว่าการเล่นสาว การเล่นของคนโบราณเป็นการแสดงวัฒนธรรมอันคืออย่างหนึ่ง คือ คนโบราณนั้น เมื่อสมักรรักใคร่กันแล้ว ไม่มีการล่วงเกินแม้กระทั่งจับมือติดแขน มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ถึงผู้ชายจะไปค้าขายเป็นแรมปีก็รอกอย ชายก็เหมือนกัน เมื่อสมักรรักใคร่กันแล้ว ก็ทำการสู่ขอตามประเพณี

การโอม การไปสู่ขอหญิงสาวมาให้เป็นเมียของชายเรียก การโอม การโอมทำดังนี้ จัดขันหมากธรรมดา มีหมากจื๊อปลู้นใส่ขัน 1 ขัน กับเงิน 3 บาท เงินนี้เป็นค่าจ้างพ่อแม่ของหญิง เรียกเงินไขปากไขคอ ใช้ให้เจ้าโคตรฝ่ายชาย 2 คน นำขันหมากนี้ไปขอต่อพ่อแม่ของหญิง ถ้าพ่อแม่ของหญิง ยินยอมที่จะยกลูกสาวให้ก็จะรับเอาเงิน 3 บาท นั้น แล้วถาดค่าครอง ถ้าไม่ตกลงก็ส่งเงินคืน

ค่าครอง ราคาตัวของหญิงหรือสินสอด เรียก ค่าครอง เมื่อพ่อแม่ของหญิงตกลงปลงใจแล้วจะต้องมาตีราคาของหญิงเป็นน้ำเงิน การตีราคานั้นถือตามฮีตบ้านครองเมือง จารัตมีว่า

ถ้าเป็นเจ้าเมือง อุปราชา ราชบุตร เมืองแสน เมืองจันทร์ ตีราคาค่าตัว 6 ตำลึง

ถ้าเป็นลูกตาแสง นายกรม นายกอง ตีราคาค่าตัว 3 ตำลึง

ถ้าเป็นลูกคนธรรมดาสามัญ ตีราคาค่าตัว 6 บาท

การมาค่าตีราคาของหญิงนั้น เจ้าโคตรฝ่ายชายมักจะขอต่อรอง ถ้าตกลงกันเท่าไรจะต้องนำเงินนั้นมาให้แก่หญิงในวันแต่งงาน

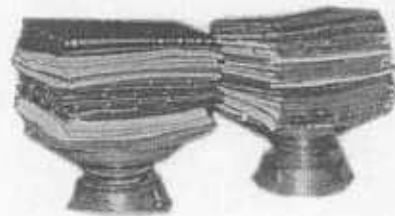
การหมาย การสู่ขออีกอย่างหนึ่งเรียก การหมาย คือ เจ้าโคตรฝ่ายชายจัดหาหมากพลู กล้วยอ้อย แล้วข้าวต้มต้ม 2 กระหยั่งให้คน 2 คน นำไปขอหญิงต่อพ่อแม่ของหญิง ถ้าพ่อแม่ของหญิงพอใจก็รับเอาไว้ ไม่พอใจก็ไม่รับ เมื่อรับของหมายแล้วภายหลังเกิดไม่พอใจจะแต่งงานด้วย ถ้าเป็นชายไม่พอใจของที่นำไปหมายพร้อมกับเงิน 3 บาท ตกเป็นของหญิง ชายเรียกเอาคืนไม่ได้ ถ้าหญิงไม่พอใจชายต้องเสียเงินค่าข้าวต้ม 2 กระหยั่ง เป็นเงิน 5 บาท และคืนเงินไขปาก 3 บาท ให้แก่ชาย หากตกลงปลงใจทั้งสองฝ่าย ฝ่ายหญิงจะแจกข้าวต้ม 2 กระหยั่งให้พี่น้องกินพอถึง 3 วัน แล้วนำกระหยั่งเปล่า 2 ใบ ส่งคืนให้แก่ฝ่ายชายแล้วตกลง หากฤกษ์ยามดีเพื่อประกอบพิธีต่อไป

ของฝาก สัญญลักษณ์แห่งความรักใคร่ที่ฝ่ายชายนำไปมอบให้แก่ฝ่ายหญิงเรียก ของฝาก ของฝากนั้นมีสร้อยแหวน เงินคำ เป็นต้น หญิงจะต้องเก็บรักษาของนั้นไว้มิให้สูญเสีย เมื่อผู้หญิงเกิดไม่พอใจต้องส่งสิ่งของ ของทั้งหมดคืนให้แก่ชาย แต่ถ้าเกิดความไม่พอใจไปแต่งงานกับหญิงอื่นของฝากทั้งหมดตกเป็นของหญิง ผู้ชายจะเรียกเอาคืนมาไม่ได้ ของฝากชนิดนี้รู้จักเฉพาะชายหญิง จึงเรียกของชนิดนี้ว่า ของฝากปกปิด ของฝากอีกชนิดหนึ่งเป็นของเปิดเผยรู้เห็นกันทั่วไปในพวกวงศาคณาญาติ เป็นของฝากที่นำไปสู่ขอหญิงสาวมีขันหมาก กล้วย อ้อย ข้าวต้ม 4 กระหย่ง และตะกร้าใบเล็กสานด้วยไม้ไผ่สำหรับใส่ของมีไข่ ถั่ว งา พลุ หมาก ข้าวสาร สีเสียด เม็ดฝ้าย ข้าวเปลือก ตะกร้านี้มีจำนวนไม่เท่ากัน ถ้าจะนำไปสู่ขอหญิงที่เป็นลูกคนแรก และลูกคนสุดท้ายต้องใช้ ตะกร้า 32 ใบ ของหญิง ที่เป็นลูกคนกลางใช้ตะกร้า 16 ใบ กับเงินอีก 2 บาท ให้ฝ่ายชายนำสิ่งของเหล่านี้ไปขอค่อนหน้าพ่อแม่ของฝ่ายหญิง เมื่อพ่อแม่ของหญิงรับสิ่งของเหล่านั้นไว้ ถือว่าเป็นการยินยอมยกลูกสาวให้ พ่อแม่หญิงจะเอาข้าวต้ม 2 กระหย่ง กับเงิน 2 บาท จากฝ่ายชาย แล้วส่งข้าวต้ม 2 กระหย่ง กับค่าของฝากเป็นเงิน 10 บาท คืนให้แก่ฝ่ายชาย ส่วนของนอกนั้นพ่อแม่ของฝ่ายหญิงจะแจกให้แก่พี่น้องของตนทั้งหมด

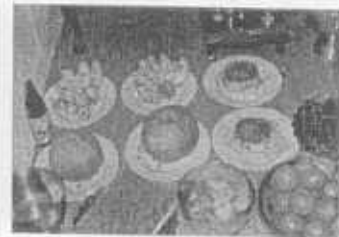

การปลูกเรือนใหม่ เมื่อตกลงจะแต่งงานกันแล้ว ฝ่ายชายจะจัดหาไม้เครื่องเรือน นำไปปลูกที่บ้านของฝ่ายหญิง การปลูกก็บอกเล่าญาติพี่น้องให้มาช่วยสำหรับอาหารการกิน เป็นหน้าที่ของฝ่ายหญิงจัดหา การปลูกจะต้องทำให้เสร็จในวันเดียวกัน ส่วนที่นอนมีเสื่อ มีหมอน เป็นต้น เป็นหน้าที่ของฝ่ายหญิงจะต้องจัดหาไว้ให้พร้อมสรรพ

เครื่องสมมา สิ่งของมี เลื่อ หมอน เลื่อ ผ้าจีน ซึ่งฝ่ายหญิงจัดทำเพื่อนำไป
สมนาคุณแก่ฝ่ายชาย เรียก เครื่องสมมา ของเหล่านี้เป็นหน้าที่ของฝ่ายหญิงจะต้อง
เตรียมไว้ก่อนวันงาน เมื่อแต่งงานเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงนำของเหล่านี้ไปสมมาแก่
เจ้าโคตรฝ่ายชาย

พิธีกินคอง การกินคองเป็นพิธีที่จัดให้ใหญ่โตตามฐานะ ทำให้เสร็จ
ภายในวันเดียว ณ บ้านฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเตรียมการต้อนรับญาติพี่น้องจะมาช่วยเหลือ
มีอาหารการกินเลี้ยงกันอย่างอุดมสมบูรณ์ ที่บ้านฝ่ายชายยกเครื่องขันหมาก และพาขวัญ
ออกมาตั้งไว้ที่บ้านฝ่ายหญิงยกเครื่องสมมา เครื่องปูที่นอน และพาขวัญออกมาตั้งไว้
เมื่อญาติพี่น้องมาพร้อมกันแล้ว จึงทำการสู่ขวัญ

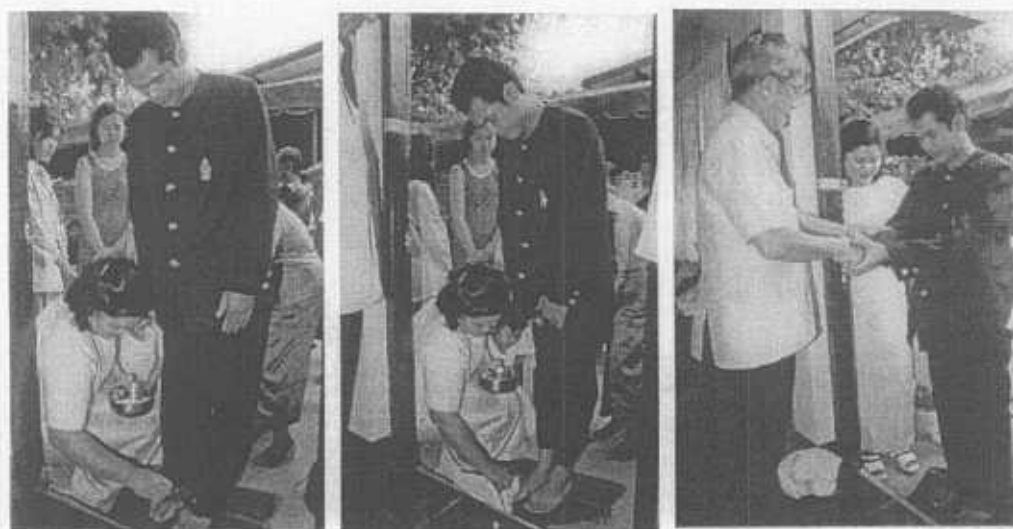
พิธีสู่ขวัญน้อย เมื่อได้เวลาฤกษ์งามยามดีแล้วต่างฝ่ายต่างทำการสู่ขวัญที่บ้านโครบ้านมัน พอสู่ขวัญเสร็จแล้วก็ผูกข้อมือกัน ฝ่ายชายแห่ขันหมากมาบ้านฝ่ายหญิง

พิธีแห่ขันหมาก เครื่องขันหมากมี 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นใส่เงินค่าทอง 1 ชั้นใส่หมากจีบ พลุแนบ 1 ชั้นใส่เหล้ายา 1

ขันทั้งสามนี้ใช้ผ้าสีต่าง ๆ กลุ่ม ชั้นใส่เงินค่าทอง ให้ผู้เฒ่าเจ้าโคตรถือเดินออกก่อนขันหมาก และขันเหล้ายาให้หญิงสาวบริสุทธ์ 4 คน หามเดินตามหลัง พาชขวัญเดินออกก่อน คู่บ่าว และญาติพี่น้องแห่แหนไป ตามเมื่อไปถึงเรือนผู้หญิงแล้ว เจ้าโคตรฝ่ายหญิงจะออกมารับเชิญให้ขึ้นไปบนเรือน

เมื่อขึ้นไปถึงแล้วเจ้าโคตรฝ่ายชายจะยกขึ้นทั้ง 3 ให้ฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงเปิดขันค่าทอง
ออกมานับ ถูกต้องแล้วมอบให้แก่พ่อแม่ของหญิง ส่วนขันเหล้ายาและหมากพลูก็แจก
แบ่งตามกันเดียวกัน อาหารการกินที่ฝ่ายหญิงจัดไว้ก็นำมาเลี้ยงดูกัน

พิธีสู่ขวัญกับกำย พอเสร็จการเลี้ยงแล้วก็มีการสู่ขวัญกับกำยคือ ให้หญิงชาย
คู่นั้นเข้าพาขวัญด้วยกันเอามือกำยกันให้แขนท้าวกำยแขนนาง เอาแขนชายทับแขนหญิง
เสร็จผูกแขนให้ชายหญิงแล้วเอาไข่มาปอก ใช้เส้นผมตัดตรงกลางตรวจดูไข่ว่าเต็ม
หรือไม่ ถ้าเต็มก็หมายความว่าบ่าวสาวนั้น จะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขสมบูรณ์ตลอด
แล้วขึ้นไข่ครึ่งหนึ่งให้ชายครึ่งหนึ่งให้หญิง ชายเอาไข่ของตนป้อนหญิง หญิงเอาไข่ของ
ตนป้อนชาย เสร็จแล้วผู้ชายจะนำดอกไม้ธูปเทียนไปสมมาพ่อแม่ โคตรวงศ์ของหญิง
แล้วฝ่ายชายพากันกลับไปบ้านของตน

พิธีสมมา เมื่อผู้ชายกลับไปแล้ว เจ้าโคตรฝ่ายหญิงจะนำผู้หญิงไปสู่เรือน
พ่อแม่ฝ่ายชาย เมื่อสมมาของที่จะสมมาพ่อแม่ผู้ชาย มีผ้า 1 ผืน ชิ้น 1 ผืน กับเสื้อ 1 ผืน
สมมาพ่อแม่ของผู้ชายโดยไม่คิดมูลค่าเจ้าโคตรฝ่ายชาย นอกนี้จะสมมาด้วยเสื้อผ้า
อาสนะอย่างหนึ่ง อย่างใดก็ได้ตีเป็นราคาผูกเป็นเงินพอเสร็จแล้วก็กลับบ้านของตน

พิธีปูพื้นนอน เมื่อเสร็จการเลี้ยงแล้ว ผู้เฒ่าเจ้าโคตร (ชายหญิง) ที่มีฐานะดี มีความประพฤติดี มีลูกเต้า อยู่ด้วยกันมาไม่เคยหย่าร้างกัน เป็นผู้ปูพื้นนอนให้ ปู่ของผู้ชาย ให้สูงไว้ทางขวาของผู้หญิงให้ต่ำไว้ข้างซ้ายค้ำปูของผู้ชาย แล้วก็ทำพิธีนอนก่อน แล้วจึง ดุกขึ้นมาจูง ผู้หญิงเข้าไปก่อนจูงผู้ชายเข้าไปที่หลัง แล้วปิดประตูให้ชายหญิงนอนด้วยกันพอเป็นพิธี จึงเปิดประตูให้ชายหญิงออกมานั่งข้างนอกต่อหน้าผู้เฒ่าเจ้าโคตร ทั้งสองฝ่าย

การมอบตัว เจ้าโคตรฝ่ายหญิงจะได้บอกสอนหญิงให้รู้จักยึดตัวครองเมีย
รู้จักยึดบ้านครองเรือน ให้ชักแพงอยู่ดีกินดีด้วยกันตลอด พอจบการสอนแล้วเจ้าโคตร
ฝ่ายชายจะมอบหมายสายเส้นฝากฝังผู้ชายให้เป็นลูกเป็นเต้าเป็นอันเสร็จพิธีการกินดอง
แต่เพียงเท่านี้

พิธีส่งตัวผู้ชาย เวลาส่งผู้ชายไปอยู่เรือนผู้หญิงนั้น กำหนดเวลาโสมแสง คือ เวลาบ่าวโสมสาว ประมาณว่า 2 ทุ่มเศษ เมื่อได้เวลาแล้วพากันแห่ชายไปส่งผู้เป็นหัวหน้าร้องบอกไปว่า แม่เต่าเคยลูกเขามาแล้ว ไขป่องเอี่ยมเอี่ยมเบิ่งลูกเขย เมื่อไปถึงแล้วฝ่ายหญิงจะมากอดต้อนรับเชื้อเชิญขึ้นไปบนเรือน แล้วนำอาหารมาเลี้ยงดูกันตามธรรมเนียม

การชู้ ยังมีพิธีแต่งงานอีกแบบหนึ่ง คือ การชู้ เมื่อชายหญิงชอบพอกันแล้วมิได้บอกพ่อแม่ผู้หญิงให้ทราบก่อน ด้วยเกรงจะเกิดความผิดหวัง จึงตกลงกับหญิงนัดวันเวลาที่จะไปสมสู่อยู่ร่วมให้หญิงทราบภายหลังจึงบอกให้พ่อแม่ของหญิงทราบแล้วทำพิธีสู่ขวัญให้

การดาบข้างดาบหม้าย ในการแต่งงาน ถ้าฝ่ายใดเคยเป็นข้างหรือหม้ายมาก่อน ฝ่ายนั้นจะต้องดาบข้างหรือหม้าย เช่น เมื่อผู้ชายบริสุทธิ์ ไปแต่งงานกับหญิงที่เป็นข้างหรือหม้าย ควรจะแต่ง 20 บาท ก็ลดลงมาเพียง 10 บาท การทำดังนี้ถือว่าเป็นความยุติธรรม ดีเหมือนกัน

การกินคองของคนโบราณนั้น หลังจากกินคองนี้แล้ว จะต้องกินอีก 5 ครั้ง

ครั้งที่ 1 เรียก การแปลงขึ้น

ครั้งที่ 2 เรียก การกินกก

ครั้งที่ 3 เรียก การกินกาว

ครั้งที่ 4 เรียก การกินชอค

ครั้งที่ 5 เรียก หมูถนอมสอย แต่ละครั้งมีพิธีทำดังนี้

การแปลงขึ้น เมื่อชายหญิงอยู่ด้วยกันมา 9 วันแล้ว ผู้ชายจะต้องจัดหาเหล่า 1 ไห ไก่ต้ม 1 ตัว ด้วย 1 ใบ เงิน 6 ลาด ไปไหว้ผู้หญิง เอาเหล่าไหไก่ตัวไปเลี้ยงญาติฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงต้องเก็บรักษาไหเปล่า ด้วยเงิน 6 ลาดไว้ ถ้าส่งของเหล่านี้คืนให้ชายถือว่าหย่าร้างกัน ถ้าไม่ส่งคืนถือว่ายังเป็นคู่เมียกันอยู่ การนำของเหล่านี้ไปเลี้ยงผีฝ่ายหญิง ก็เพื่อให้ผีฝ่ายหญิงหันมานับถือชายจะเรียกว่า เปลี่ยนแปลงของธักขาที่น่าจะถูก

การกินกก การกินเลี้ยงในเวลาได้ลูกคนแรก เรียก การกินกก คือ เมื่อพ่อแม่อยู่ด้วยกันมาได้ลูก 1 คน หรืออยู่ด้วยกันครบ 3 ปี แต่ไม่ได้ลูกก็ต้องจัดการกินคอง ผู้ชายจัดหาหมู 1 ตัว เหล้า 6 ไห ผู้หญิงหมู 2 เหล้า 8 ไห เอาไปรวมทำอาหารไปเลี้ยงที่บ้านผู้หญิง แต่แยกกันทำเสร็จแล้ว ฝ่ายชายนำอาหารไปเลี้ยงฝ่ายหญิง แล้วเลี้ยงเจ้าโคตรทั้ง 2 ฝ่าย เช่นกัน เป็นเสร็จพิธีการกินกก

การกินกาว เมื่อพ่อแม่อยู่ด้วยกันได้ลูกคนที่ 2 ต้องจัดการกินเลี้ยงอีกครั้งหนึ่ง การกินครั้งนี้เรียก การกินกาว คือฝ่ายชายจัดหาหมู 1 ตัว กวาย 1 ตัว หญิงจัดหาหมู 1 ตัว ไปทำอาหารรวมกันที่บ้านผู้หญิง เสร็จแล้วนำไปเลี้ยงฝ่ายหญิง แล้วเลี้ยงเจ้าโคตรทั้ง 2 ฝ่าย เสร็จแล้วฝ่ายชายนำเงิน 6 ตำลึง กับกวาย 1 ตัว (ถ้ากวายไม่มีจะนับเอาตัวที่ฆ่าเลี้ยงเจ้าโคตรก็ได้) ไปขอหญิงจากพ่อแม่ หญิงมาอยู่เรือนพ่อแม่ฝ่ายชาย ครั้นได้แล้วก็นำไปส่งที่บ้านฝ่ายชาย เป็นอันเสร็จพิธีการกินกาว

การกินชอด เมื่อพ่อแม่ได้ลูกคนที่ 3 แล้ว ต้องจัดการกินเลี้ยงอีก ฝ่ายชายหาควายมา 1 ตัว ไปทำอาหารที่บ้านฝ่ายหญิง แล้วนำไปเลี้ยงผี เสร็จแล้วเลี้ยงเจ้าโคตรทั้ง 2 ฝ่าย

การกินหมอมสอย เมื่อพ่อแม่อยู่ด้วยกันได้ลูกคนที่ 4 ก็มีการกินเลี้ยงอีกครั้ง การกินเลี้ยงในครั้งนี้เรียก หมอมสอย หรือเรียก กวายแม่ลูกผูกฉุนแม่มันเลี้ยง ลูกมันฆ่า การทำมีดังนี้คือ ผู้ชายจัดหาหมูมาต้ม 1 ตัว หรือจะหาควายตัวเมียที่มีลูกติด เอามาผูกไว้เสามุมที่เรือนของหญิง แม่เอาไปเลี้ยง ลูกมันฆ่าทำอาหาร เสร็จแล้วนำไปเลี้ยงผีและหาไก่เป็นมาอีก 1 ตัว ผูกไว้ที่บันไดเรือนชั้นล่างมอบให้ผู้ที่ไปติดต่อขอหญิงมาให้เป็นเมียเอาไปเลี้ยง ไก่ตัวนี้มีชื่อว่า ไก่ซากปก นกซากหม แล้วนำอาหารไปเลี้ยงผู้ที่ไปขอหญิงมาให้ คู่ขวัญให้เป็นเสร็จพิธีการกินคอง 5 ครั้ง ของคนโบราณเพียงเท่านี้

โหวทชนนุชยเศรษฐี เหมาะสำหรับหญิงที่จะไปเป็นแม่เรือนควรศึกษาและปฏิบัติให้ได้จึงจะได้รับความสุข เรื่องมีอยู่ว่า ชนนุชยเศรษฐี เมื่อจะส่งนางวิสาขาไปเป็นเมียของมิกการเศรษฐี ให้โหวทคำสอน 10 ข้อ

- ① อย่างนำความคิดในบ้านไปเผยนอกบ้าน
- ② อย่างนำความนินทานอกบ้านเข้ามาในบ้าน

- ③ ใครให้จึงให้
 - ④ ใครไม่ให้ก็อย่าให้
 - ⑤ ญาติฝ่ายผัวหรือฝ่ายเมียที่ยากจนมาขอพึ่ง เราจะให้หรือไม่ให้
ก็ควรจะช่วยเหลือเขา
 - ⑥ พ่อผัวแม่ผัวทำงาน อย่างนี้ดูเฉยจนช่วยเหลือท่าน
 - ⑦ ไม่บริโภคอาหารก่อนพ่อผัวแม่ผัว หามาให้แล้วจึงบริโภคภายหลัง
 - ⑧ ตื่นก่อนนอนที่หลัง
 - ⑨ ให้ยาแรงพ่อผัวแม่ผัว เหมือนกลัวไฟหรืองูพิษ
 - ⑩ ให้เคารพพ่อผัวแม่ผัวเหมือนเทวดา
- "โอวาททั้ง 10 ข้อนี้ เหมาะสำหรับหญิงที่จะไปเป็นลูกสะใภ้"

หน้าที่ผัว ที่จะต้องปฏิบัติต่อเมีย	หน้าที่เมีย ที่จะต้องปฏิบัติต่อผัว
① ขกย้องนับถือเมีย ② ไม่ดูหมิ่นเมีย ③ ไม่นอกใจเมีย ④ มอบให้เมียเป็นแม่เรือน ⑤ ให้เครื่องแต่งตัวเมีย	① ทำการงานของผัว ② สงเคราะห์คนข้างเคียงผัว ③ ไม่นอกใจผัว ④ รักษาทรัพย์ที่ผัวหามาไว้ ⑤ ไม่เกียจคร้านในกิจการงาน

พิธีกรรมเกี่ยวกับการตาย

ชีวิตขั้นสุดท้ายคือ การตาย คำว่าตายได้แก่ การสิ้นลมหายใจ ร่างกาย
ของคนตาย เรียก ซากศพ คำว่า ศพ เป็นคำไทย ภาษาบาลีว่า จว สันสกฤตว่า ศว แปล
ว่า ศพ ประเพณีเกี่ยวกับศพมีดังนี้

เทวทูต คนใช้ของเทวดาหรือสิ่งที่ปรากฏอยู่รอบ ๆ ตัวเราเรียก เทวทูต
มี 5 อย่าง คือ

- ① ความเกิด
- ② ความแก่
- ③ ความเจ็บ
- ④ ความต้องโทษ
- ⑤ ความตาย

เมื่อเห็นคนแก่ เจ็บ คนต้องโทษ และคนตาย พระศาสนาสอนให้คนน้อมนึก
มาใส่ใจจนเกิดความรู้สึก ไม่ง้อถ้าทำกรรมอันเป็นบาป ถ้าไปพิจารณาในเวลาว่างแจ้ง
หรือเขียนคาถาเทวทูตใส่ปากคนตายเทวทูตจะช่วยอะไรไม่ได้

กาถาเทวทูต

① อหัมปิ โขมहि ชาตัมโม ชาตัง อนตฺติโต หันทาหัง กัลยาณัง กโรมิ กาเยน วาจา มนสา ฯ เรามีความเกิดเป็นธรรมดา จะล่วงพ้นความเกิดไปไม่ได้ เอาเถะ เราจะรีบทำความดีด้วย กาย วาจา ใจ ก่อนตาย

② อหัมปิ โขมहि ชราตัมโม ชรัง อนตฺติโต หันทาหัง กัลยาณัง กโรมิ กาเยน วาจา มนสา ฯ เรามีความแก่เป็นธรรมดาจะล่วงพ้น

③ อหัมปิ โขมहि พยาธัมโม พยาธัง อนตฺติโต หันทาหัง กัลยาณัง กโรมิ กาเยน วาจา มนสา ฯ เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดาจะล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปไม่ได้ เอาเถะเราจะรีบทำความดีด้วย กาย วาจา ใจ ก่อนตาย เย กิร โก ปาปานิ กัมมานิ กโรนติ เต ทิฏฐเว ชัมเม เอวรูปา วิวิธา กัมมการณา กริยันติ กิมังกัง ปรีตถ หันทาหัง กัลยาณัง กโรมิ กาเยน วาจา มนสา ฯ คนที่ทำกรรมชั่ว จะถูกเขาทำกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสมในปัจจุบันทันตาเห็นไม่ต้องรอถึงชาติหน้า เอาเถะเราจะรีบทำความดีด้วยกาย วาจา ใจ ก่อนตาย

④ อหัมปิ โขมहि มรณตัมโม มรณัง อนตฺติโต หันทาหัง กัลยาณัง กโรมิ กาเยน วาจา มนสา ฯ เรามีความตายเป็นธรรมดา จะล่วงพ้นความตายไปไม่ได้เอาเถะ เราจะรีบทำความดีด้วย กาย วาจา ใจก่อนตายบอกทางสวรรค์ถ้าคนป่วยมี อาการหนัก จวนจะสิ้นลมหายใจเขาจัดดอกไม้ธูปเทียนให้ คนป่วยประณมมือถือเตีอนให้ระลึกถึง คุณพระทางคติโลก ถือว่าให้นำเครื่องสักการะนั้นไปไหว้พระธาตุเกษแก้ว จุฬามณีเจดีย์ บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ทางคติธรรม สอนให้คนรู้จักไหว้พระ อยู่อยู่โดยไม่รู้จักให้ทาน รักษาศีลภาวนา

อาบนํ้าสพ สพที่ถูกฆ่าตาย ตกน้ำตาย ตกต้นไม้ตาย เป็นต้น ถือว่า ตายโหง ไม่นิยมอาบนํ้าสพ เพียงแต่มัดแล้วนำไปฝังที่ป่าช้า เพราะถือว่าตายไม่บริสุทธิ์ ที่ไม่เผา เพราะกลัวจะเกิดความเดือดร้อนแก่ญาติพี่น้อง แต่ถ้าเป็นการตายธรรมดา นิยมอาบนํ้า ด้วยนํ้าหอม

ทางคติโลก ถือว่า อาบเพื่อปราศจากมลทิน

ทางคิธรรม ถือว่า สอนให้คนเป็นเอสิลสมาธิ ปัญญาเป็นน้ำอาบ กาย วาจา ใจให้สะอาด

หวิมศพ การหวิมให้ศพ หวิไปข้างหลังครึ่งหนึ่ง ข้างหน้าครึ่งหนึ่ง
ทางคิโลก ถือว่า หวิสำหรับคนตายและคนเกิด เมื่อหวิแล้วหักออกเป็นสอง
ท่อนทิ้งเสีย

ทางคิธรรม ถือว่า เป็นการเตือนให้พิจารณาว่า ความเกิดกับความตายเป็น
ของคู่กัน เกิดแล้วต้องตาย ตายแล้วต้องเกิด ผู้ที่ไม่ตายคือ ผู้ที่ไม่เกิด

นุ่งห่มผ้าศพ ใช้ผ้าขาวนุ่งสองชั้น ชั้นในเอาชายพกไว้ข้างหลัง ชั้นนอกเอา
ชายพกไว้ข้างหน้า แล้วห่มผ้าเกลี้ยงบ่า

ทางคิโลก ถือว่า นุ่งเอาชายพกไว้ข้างหลังเป็นการนุ่งของคนตาย นุ่งเอา
ชายพกไว้ข้างหน้าเป็นการนุ่งของคนเป็น

ทางคิธรรม ถือว่า ที่นุ่งผ้าขาวเป็นการสอนให้มีสุจริต เพราะสุจริตเป็น
ธรรมที่ขาว

รดน้ำหอมศพ เมื่อยกศพขึ้นบนเตียงแล้ว เอามือขวาของศพยื่นออกไป
บนเตียงเอาหมอนใบเล็กๆ รองหันหัวศพ ไปทางทิศตะวันตกใช้น้ำอบน้ำหอมรด
ถ้าผู้ตายเป็นพ่อแม่ ลูกหลานจะนำขมิ้นทาที่หน้าและเท้า พิมพ์ไว้เคารพบูชา

ทางคิโลก ถือว่า เป็นการแสดงความเคารพต่อศพ และให้ศพมีกลิ่นหอม

ทางคิธรรม ถือว่า สอนให้เคารพต่อบุคคล วัตถุ สถานที่ และให้รักษาศีล
เพราะศีลมีกลิ่นหอมกว่ากลิ่นน้ำอบน้ำหอม

เงินใส่ปากศพ เงินใส่ปากศพใช้เงินฮาง เงินเหรียญเงินบาท

ทางคิโลก ถือว่า ให้ค่าเสบียงอาหาร ค่ารถ ค่าเรือ แก่ผู้ตายสำหรับเดินทาง
ไปสวรรค์

ทางคิธรรม ถือว่า สอนคนเป็นให้รู้จักใช้เงินให้เป็นประโยชน์ อย่าตระหนี่
ถี่เหนียว ไม่รู้จักกินรู้จักใช้ เวลาตายไปเขาเอาเงินยัดใส่ปากก็เอาไปไม่ได้ ปลอຍให้เขา
แย่งกันขุดมุน่วนวาย

คำหมากใส่ปากศพ ผู้ชอบกินหมาก เขาก็คำหมากใส่ปากให้
ทางคติโลก ถือว่า เป็นการแก้ทุกข์ ถ้าได้กินจิตใจก็สบาย
ทางคดียุทธศาสตร์ ถือว่า สอนให้คนรู้ตัวว่าคนตายเป็นอย่างนี้เวลาเป็นอยากกิน
อยากเคี้ยว เวลาตายเอาใส่ปากให้ ก็ไม่กิน ไม่เคี้ยว

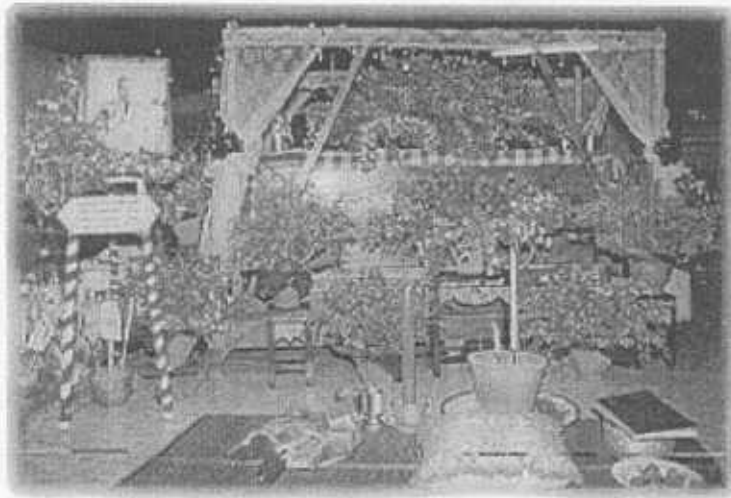
ปิดตาปิดปาก เขาใช้ขี้ผึ้งดีปิดตาปิดปากศพ
ทางคติโลก ถือว่า เพื่อป้องกันความอูจาด ลามก
ทางคดียุทธศาสตร์ ถือว่า เป็นการสอนคนเป็น ให้รู้จักระวังรักษา ตา หู จมูก ลิ้น
กาย ใจ อย่าให้ทุกข์เกิดขึ้น เพราะทุกข์ที่เกิดขึ้น เกิดจากไม่สำรวมสิ่งเหล่านี้
มัดศพ ใช้เชือกหรือด้ายมัดศพ 3 เปราะคือ ที่คอ 1 มือ 1 เท้า 1
ทางคติโลก ถือว่า เพื่อกัน มิให้ศพพองขึ้นคันโลงแตก
ทางคดียุทธศาสตร์ ถือว่า เครื่องผูกมัดคนมี 3 คือ ปุศโต ก็เว เชือกคือลูกมัด
ที่คอ ธนัง ปาเท เชือกคือ สมบัติมัดที่เท้า ภริยา หัดเถ เชือกคือ เมียมัดที่มีมือตรงกับ
ภานิตโบราณว่าไว้ว่า

“ ดันหาฮักลูกเหมือนดังเชือกผูกคอ ดันหาฮักเมียเหมือนดังปอกผูกศอก
ดันหาฮักเข้าของเหมือนดังปอกสุบดิน ดันหาสามอันนี้มาขึ้นให้เป็นเชือก
ให้กลิ้งเกลือกอยู่ในวัฏสงสาร ”

ปูฟากศพ เอาไม้ไผ่ยาวขนาดโลงสับติดกันเป็นฟากให้ได้ประมาณ 7 ซี่
หรือ ใช้ไม้ไผ่ 7 ซีก ถักด้วยเชือกหรือหวาย ปูฟากแล้วเอาศพใส่
ทางคติโลก ถือว่า ให้ไฟลอยขึ้นไหม้ศพได้ง่าย
ทางคดียุทธศาสตร์ ถือว่า ให้เดินตามทางวิสุทธิมรรค 7 ผู้เดินตามทางสายนี้ ถึงที่
หมายง่าย ไม่เสียเวลาเหมือนศพที่ปูด้วยฟาก 7 ซี่ ไฟไหม้ง่ายฉะนั้น
บันไดสามชั้น บันไดทำด้วยก้านกล้วยหรือไม้ไผ่ ผูกเป็นสามชั้นเหมือน
บันไดธรรมดา ขนาดกว้างเท่ากับปากโลง วางไว้ข้างนอกหรือในโลงก็ได้
ทางคติโลก ถือว่า ให้ผู้ตายขึ้นลงได้ง่าย และให้พาดบันไดนี้ขึ้นไปไหว้ธาตุ
เกษแก้วบนสวรรค์

ทางคิธรรม ถือว่า บันไดพาดบันได 3 ขั้น หมายถึงภพ 3 คือ กามภพ
รูปภพ อรูปภพ เป็นสถานที่อยู่ของสัตว์ซึ่งจะเกิด ๆ ตาย ๆ

ตั้งศพ ศพนั้นจะใส่ในโลงหรือไม่ก็ตามจะตั้งไว้ในที่ใดก็ตามต้องหันหัวศพ
ไปทางทิศตะวันตกเสมอ

ทางคติโลก ถือว่า การนอนหันหัวไปทางทิศตะวันตกนอนอย่างดี หันไป
ทางทิศตะวันออกนอนอย่างก่น

ทางคิธรรม ถือว่า สอนให้พิจารณาว่า การตายคือ การเสื่อมไป สิ้นไป
ตกไปเหมือนกับพระอาทิตย์ตกไป

ตามไฟศพ จุดตะเกียงหรือได้ไว้ทางหัวและเท้าศพตลอดคืน

ทางคติโลก ถือว่า จุดไว้แทนไฟ ธาตุผู้ตายบ้าง จุดไว้กันความกลัวบ้าง

ทางคิธรรม ถือว่า สอนให้คนมีปัญญา เพราะปัญญานั้นเป็นแสงสว่างใน
โลก ที่โลกเจริญรุ่งเรืองเกิดเพราะปัญญา

ดับไฟศพ เมื่อพระมาติกาจบแต่ละครั้ง จะเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืน
ก็ตามนิยมดับเทียนหรือตะเกียงชั่วคราว

ทางคติโลก ถือว่า เป็นการดับเสนียดจัญไร หรือดับความอาภัพอัปมงคลให้
สูญสิ้นไป

ทางคิธรรม ถือว่า ดับไฟเปรียบเหมือนตาย จุดไฟเปรียบเหมือนเกิด ทุกสิ่ง
ที่เกิดขึ้นมาแล้วจะต้องตาย ที่ไม่ตายไม่มี จะผิดแผกแตกต่างกันบ้างก็ที่เร็วหรือช้าเท่านั้น

การเลี้ยงชีพ ถึงเวลารับประทานอาหารเช้าเย็น เขาจะจัดอาหารคาวหวาน
หมาก พลุ บุหรี่ มาตั้งไว้ทางหัวโลงแล้วเอามือเคาะโลงปลุกให้ตื่นขึ้นมากิน

ทางคติโลก ถือว่าเป็นการเลี้ยงผู้ตาย

ทางคติธรรม ถือว่า สอนคนเป็นให้รู้สึกสำนึกตัว อย่าทำบาป ทำกรรม
เพราะกินเช่น ม้าเขาลักเขามากิน เป็นต้น เวลาตายแล้วเขาเอาอะไรมาให้อีก ก็กินไม่ได้
ปล่อยให้แมลงวัน และมดกินแทน

เงินเหือนดี เหือนที่มีศพอยู่ เรียก เหือนดี ที่เรียกเช่นนั้น ถือเอานิมิตของผู้มา
ถือบรรพชาญาคูที่น้องเมื่อได้ขึ้นท้าวไกรดาบลงจะพากันนำข้าวของเงินทอง มาช่วยเหลือ
มาคบบันจันงานเสร็จ

สวดมอดิกา ก่อนจะเอาศพใส่ในโลง นิมนต์พระสงฆ์เข้ามาดิกาทั้งเช้าและค่ำ เวลาจะมอดิกา เจ้าภาพ จุฑรูปเทียนบูชาศพ แล้วอาราธนาศีล 5 เอามือเกาะโลงบอกให้ผู้ตายมารับศีลด้วย เสร็จแล้วพระสงฆ์สวดมอดิกา

ทางคติโลก ถือว่า การให้ศีล และสวดมอดิกานั้นเป็นการให้บุญแก่ผู้ตาย

ทางคติธรรม ถือว่า เป็นการสอนให้คนเป็นให้รู้จักรับศีลกินทานเสีย แต่เมื่อยังเป็นคน เวลาตายไปแล้วจะทำอะไรไม่ได้ แม้เขาจะปลุกให้ตื่นขึ้นมารับศีลก็ถูกไม่ได้ นี่คือ คนตาย

สวดขอมมุข ขอมมุขคือ ขอมธรรม ขอมธรรมได้แก่ พระอภิธรรม พระที่นิมนต์ไปสวดมอดิกา และขอมมุขเป็นจำพวกเดียวกัน แต่เวลาสวดแบ่งหน้าที่กัน สองรูปสวดขอมมุข นอกนั้นสวดมอดิกา การสวดก็สวดไปพร้อมกันและจบพร้อมกัน

ทางคติโลก ถือว่า การสวดมอดิกา และขอมมุขเป็นการให้บุญแก่ผู้ตาย

ทางคติธรรม ถือว่า เป็นการชดใช้บุญคุณของท่านผู้มีพระคุณ เช่น พระพุทธเจ้าไปโปรดพระมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ แสดงพระอภิธรรม 7 กัมภีร์ โปรดเป็นการชดใช้ค่าข้าวป้อน และน้ำมัน ผู้ป่วยนอนตายอยู่ห้องใดก็ตั้งศพไว้ห้องนั้น เมื่อจะยกศพลงจากเรือนไม่ให้ลอดข้อเปิดฝาห้องนั้น แล้วยกออกมาทางระเบียงลงนอกชานยกศพออกจากเรือน

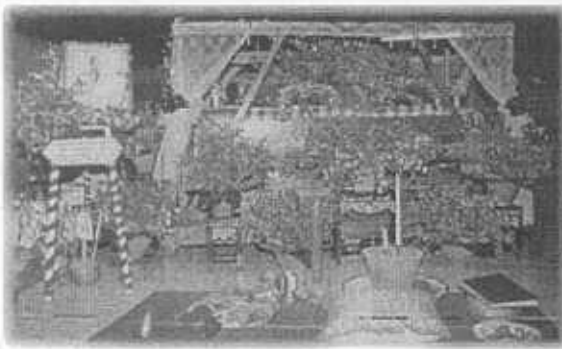
รดน้ำศพ เมื่อยกศพออกจากเรือนแล้ว พระท่านจะสวดทำน้มนต์ เจ้าของบ้านเอาน้มนต์ รดจากที่ตั่งศพออกไปเทหม่อน้ำกินน้ำใช้กว่าปากหม้อไว้ การทำดังนี้ ถือว่าน้ำเก่าเป็นน้ำที่ไม่บริสุทธิ์ให้เททิ้งเสีย ถ้าผู้ตายเป็นพ่อแม่เขาจะเอากระดานปูเรือน 2-3 แผ่นมาต่อโลง ให้ถือว่า ได้แบ่งเรือนให้พ่อแม่ที่ตายไปแล้วมีที่อยู่อาศัย พลิกและผูก

บันได พอยกศพลงถึงพื้นดินแล้วพลิกบันได แล้วเอาเรือหนามผูกปลายติดกันติดไว้ที่ประตูเรือน พอยกศพออกไปแล้วถอนกิ่งไม้นั้นออก

ทางคติโลก ถือว่า ทำเพื่อป้องกันมิให้ผีเจ้าเรือนของตนได้

ทางคตินิยม ถือว่า สอนให้คนเป็นพิจารณาว่าความขี้คั่นว่านั่นเรา นั่นของเรา นั่นเป็นคนตัวของเรา

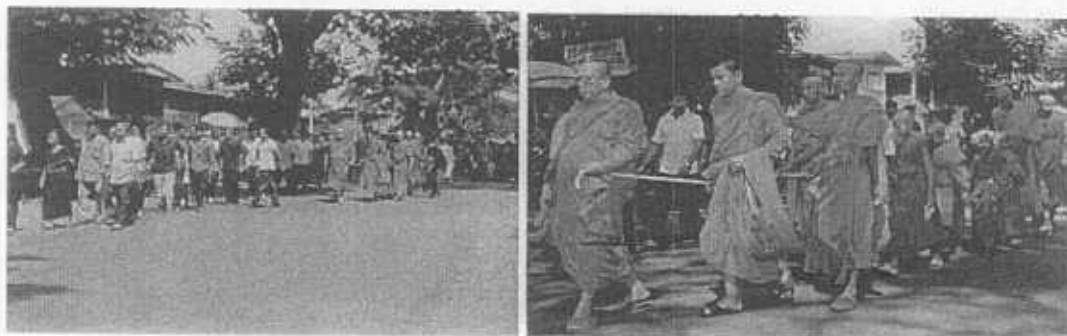
ส่งสะการศพ ดอกไม้ ธูป เทียน เรียก เครื่องสักการะ ก่อนจะยกศพลงจากเรือน ถูกหลานของผู้ตาย จัดเครื่องสักการะไปเคารพศพ ส่วนญาติพี่น้องคนอื่น ๆ นำเครื่องสักการะไปเคารพที่ป่าช้า การกระทำทั้งนี้ ถือว่า หากได้พลาคลั้งต่อผู้ตาย ผู้ตายจะได้ยกโทษให้ หากมิได้ประมาณพลาคลั้ง ก็ถือว่าได้บำเพ็ญกุศล เคารพต่อวฒนบุคลอีกโสดหนึ่ง

การหามศพ ไม้หามใช้ไม้ไผ่บ้าน 2 ลำ เอาโลงขึ้นตั้ง ขึ้นด้วยตอกชะเนาะ หามข้างละ 3-4 คน เอาเท้าศพไปก่อน ห้ามพังกกลางทาง ห้ามเปลี่ยนบ่า ห้ามข้ามนา ข้ามสวนที่ทำดังนี้ ด้วยถือว่าเป็นของกะล่ำ

การอุทิศ ใช้ด้ายหรือเชือกอุทิศ ถ้าผู้ตายมีลูกหลานเป็นผู้ชายก็ให้บวชเป็นพระหรือเณร เป็นหญิงให้นุ่งขาวห่มขาวบวชเป็นชีอุทิศไปป่าช้า เมื่อแจกข้าวแล้วจึงสึกหรือจะอยู่ไปตลอดก็ได้

ทางคติโลก ถือว่า เกิดมาทั้งที่ไม่เสียชาติเกิด มีลูกชายอุทิศให้บวชไปถึงป่าช้า

ทางคตินิยม ถือว่า สอนให้ลูกอุทิศพ่อแม่ขึ้นจากหลุมลึก ด้วยการสอนให้พ่อแม่มีศีลธรรมอันดี

หว่านข้าวสาร เมื่อหามศพออกจากบ้านมีการหว่านข้าวสารไปตลอดทางทางคติโลก ถือว่า ให้ผีลงมาก็กินข้าวสาร เวลาหามศพไปจะได้ไม่หนัก

ทางคตินิยม ถือว่า สอนคนเป็นให้พิจารณาว่าข้าวสารคือ แก่นข้าว คนเราก็กินถึงแก่นคน ก็ไม่ต้องเกิดตายอีก ข้าวสารก็เหมือนกันจะเอาไปเพาะปลูกก็ไม่เกิดอีก

หว่านข้าวดอกแดก ข้าวเปลือกที่ใช้คว่ำด้วยไฟให้แตกเรียก ข้าวดอกแดก ข้าวนี้ใช้โรยไปตลอดทางเหมือนข้าวสาร

ทางคติโลก ถือว่า ให้ผีอยู่ในโลงลงมาเก็บกิน

ทางคตินิยม ถือว่า สอนให้คนเป็นพิจารณาดูคนตายว่า คนตายรูปกับนาม แตกจากกัน เหมือนข้าวดอกแดกที่แตกออกจากกัน

ไม้ขีดทาง เมื่อหามศพผ่านไป เขาจะใช้ไม้ขีดทางหรือหักกิ่งไม้ไว้ เพื่อให้ผู้ตายตามไปข้างหลังได้ สังเกตอีกอย่างหนึ่งเป็นการลงคาไฟที่กลับมา มันจะเข้าใจว่านี่ไม่ใช่ทางไปบ้านของเรา เพราะมีขีดและกิ่งไม้ขวางทาง

ที่ปลงศพ ศพที่จะปลงศพนั้น เขาเอาไข่ 1 ใบ ข้าว 1 ปั้น เลี้ยงทาส ถ้าไข่แตกตรงไหนให้ฝัง หรือเผาตรงนั้น โดยถือว่า ตรงนั้นเจ้าของเขาอนุญาตให้แล้ว ผู้ตายก็พอใจอยู่ที่นั่นแล้ว แล้วปลงศพที่ตรงนั้น หาพื้นมากองเป็นกองเรียก กองฟอน ปีกหลักสี่หลักที่มุมทั้งสี่เรียก หลักสะกอน เวียนสามรอบ ก่อนจะยกศพขึ้นตั้งกลางกองฟอน หามศพเวียนรอบ กองฟอน 3 รอบ การเวียนต้องเวียนซ้าย

ทางคดีโลก ถือว่า เวียนซ้ายเป็นการแสดงความเคารพต่อศพ

ทางคดีธรรม ถือว่า แม่น้ำคือ สงสาร ไหลหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงอยู่ไม่ขาดระยะ ตัวคนคือ ตัวกิเลส เกิดมาแล้วต้องสร้างกรรม ครั้นสร้างแล้วได้รับผลกรรมเกิดขึ้นมาอีก ถ้าไม่ตัดกิเลสขาด เป็นต้องมาเกิดอยู่ร่ำไป กระแทกกองฟอน เมื่อจะยกโลงขึ้นตั้งให้เอาโลงกระแทกกองฟอน 3 ครั้ง ที่ทำดังนี้ เป็นการสอนคนเป็น ให้พิจารณา ดูอย่าว่าแต่คนเป็นเลย แม้คนตายแล้วก็ยังถูกระแทกแตกดับแล้วจะได้ระมัดระวังตัวต่อไป

ล้างหน้าศพ ก่อนล้างต้องพลิกศพ เอาผ้าห่อศพออก เพื่อไฟจะได้ไหม้เร็ว แล้วทุบเอาน้ำมะพร้าวและน้ำอบ น้ำหอมล้างหน้าศพ

ทางคติโลก ถือว่า น้ำมะพร้าวเป็นน้ำที่ใสสะอาด การล้างก็เพื่อให้ศพสะอาด ปราศจากมลทิน

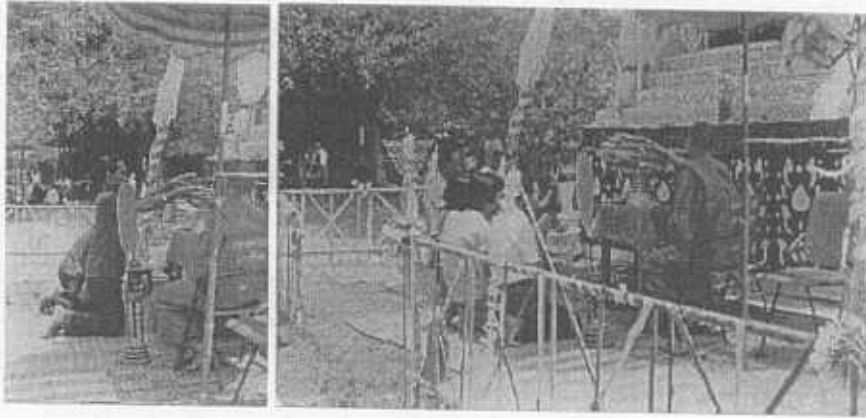
ทางคตินิยม ถือว่า สอนคนเป็นให้เอาน้ำคือ สุจริตธรรมชำระล้างใจให้สะอาด เมื่อล้างศพแล้ว โยนผ้าข้ามโลง 3 ครั้ง แล้วเอาผ้านั้นไปให้พระนั่งสมาธิภาวนาเสร็จแล้วจะเก็บไปหรือถวายพระก็ได้ ตามผู้หนึ่งถือโบราณ ผ้าห่อหนังสือโดยมากเป็นผ้าขาวหรือผ้าซิ่น เพราะคนโบราณชอบถวายผ้าให้พระสงฆ์ ถือว่าเป็นการทำบุญให้ผู้ตายอีกโสดหนึ่ง

ไม้ข้ามหรง ไม้แก่นสองท่อนยาวท่อนละ 2 วาเศษ ใช้สำหรับบังคัมมิให้โลงตกลงจาก กองฟอน การเอาไม้ข้ามหรงไว้เช่นนี้ ถือว่าเป็นการสอนคนว่า คนเรานั้นไม่ว่าจะชั่ว ดี มี จน ใหญ่ เล็ก เพียงไหน ก็ต้องมีผู้ปกครองคอยควบคุมดูแลว่ากล่าวตักเตือนอยู่ตลอด

หว่านกละพฤกษ์ หมายเงินหมายทอง เรียก หมายกาละพฤกษ์ เขาเอาผลไม้ ถังกล้วยตัดเป็นท่อน ๆ หรือไม้ขีดไฟ เสียบสดางค์เข้าไปในนั้น ก่อนจะเผาศพมีการหว่านกละพฤกษ์ ผู้คนวิ่งวุ่นกันเก็บเอา ดูแล้วน่าสนุกสนานยิ่งนัก

มาติกา บังสุกุลศพ ก่อนจะเผา นิมนต์พระสวดมนต์มาติกา เสร็จแล้วโยงค้าย
จากโลงให้พระชกบังสุกุล เสร็จแล้วพระให้พร แล้วลงมือเผาต่อไป

วันที่ไม่ควรเผาศพ วันพระ วันอังคาร และวันอุก 9 กอง ถือว่า เป็นวันที่
ไม่ควรเผา วันพระนั้นเป็นวันที่พระสงฆ์ทำกิจพระศาสนา ญาติโยม ก็พากันไปรักษาศีล
ฟังธรรม วันอังคารถือว่า เป็นวันแข็ง ถ้ามีความจำเป็นจะต้องเผาให้ทำการอุปโลกน์
เสียก่อนคือ เมื่อนำศพไปถึงป่าช้าแล้ว คนหนึ่งทำพิธีขุดหลุมจะฝัง พระสงฆ์ไปขอแผ่
จากญาติโยม ขอให้ญาติโยมช่วยหาฟืนมาให้ แล้วจัดการเผา ส่วนวัน 9 กองนั้น เป็นอีก
วันหนึ่งที่ไม่ควรเผา ค้ายถือว่า วันทั้งสามนี้เมื่อเผานำความเดือดร้อนมาให้

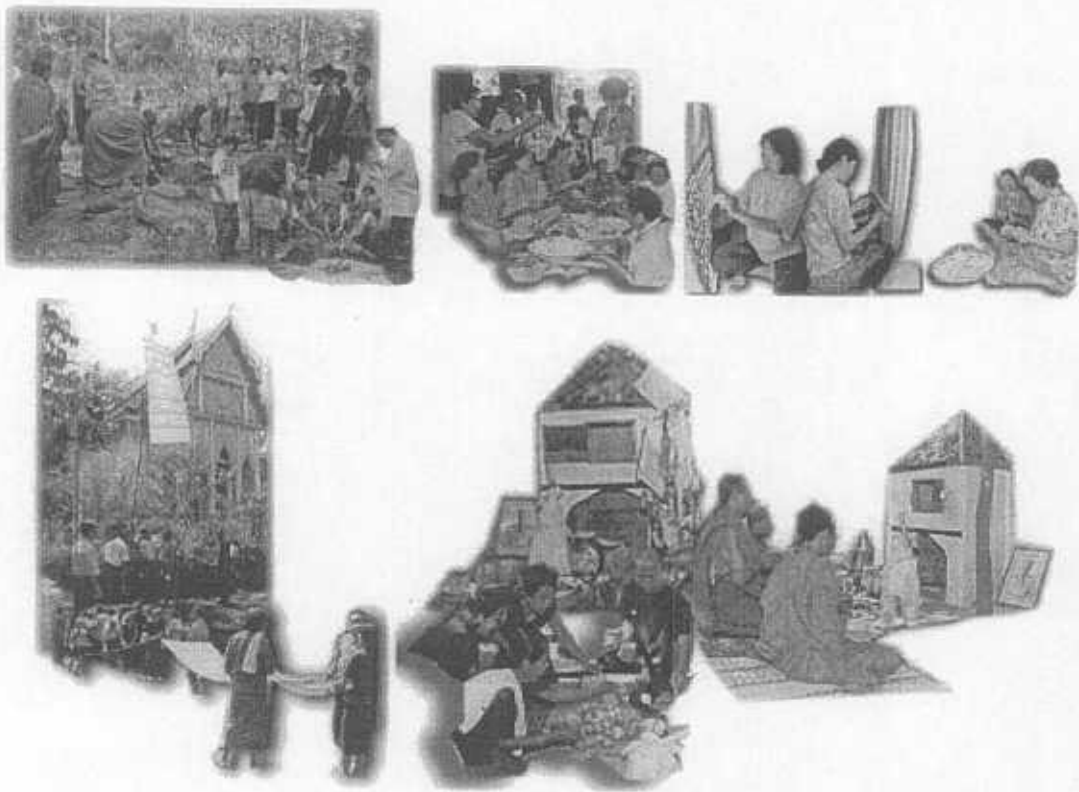
การเผาศพ ไฟสำหรับจุดศพนั้นเขามีไว้ต่างหาก ใช้ได้หรือจุดเทียน ห้าม
มิให้จุดติดต่อกัน ค้ายถือว่า ไฟธรรมดาก็ดี ไฟระเค โทตะ โมหะก็ดี ไฟทั้งหมดนี้เป็น
ของร้อน ถ้าไปต่อกันเข้าจะลุกลามไหม้โคไหม้บ้านเมืองและ ทำลายทรัพย์สิน อาคาร
บ้านเรือนให้เสียหายพิณาศ เผาแล้วกลับบ้าน มีการบายศรีสู่ขวัญให้เพื่อบูชาเป็นสุข
ต่อไป

การเก็บกระดูก เมื่อเผาศพครบ 3 วันแล้ว เชิญญาติพี่น้อง และนิมนต์พระสงฆ์ไปทำพิธีเก็บกระดูก จัดอาหารไป 1 ที่ เมื่อถึงป่าช้าหลุมเผาศพแล้ว นำอาหารไปเลี้ยงผี บอกเล่าว่า พรุ่งนี้ไปกินข้าวแจก ลูกหลานเขาจะทำบุญแจกข้าว พอบอกเล่าแล้วก็กองกระดูกให้เป็นรูปคนนอนหงาย สมมุติว่าตาย หันหัวไปทางทิศตะวันตก แล้วนิมนต์พระมาบังสุกุล พอเสร็จแล้วลบรูปหุ่นนั้นเสีย ทำรูปหุ่นใหม่หันหัวไปทางทิศตะวันออก สมมุติว่าเกิดใหม่ เอากระดูกใส่ในหม้อวางไว้ตรงกลางรูปหุ่น แล้วนิมนต์พระสงฆ์บังสุกุลเป็น แล้วเขียนเต้าถ่านที่เหลืกลงไปในหลุมฝังไว้ บางท้องถิ่นในภาคอีสานเหนือ หลังเผาศพเสร็จแล้ว 3 วัน ถึงจะเก็บกระดูกมาทำบุญที่บ้าน ว่ากันว่ารอให้กระดูกเย็นเสียก่อนคือ เย็นโดยไม่ต้องใช้น้ำราด ระหว่างที่รอให้ครบ 3 วันนั้น ลูกหลานจะจัดเตรียมเครื่องทำบุญ และของถวายวัด ที่ภาคอีสานเหนือ จะมีการทำตุงเป็นผืนใหญ่ ยาวเท่าไหร่ได้ก็ยิ่งดี เหมือนหนึ่งว่าให้ผู้ตายใช้เป็นทางขึ้นสู่สวรรค์ ในการทำตุงนี้ ลูกหลานทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำคนละเล็กคนละน้อย หลังจากทำบุญที่บ้านแล้วก็นำสิ่งของที่เตรียมไว้มาที่วัด ส่วนตุงนั้นจะนำมาตั้งไว้ที่มุมโบสถ์ด้านทิศเหนือ กระดูกจะนำไปฝากวัด หรือจัดก่อเจดีย์แล้วแต่กรณี ถูปีหน้าฟ้าใหม่ก็มาบังสุกุลทำบุญให้ทานตามประเพณี

การเผาแบบคนโบราณ นอกจากจะทำเป็นโลงแล้ว ยังทำเป็นรูปนกหัสดีลิงค์ ซึ่งเป็นนกที่มีขนาดใหญ่มาก คนเป็นใหญ่เป็นโตมีเกียรติยศชื่อเสียง จึงสมควรให้เผาแบบนี้ ประวัติมีว่า นกหัสดีลิงค์ เป็นนกใหญ่ ตัวโตเท่าช้าง อาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์ เรียก ชื่อตามเจ้าของภาษาว่า หัตถิลิงคະสะกฺุณ เรียกตามภาษาของเราว่า นกหัสดีลิงค์ เรื่องย่อมีว่า พระเจ้าปรีดิ์ปะเจ้าเมืองโกสัมพี นั่งผิงแดดอยู่กับราชเทวีมีครรภ์แก่ พระนางห่มผ้ากัมพลแดง นกเข้าใจว่า ก้อนเนื้อจึงบินมาโฉบเอาไปวางไว้ในระหว่างคาคบไม้ไทร พระนางปรบมือร้อง นกตกใจบินหนีพระนางจึงลงจากคาคบไม้ แล้วประสูติพระโอรส ในขณะที่ฝนตกฟ้าร้อง จึงขนานนามพระโอรสว่า อุเทน ชาวอีสานเมื่อเจ้าเมืองหรือพระสงฆ์ผู้หลักผู้ใหญ่ถึงแก่กรรมมักจะทำศพเป็นการใหญ่โต หีบศพทำแบบโบราณ มีบุษบกหลายชั้นทำรูปนกหัสดีลิงค์ตั้งบนกองฟอน ตั้งหีบศพบนหลังนกหัสดีลิงค์ ปูกลประรำใหญ่และสูงคร่อม มีมหรสพคบงัน และทำบุญกุศลครบ 7 วัน 7 คืน ถึงวันเผาก็ทำพิธีฆ่านกหัสดีลิงค์แล้วจึงเผาผู้นำชาวอีสานคือ พระคา พระวอ ก็ปรากฏว่า ทำศพแบบรูปนกหัสดีลิงค์ เอาศพพระวอ พระคา ขึ้นตั้งบนหลังนกมีมหรสพครบ 7 วัน 7 คืน แล้วเผา ณ ทุ่งบ้านคู บ้านแก เขตนครจำปาศักดิ์ ลูกชาย

ของพระตา 2 คน คือ ท้าวคำผิง เจ้าเมืองอุบล ๑ คนแรก นามว่า พระปฐมราชวงศา และท้าวพรหม เจ้าเมืองอุบลคนที่สอง นามว่าพระพรหมราชวงศา กับลูกชายท้าวคำผิง ชื่อ กุทอง เจ้าเมืองคนที่สามนามว่า พระปฐมราชวงศา เจ้าเมืองทั้งสามองค์นี้ ครองเมืองอุบลมาเป็นเวลานานถึง 80 ปีเศษ เวลาถึงแก่กรรม ก็จัดทำศพแบบรูปนกหัสดีลิงค์ มีมหรสพครบวัน 7 วัน 7 คืน ณ บริเวณทุ่งศรีเมือง ในเมืองอุบลราชธานี (จากประวัติเมืองอุบล ๑ โดย สัน ปิตักะวงศ์ พ.ศ. 2479) ฝ่ายพระสงฆ์เมืองอุบล ๑ ที่ท่านเจ้าเมืองหรือชาวเมืองเรียกกันว่า ยาท่านธรรมบาล วัดป่าน้อย ซึ่งมีสมณศักดิ์เป็นเจ้าคุณพระอริยวงศาจารย์ ปลายรัชกาลที่ 5 ท่านถึงแก่กรรมภาพ ก็จัดทำศพแบบรูปนกหัสดีลิงค์ มีมหรสพครบวัน 7 วัน 7 คืน เสาที่วัดป่าน้อย เมืองอุบล ๑ อีกองค์หนึ่งคือ ยาท่านดีโลก หรือ ที่ทางกรเรียกพระครูวิโรจน์ รัตโนบล เจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อปี พ.ศ. 2485 ท่านถึงแก่กรรมภาพ ก็จัดทำศพแบบรูปนกหัสดีลิงค์ ตั้งศพบำเพ็ญบุญ และมีมหรสพครบวันครบ 7 วัน 7 คืน ณ วัดทุ่งศรีเมือง (จากประวัติทุ่งศรีเมือง 2514)

การจัดทำศพแบบรูปนกหัสดีลิงค์นี้ ถือเป็นเกียรติประวัติอย่างสูง ผู้สมควรได้รับเกียรติศักดิ์เช่นนั้น ต้องได้ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติ และพระศาสนามากมาย ส่วนเจ้าเมืองและพระสงฆ์ผู้หลักผู้ใหญ่ ในภาคอีสานซึ่งได้ทำความดีมีจำนวนมาก เวลาทำศพ จะ ได้ทำแบบรูปนกหัสดีลิงค์นี้หรือไม่ ผู้เขียนไม่สามารถนำมาเล่าไว้จึงขอภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

การเผาศพ เกี่ยวกับการตายนี้ คนโบราณมีข้อห้ามไว้หุ้มหิม จดประสงค์ของผู้ห้ามก็เพื่อต้องการให้เกิดความสวัสดิมงคล ผู้อยู่ก็ให้สบาย ผู้ตายให้มีสุข ข้อที่คนโบราณห้ามไว้ มีดังนี้

☐ อายุไม่ถึง 10 ปี ตายแล้วห้ามไม่ให้เผา ถ้าเผาจะเกิดความฉิบหายแก่พ่อแม่ พี่น้อง วงศาคณาญาติ และทรัพย์สินเงินทอง

☐ ตายเพราะโรคลงท้อง (ท้องร่วง) ห้ามไม่ให้เผา

☐ ตกน้ำตาย ตกเรือตาย ห้ามไม่ให้เผา

☐ ฟกบวมตาย ห้ามไม่ให้เผา

☐ ตายเพราะช้างม้าเหยียบ เสือกัด งูกัด ถวายขวิด ตกต้นไม้ตายเสียกินเหล่านี้ ห้ามไม่ให้เขา

☐ ตายเพราะมิด หอก คบ หลาว แหลม เหล่านี้ ห้ามไม่ให้เขา

☐ ตายเพราะสู้รบกันด้วย หลาว แหลม เหล็ก และโรกลองแดงห้ามไม่ให้เขา ถ้าเขาจกเกิดอันตรายแก่เจ้าบ้าน และพ่อแม่พี่น้อง ถ้าจะเขาให้นำไปเผาที่อื่น ห้ามเผาร่วมป่าช้า ถ้าเผาร่วมป่าช้า จกเข็ดขวางแก่ไพร่เมือง ผู้ตายเหล่านี้ ห้ามมิให้นับถือเป็นด้า (ผีเรือนหรือของฮักษา) ถ้านับถือ เวลาทำผิเคเขาจะมาถามกินวัว ควาย หนู เห็ด เป็ด ไก่ กับเราทุกวัน ถ้าเราขอมให้ก็เสียของ ถ้าไม่ให้มันก็เป็นปอบเป่าโพงผีมากินเรา

☐ เวลาห้ามผีลงเรือน ให้หว่านขี้เถ้ารอบเรือน เมื่อผีถึงป่าช้าแล้ว คนที่อยู่บ้านให้เอาเสื้อผ้าพี่น้องผีไปซ่อนไว้ เวลากลับจากเผาห้ามเหยียบหลัง มาถึงแล้วให้แสดงอาการกลัวผี ผู้อยู่บ้านให้ปิดประตูเรือน ให้ผู้มาจากเผาศี อาบน้ำให้สะอาดทุกคน แล้วจึงเปิดประตูให้ขึ้นไปบนเรือน ผู้หลักผู้ใหญ่จึงให้ศีลให้พร ถ้าทำได้ดังกล่าวน่าจะปราศจากทุกข์โศกโรคภัยอยู่เย็นเป็นสุข

☐ เป็นกำเริบตาย หรือ คนป่วยไม่หาย ต้องการจะย้ายไปรักษาในที่อื่นให้นิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีสวดให้ แล้วจึงให้เข้าไปในเรือน ถ้าตายให้เอาไปเผาที่อื่น ถ้าเผาร่วมป่าช้าจะเข็ดขวางไพร่เมือง

☐ ไม่ล้อเกวียน และดินเกวียนที่หักแล้ว ห้ามไม่ให้เอาไปรองดินบันได

☐ ห้ามปลูกฝิ่น ถ้าทำจกเกิดอันตรายแก่พ่อแม่เรือน แม่เรือน ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ข้าวของเงินทอง (จากหนังสือธรรมสอนโลก)

หมายเหตุ การฝังศพเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันมาตลอด เพราะเกจิอาจารย์บางคนว่า ควร บางคนว่า ไม่ควร โดยอ้างตำราว่า ตำราที่ห้ามก็ห้ามเพียงว่า ละลำบ้างจะเป็นอันตรายบ้าง จะพิณาศิบหายถึงขาดตัวบ้าง เมื่อเป็นเช่นนี้เราจะแก้ไขอย่างไร

สมมุติว่าห้ามไม่ให้เผา แต่เราจำเป็นต้องเผารเราจะทำอย่างไร โบราณแนะวิธี
ทำไว้ดังนี้

① ในที่ที่ซึ่งไม่มีพระสงฆ์เป็นประธาน ถ้าเราจะเผา เราก็จัดการบวงสรวง
ศพ บอกให้ศพทราบความจำเป็น และร้องขอศพอย่าไปเบียดเบียน

② ในที่ซึ่งมีพระสงฆ์เป็นประธาน ท่านจะสั่งให้เผาก็จัดการไปตามท่าน
ถ้าเราทำตามนี้ เรื่องที่ร้ายก็กลายเป็นดีแท้

ภาคผนวก

แหล่งอ้างอิง

- คำ การินทร์. สัมภาษณ์, 17 กรกฎาคม 2542.
- เจริญ ดันมหาพราน. เบิ่งประเพณีบ้านข่อย. กรุงเทพฯ : สารบัวแก้ว, 2541.
- ชุมพล แนวจำปา. สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2542.
- นาค คล่องการ. สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2542.
- บุญทวี คนขยัน. สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2542.
- โบศรี ริมทอง. สัมภาษณ์, 21 สิงหาคม 2542.
- บำเพ็ญ ณ อุบล. สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2542.
- ปรีชา พัฒทอง. ประเพณีโบราณอีสาน. อุบลราชธานี : ศิริธรรมออฟเซ็ท, 2540.
- มี เข้มเพชร. สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2542.
- วรรณ สุริยุทธ. สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2542.
- สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์. ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2536.
- สุนทร สุริยุทธ. สัมภาษณ์, 24 เมษายน 2542.
- อ่อน สู้ขวัญ. สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2542.
- เหิง พิฤฬเือง. สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2542.

HOMEPAGE

พิธีกรรมประจำชีวิต

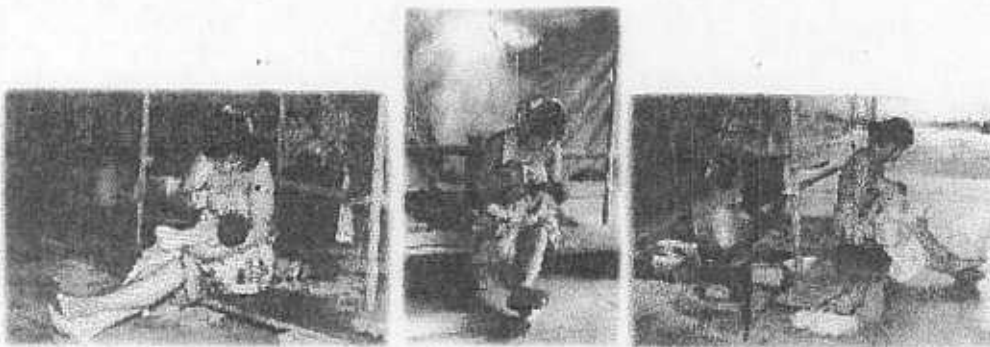

พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด

การกำเนิดเกิดมาเป็นคน

นับตั้งแต่ปฏิสนธิ (อยู่ในท้อง) จนถึงคลอดออกมา เรียก การเกิด
ผู้คนเกิดมาจะดีหรือชั่ว สำคัญที่สุดอยู่ที่พ่อแม่ ถ้าทั้งสองคนนี้ดี
ลูกที่เกิดมา ก็จะเป็นคนดี

ดังนั้นคนโบราณจึงสอนให้สร้างแต่ความดีโดยวางหลักการสร้างไว้ดังนี้

การสร้างพระพุทธรูป ณ สถานที่อันเป็นส่วนรวม

เช่น ศาลาโรงธรรม หรือ ศาลากลางบ้าน คนโบราณชอบสร้าง
พระพุทธรูปที่สวยงามไว้เวลาคนผ่านไปมาให้แลเห็นอนันต์ จักได้เกิดศรัทธา
มีความเคารพนับถือ

เมื่อเวลาตั้งครุฑ น้อมนิกถึงพระพุทธรูปจิตใจก็จะสงบสบาย

ขยันหมั่นเพียรซื้อสัตย์และจงรักภักดี เป็นที่พอกพูนใจของเมียบ่รัง ต่อมา
เมียบ่รังตั้งครรภ์ เวลาคลอดออกมาลูกมีรูปร่างหน้าตาเหมือนแขกดำ
แม้จะซักไซ้ไล่เลียงจนเรื่องชาวสะอาด แล้วก็ตาม เมียบ่รังผู้ตัวก็ไม่พอใจ
เขาแบ่งข้าวของเงินทอง ให้เป็นค่าแรงแขกดำแล้ว ให้ออกจากเรือน
ไปแขกดำล้มรูปถ่ายของตนไว้ เมียบ่รังเวลาเดินเข้าออกในบ้าน ก็เห็นแต่
รูปของแขกดำ ภายหลังตั้งครรภ์อีกพอลอดลูกออกมา ก็มีรูปร่าง
หน้าตาเหมือน แขกดำอีก เมียบ่รังจึงหยาบสงสัย ได้ไซ้ให้คนไปตามเอา
แขกดำคนให้มัน นานอยู่ด้วยกันจนตลอดชีวิต นี่ก็เป็นเรื่องที่น่าแปลก

กนบุญกนบาปมาเกิด

ขณะที่ลูกอยู่ในท้อง ถ้าเป็นกนบุญมาเกิด ผู้เป็นแม่จะมีความสุขกาย
สบายใจ

ตัวอย่าง แม่พระดิสสะพอพระดิสสะเกิดแม่ก็อยากทำบุญให้ทาน ถึงกับถวายข้าว
นธูปายาสแด่พระสงฆ์ มีองค์พระศาสดาเป็นประธานถ้าเป็นกนบาปมาเกิด
แม่จะทนทุกข์ทรมานมีการเจ็บไข้ได้ป่วย เวลาเมื่อไรมากระทบมักจะ
ไม่พอใจแสดงอาการไม่พอใจออกมา นอกหน้าบางรายเป็นศัตรูต่อผู้ให้กำเนิด
ของตนก็มี ตัวอย่าง เช่น พระเจ้าอชาตศัตรู พระโอรสของพระเจ้าพิมพิสาร
และพระนางเวทหิ

พอเริ่มตั้งครรภ์พระนางก็อยากดื่มกินพระโลหิตของพระสวามีจน
พระสวามีให้แพทย์ ให้นำเอา พระโลหิตที่ล่าแขน 1 จอกทอง พอพระนาง
ได้เสวยอาการแพ้ท้องก็สงบ ในเวลาประสูติพระโอรสเป็นผาหน้าไม้
ในพระนครก็เกิดลูกเป็น เปลวเพลิงไปหมด

ต่อมา เมื่อพระเจ้าอชาตศัตรูเจริญวัย ได้คบคิดกับพระเทวทัต
แย่งเอาราชสมบัติชิงบัลลังก์ แล้วพระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นบิดาให้ตาย

กนเกิดเป็นสัตว์

สัตว์เกิดเป็นคน เวลาใกล้จะตาย ถ้าใจไปนึกไปห่วง เอาอะไรมาเป็นอารมณ์
ก็มักจะเกิดเป็นสัตว์นั้น ข้อนี้มีเรื่องเล่าในพระธรรมบทว่า ณ เมืองอัลลภักปะ
เกิดฝนแล้ง นายโลกุตตะดิค กับนางกาดี พากันอุ้มลูกน้อยมุ่งสู่เมือง
โกธัมพีเพื่อขอทาน สู้กับความหิวโหยไม่ได้ จึงทิ้งลูกน้อย ไว้กลางทาง

แล้วเดินต่อไปจนถึงบ้านพักคนเลี้ยงโค ณ ที่นั้นเขาทำบุญเลี้ยงพระปัจเจก
เขาได้ให้ทานอย่างเหลือเฟือแก่ สองผู้เมีย ผู้ผู้นั้นกินกินประมาณ
อาหารไม่ย่อย พอตกลางคืนเขาก็ตาย แต่ก่อนตายเขาได้หลิอบเห็น
นางสุนัขของคนที่เลี้ยงโค ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยอาหาร เขารู้สึกรักใคร่พอใจ
มัน พอตายแล้วเขาได้เกิดในท้องของนางสุนัขนั้น

ส่วนสัตว์ที่ตายแล้ว ได้ มาเกิดเป็นคน มีเรื่องเล่าไว้ว่าครั้งหนึ่ง
พระพุทธเจ้าตรัสถึงบุรพกรรมของภิกษุ ผู้เป็นคนใจร้ายชอบด่าว่ากล่าว
ผู้อื่น พระองค์ตรัสว่าแต่ก่อน เธอเกิดเป็นเสือ ชอบจับเนื้อกินเป็นอาหาร
มาบัดนี้เธอเกิดเป็นคนแล้ว

บวชเป็นพระภิกษุก็ยังใจอกอู้อยู่คล้ายเสืออยู่ ชายเกิดเป็นหญิง
หญิงเกิดเป็นชาย ชายที่ประพฤติอหยังต่อศีลธรรม เช่น มีการเล่น
คู่เมียทำน เป็นคน ตายแล้วไปเกิดเป็นหญิง มีเรื่องเล่าไว้ว่าพระอรหันต์
เถรเกิดเป็นลูกช่างทอง ได้เป็นผู้คู่เมียทำน ตายแล้วได้ไปเกิดในนรก
พ้นจากนรกแล้ว ได้ไปเกิดเป็นนางบำเรอสีสขชาติ พ้นจากนั้นได้ ไปเกิด
เป็นบุรุษถูกเขาตองถึงเจ็ดชาติเมื่อสิ้นกรรมแล้วได้มาเกิดเป็นพระขรรค์

ส่วนหญิงที่ต้องการจะเกิดเป็นชาย ท่านสอนให้ทำตามดังนี้

1. ให้ทำบุญให้ทาน รักษาศีล เจริญเมตตาภาวนา
2. ปฏิบัติตามมีให้ดี
3. ไม่นอกใจสามี ก่อนจะสิ้นใจให้ตั้งจิตอธิษฐานขอให้เกิดเป็นชาย
ตายแล้วก็ได้เกิดเป็นชาย จากหลักฐานที่ยกมาเป็นตัวอย่าง แท้จริง
แค่ไหนโปรดตัดสินเอาเอง ทางพระพุทธศาสนาสอนว่า ชั่วคืออยู่ที่ใจ
ใครอบรมใจได้ คนนั้นเป็นคนดี การสร้างคนให้ดีผู้สร้างต้องเป็นคนดี
การสมสู่อยู่ร่วม การสมสู่อยู่ร่วมกันนั้น ทางพระพุทธศาสนาสอน
ให้มีความสำนึบ คือพอใจเฉพาะในผู้เมียของตน มีให้ทำการสมสู่
แบบสัตว์เดรัจฉาน หากทำแบบนั้นถือว่าบาป บางรายถึงกับตกนรก
หมกไหม้ พ้นจากนรกก็มาเกิดเป็นคนไข้ บ้าเสียจริตผิตมายุ
บางรายก็เกิดเป็นสัตว์เดียรัจฉาน ให้เขาทุกข์ทรมาน การฆ่า หรือ
รัดลูก ในท้องให้ตาย ก็ถือว่าเป็นบาปหนักจะถูกเขาฆ่าตายถึง 500 ชาติ

สำหรับวันทำการประเวณีนั้น โบราณห้ามมิให้ทำในวันศีล วันพระ

ที่บริเวณวิหาร ลานเจดีย์ ลานวัด ใกล้พระพุทธรูป ห้ามมิให้ทำกับคน
ต่างชาติ ต่างศาสนาอันจะเป็นการลบหลู่ เป็นเหตุให้ไม่บริสุทธิ์
การอบรมเด็กในท้องในเวลามีครรภ์ โบราณสอนให้พักผ่อนไม่ให้ทำงาน
ที่หนักสำหรับการอยู่กินก็ห้ามมิให้กินอาหารที่เปรี้ยวหวาน มัน เค็ม เผ็ดร้อน
จนเกินไป ด้วยกลัวเป็นอันตรายแก่เด็กในท้อง การยืน เดิน นั่งนอน
ก็ให้ระมัดระวังให้ทำบุญให้ทานรักษาศีลเมตตาภาวนาการทำทั้งนี้เป็นการ
รักษาและอบรมเด็กในท้องให้เป็นคนดีนั่นเองการคลอดกำหนดเวลาตั้งครรภ์
โบราณว่าไว้ว่า (ผู้สาวมากแก่ผู้เต๋ามาก) หมายความว่า หญิงที่มีท้องคน
หัวปี (คนแรก) ครบเก้าเดือนจึงจะคลอด มีท้องคนที่สองไป มีครบสิบเดือน
จึงจะคลอดเมื่อถึงเวลาจะคลอดพอรู้สึกปวดท้อง ให้ไปเชิญหมอดำแยมาไว้
ถ้ามีเครื่องรางของขลังให้เอาเก็บรักษาไว้ที่อื่นห้ามมิให้คนอื่นขวางประตู
หรือบันได ห้ามมิให้พูดเรื่องซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการคลอด
เมื่อคลอดแล้วเตรียมทำเตาไฟ หาหม้อและฟืนมาจุดค้ำน้ำให้อุญไฟ(อยู่กรรม)
ต่อไป ฟืนอยู่ไฟที่กองชั้นไว้ให้ล้มเวลาตกฟากไม่ให้ไฟที่เอามาจับติดกันเป็นแผ่น
ให้นั่งในเวลาค่อยคลอดเรียกว่าฟาก เวลาตกฟากคือเวลาที่คลอดออกมา
แล้วตกถึงฟาก เวลาตกฟากนี้ ถือกันว่าเป็นเวลาเกิดและเป็นเวลาสำคัญมาก
ผู้เป็นพ่อแม่จะต้องจำเวลา วัน เดือน ปีเกิดของเด็กไว้ให้แม่นยำเพื่อสะดวกใน
การที่จะนับอายุในเวลาบวช เวลาแต่งงานหรือจะดูฤกษ์ยามยาม เวลาตกฟาก
นี้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า หญิงตกหงาย ชายตกคว่ำ ถือว่าเวลาคลอด หญิงจะต้อง
หงายหน้าขึ้น ชายจะต้องคว่ำหน้าลง ถ้าหญิงตกคว่ำ ชายตกหงาย ถือว่าผิด
ธรรมเนียมถ้าใครเป็นเช่นนั้น เวลาคลอดออกมาเขาจะเอามือจับองคชาติ
(ของลับ) เพื่อว่าต่อไปเด็กจะมีเพศเขาจะต้องเป็นหมัน
แต่งงานแล้วไม่มีลูก ไม่พิกลพิการ

การตัดสายสะดือ

สายที่โยงจากสะดือ (รก) มาหาสะดือเรียก สายสะดือ สายสะดือนี้จะต้องตัด
เขมัดเป็นปราง ๆ ให้แน่น ให้ตัดยาวเสมอเข่าเด็ก ของที่จะตัดใช้ดิว (ผิว)
ไม้สวก (ไม้ไผ่) หรือกาบหอยห้ามมิให้เอามีดหรือเหล็กตัด เพราะจะเป็นพิษ
เขียงรอง ตัดใช้ว่านไฟ ก้อนหิน หรือด้ามไฟคนที่ตัดก็เลือกเอาคนที่มิมีนิสัย

5

การปิดตาเหลวหือ

การนอนอยู่

พื้นนอนของเด็ก ซึ่งเขาสานด้วยไม้ไผ่เป็นตาห่าง ๆ เรียกว่า อู๋ หรือ เปด ก่อนที่จะเอาเด็กลงนอนในอู๋ต้องให้ครบ 3 วันเสียก่อนในขณะที่ยังไม่นอน อู๋นั้นจะเอาเด็กนอนในกระดัง เวลาจะลงอู๋ ต้องมีการเชื้อเชิญญาติพี่น้องมา ทำพิธีถ้าเป็นชายเอากระตาดดินสอลงในอู๋ด้วยโดยถือว่าเวลาเด็กเจริญเติบโตขึ้น จะได้เป็นคนรู้หลักนักปราชญ์ ถ้าเป็นหญิงเอาด้ายและเข็มลงในอู๋ ด้วยโดยถือว่าเมื่อโตขึ้นจะได้ฉลาดในกิจการเรือนมีการเย็บปักถักร้อย เป็นต้น ซึ่งเหมือนกับการนอนกระดัง

ការបោះឆ្នោត

เมื่ออยู่ไฟครบกำหนดแล้ว ก็จัดการออกกรรม พิธีทำมีการบูชาเตาไฟ ด้วยดอกไม้ธูปเทียนให้หม้อทำนํ้ามันดับดับพิษไฟให้ ต่อไปอาบน้ำเย็น กินอาหารก็ไม่ต้องพะล่า สิ่งที่ต้องห้ามอีกอย่างคือไม่ให้ผสมอยู่ร่วมกัน เกรงเป็นอันตรายต่อมดลูก หรือมีลูกผิดปกติไป

การเข้ากระโจม

กระโจมในสมัยก่อนจะทำเป็นโครงไม้ไผ่คล้ายส้อมไก่ เอาผ้าคลุม มีหม้อ ต้มยาสมุนไพร ซึ่งได้แก่ เปลือกส้มโอ ใบส้มป่อย ว่านน้ำ ผักขม บั้วลม มะกรูด เกลือ เป็นต้น ต้มพอนํ้าเดือดแล้วต่อท่อให้นํ้าเข้าไปในกระโจม ก่อน เข้ากระโจม เอาว่านนางคำ ฝ่นหรือตำกั้นเอาแต่นํ้า ผสมกับเหล้าขาวและ การบูร ทาให้ทั่วตัวก่อนแล้วจึงเข้ากระโจม ช่วยขับเหงื่อ ขับพิษและยัง ป้องกันผ้าขึ้นหน้าอีกด้วย

การประคบตัว

คือ กรรมวิธีการรักษาตัวอย่างหนึ่ง โดยใช้ลูกประคบ ประคบตามเนื้อที่ ท้องน้อยบริเวณหัวเหน่า เต้านม ช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อยและช่วยให้ มดลูกกลับเข้าอู่เร็วขึ้น วิธีทำลูก ประคบ ใช้ โพล ว่านนางคำ ขมิ้นอ้อย ใบมะขาม ใบส้มป่อย ตำเคล้ากับเกลือ ห่อผ้าขาว จุ่มนํ้าที่เดือดจาก การเข้ากระโจม นอกจากนั้นแล้วนํ้าที่เดือดจาก การเข้ากระโจมก็ดี นํ้าที่เดือดจากการประคบก็ดี สามารถนำมาใช้อาบได้อีกด้วย

การนวดหม้อเกลือ

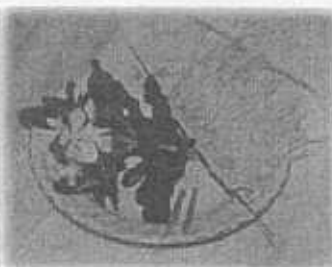
วิธีการทำ เอาเกลือบรรจุลงในหม้อตาลมีฝาละมีแล้วตั้งไฟ พอเกลือแตก ดังเสียง ๆ ยกหม้อเกลือวางลงบนใบพลับพลึง หรือ ใบละหุ่งและเอาฝ่าหม้อตาล พร้อมใบละหุ่ง คลึงตามตัว ช่วยให้หายปวดเมื่อย ปกติแล้วจะ ทำวันละ 2 ครั้ง เช้า บ่าย ทุกวันจนกว่าจะออกไป

การนั่งถ่าน

การเข้ากระโจม

การอยู่ไฟ การประคบตัว การนวดหม้อเกลือ หรือแม้แต่การนั่งถ่าน
ล้วนเป็น ขั้นตอนการบำบัดรักษาด้วยความร้อนแทบทั้งสิ้น ถือว่าคน
คลอดลูกเป็นคนที่มีมลทิน การคลอดลูกจะมีเลือดผาด และสิ่งโสโครก
ออกม่าย่อมถือว่ามียมลทิน การชำระล้างมลทินมีอยู่ 2 อย่าง คือ
ชำระล้างด้วยน้ำ หรือ ไฟ เพื่อให้สิ่งที่เป็นมลทินเหือดแห้งไป

การสู่ขวัญ

พอออกกรรมแล้วในเช้าวันนั้นญาติพี่น้อง จะจัดกาหิณสู่วัยให้ด้วย ถือว่าตลอดเวลาที่อยู่กรรมต้องทนทุกข์ทรมานเองตัวย่างไฟ กินน้ำร้อน นอนไม่เต็มคา ว่ากันว่าผู้ที่อยู่ไฟจะให้นอนแต่ตอนหัวค่ำเท่านั้น พอหลังจาก 5 - 6 ทุ่มต้องให้ตื่นอยู่ตลอดจนถึงรุ่งเช้าเหตุเพราะเกรงภูตผีจะมาเอาชีวิตผู้ที่อยู่ไฟหากมีวนอนหลับอยู่ก็จะโดนผีเอาไป นอกจากนั้นแล้วต้องอดอาหารการกิน เสียเลือดเนื้อไปเพราะการนี้ พอออกกรรมแล้ว ก็ต้องเรียกเอาขวัญคืนมา เพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุขแล้วผูกข้อต่อแขนให้ทั้งแม่และลูก

การตั้งชื่อ

คนโบราณชอบตั้งชื่อเด็กม่วน ๆ (ไพเราะ) โดยมากเป็นชื่อสองพยางค์ ถ้าชื่อบุญก็มี บุญมี บุญมา บุญดี บุญสา ถ้าชื่อคำ ก็มี คำมี คำมา คำดี คำสา เป็นต้น ถ้าเป็นคนเลี้ยงยาก ถึงกับได้ไปประเคนเป็นลูกพระ ก็ตั้งชื่อเป็น เกน เช่น เกนมี่ เกนดี เกนดี เกนสา ถ้าเกิดวันแข็ง ก็ตั้งชื่อให้เป็นอ่อน เช่น อ่อนสี อ่อนสา อ่อนดา ถ้าเกิดวันจันทร์ถือว่าเป็นวันอ่อน ก็ตั้งชื่อให้แข็ง เช่น ทอง ทองคำ ทองแดง ทองแสง เป็นต้น

ของเด็กเล่น

คนโบราณชอบเย็บผ้าทำเป็นรูปตุ๊กตา ภายในยัดด้วยนุ่นหรือสำลี ทำเป็นรูปผู้หญิงผู้ชาย เพื่อให้เป็นเพื่อนเล่นของเด็ก นอกจากนี้ก็เลี้ยงลูกหมาไว้เป็นเพื่อนเล่นของเด็ก ถ้าเด็กมีของเล่นอย่างนี้พ่อแม่จะเบาใจเกี่ยวกับการเกิดนี้ พ่อแม่และลูก ต่างมีความสำคัญจะดีแต่พ่อแม่ ลูกไม่ดีก็ไปไม่รอดต้องดีทั้งพ่อแม่ลูกที่ถือว่าดีนั้น คือทุกคนมีหน้าที่และต้องทำตามหน้าที่

หน้าที่ของพ่อแม่

พ่อแม่ นอกจากจะดีในด้านต่าง ๆ หากมีหลายประการก็ตาม จะต้องทำหน้าที่เกี่ยวกับลูกอีก คือ

1. ห้ามไม่ให้ลูกทำความชั่ว
2. สอนให้ลูกทำความดี
3. ให้ลูกได้ศึกษาเล่าเรียน
4. หาอุปกรณ์ที่สมควรให้
5. มอบมรดกไว้ในเวลาอันควร

หน้าที่ของลูก

ลูกที่ดี นอกจากจะทำตัวให้ดีแล้วจะต้องทำดีต่อพ่อแม่ผู้บังเกิดเกล้าอีก คือ

1. เลี้ยงดูบำรุงรักษาพ่อแม่
2. ทำการงานช่วยพ่อแม่
3. ดำรงวงศ์สกุลของพ่อแม่
4. ประพฤติตนให้เป็นคนดีของพ่อแม่

5. เมื่อพ่อแม่ตายไปแล้วให้ทำบุญอุทิศให้พ่อแม่

พ่อแม่และลูก ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ดังกล่าวให้เต็มเปี่ยม เขาก็จะมีแต่
ความสุขความเจริญ ถ้าต่างฝ่ายต่างเพิกเฉยไม่เอาธุระ ก็จะตรงกับภาษิต

โบราณที่ว่า

พ่อแม่บ่สอนลูกเต้า ฝึเป่าจกกินต๋ับกินไค
ลูกบ่ฟังคำพ่อแม่ ฝึแก้เข้าหม้ออะฮักทั้งดิบ

ซึ่งก็หมายความว่า จะต้องเสื่อมเสียทั้งสองฝ่ายนั่นเอง

<< Back >>

พิธีกรรมเกี่ยวกับการบวช

ชีวิตขั้นที่สอง รองจากเกิดก็คือ **การบวช** ผู้ชายทุกคนเมื่ออายุครบแล้ว จะต้องบวช การบวชถือว่าเป็นการอบรมบ่มนิสัยให้ศีลมีศีลธรรม และเป็นการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ดังนั้นการบวชจึงถือว่าเป็นประเพณีที่จำเป็นสำหรับลูกผู้ชายทุกคน

บวช

คำว่า **บวช** มาจากศัพท์ว่า **ปะวะชะ** แปลว่า งดเว้น ได้แก่ งดเว้นในสิ่งที่ควรงดเว้น คือ เว้นจากกิจบ้านการเรือน มาบำเพ็ญเพียรทำกิจพระศาสนา มีสวดมนต์ ภาวนา เป็นต้น

การบวช การบวชนั้น ถ้าเป็น **สามเณร** เรียก **บรรพชา**

ถ้าเป็น **พระภิกษุ** เรียก **อุปสมบท** มี 3 อย่าง คือ

1. **พระพุทธเจ้าบวชให้** ด้วยเปล่งวาจาว่า มาเถิดพระภิกษุ ธรรมเราดล่าวดีแล้ว ทำนองประพจน์พรหมจรรย์ เพื่อพ้นทุกข์โดยชอบเถิด เรียก **เอหิภิกขุอุปสัมปทา**

2. พระสาวกบวชให้ ด้วยเปล่งวาจาว่า พุทธัง สรณังคัจฉามิ ชัมมัง สรณัง คัจฉามิ
สังฆัง สรณัง คัจฉามิ เรียก *ติสรณคณูปสัมปทา*
3. พระสงฆ์ 5 รูป รวมทั้งพระอุปัชฌาย์บวชให้ ด้วยการสวดสูตร 1 ครั้ง
อนุสาวนา 3 ครั้ง รวมเป็น 4 ครั้ง เรียก *สูตรตักขุตถกรรมวาจา*
การบวชข้อที่ 3 นี้ เป็นการบวชที่ทำอยู่ในปัจจุบัน

มูลเหตุแห่งการบวช

ในสมัยโบราณ คนที่ออกบวชยอมบวชเพราะชรา เจ็บป่วย จนทรัพย์
สิ้นญาติขาดมิตร สำหรับพระพุทธเจ้าพระองค์ปรารถนาความเกิด แก่
เจ็บ ตาย จึงออกบวช ส่วนคนทุกวันนี้บวชตามประเพณี เมื่ออายุครบ
ถีบวช บวชเป็นการแก้หนี้บ้าง บวชตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่บ้าง

คำว่า นาค คนที่จะบวชเขาเรียกว่า นาค นาคนั้นแปลว่า ผู้ประเสริฐ หรือ ผู้มีทศนัย!

เหตุที่ได้ชื่อว่า นาค เรื่องเดิมมีอยู่ว่า พญานาคแปลงตัวเป็นมนุษย์มาบวช
ในพระพุทธศาสนาเวลาอนหลับกลับเพศเป็นนาคตามเดิม วันหนึ่งพวกภิกษุ
ไปกราบทูลพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสเรียกชื่อนาคถาม ได้ความว่าเป็นเรื่องจริง
จึงสั่งให้สึกเสียพญานาคมีความอาลัยในเพศบวช จึงกราบทูลขอฝากชื่อนาคไว้
ถ้าผู้ใดจะเข้ามาบวชขอให้ เรียกชื่อว่า นาค
คำว่านาค จึงเป็นชื่อเรียกผู้ที่บวชจนถึงทุกวันนี้

การประเคนนาค เมื่อบุตรหลานมีอายุครบพอที่จะบวช เป็นพระหรือเณรได้แล้ว

พ่อแม่จะนำไปฝากไว้กับเจ้าวัดก่อนบวช ประมาณหนึ่งเดือน เพื่อให้ศึกษาเล่าเรียน ท้าวตร สวตมนต์ ท้องบ้นขานนาค ทำพิธีปู บังจุดธูปฐาน เรียนหนังสือธรรม การนำลูกหลานไปฝากไว้กับ เจ้าวัด เขาจัดดอกไม้ รูปเทียนใส่ขันน้ำตัวนาคไป เมื่อท่านรับขันแล้ว ก็ตีโป่ง หรือ ระฆัง ให้ชาวบ้าน ได้อนุโมทนาสาธุการนี้ เรียกว่า การประเคนนาค

การปลอยนาค

อีก 2-3 วัน จะถึงวันบวชนาคจะนำดอกไม้รูปเทียนไปสาธยายที่หน้าห้อง เพื่อสมมาลาโทษผู้หลักผู้ใหญ่ที่ตนเคารพนับถือ และไปส่งลาผู้สาว ถ้ามี หากมีหนี้สินติดตัวก็รับ ขำระชดใช้เสีย เพื่อจะได้เป็นกนบริสุทธิ การ ปลอยนาคให้ไปไหนมาไหน ก็ได้มีกำหนด 3 วัน เรียกว่า ปลอยนาค ทั้งนี้เพื่อให้นาคได้มีโอกาส เวลางบวชแล้วจะได้ตั้งหน้าบำเพ็ญกุศลต่อไป

กองบวช

เครื่องใช้ที่จะนำมาบวชเรียกกองบวช ที่จำเป็นจะขาดเสียไม่ได้คือ บริขาร 8 มีผ้าห่ม ผ้าห่ม ผ้าสังฆาฏิ บาตร มีดโกน เข็ม ประคตเขว ผ้ากรองน้ำ บริขารนอกนี้มีเสื้อ สาค อาสนะ ร่ม รองเท้า เต้า โอน เตียง ตั้ง จะมีหรือ ไม่มีก็ได้ไม่จำเป็น ถ้าทำพร้อมกันหลายกองให้ขนมารวมกัน

ไว้ที่วัด ตอนกำสวดมนต์เสร็จแล้วบังสุกุลอุทิศส่วนกุศลแด่ญาติที่ล่วงลับ
ไปแล้ว กลางคืน มีมหรสพ ตอนเช้าถวายอาหารบิณฑบาต ถ้าทำบ้านใคร
บ้านนั้น ตอนกำนิมนต์พระไปสวดมนต์ที่บ้าน กองบวชใช้นั่ง คือ
เตียงหามออกมา เตียงนั้นใช้เป็นเตียงนอนของพระบวชใหม่ เมื่อกองบวชมา
รวมกันแล้ว ก่อนจะสู่ขวัญนาค

สู่ขวัญนาค ต้องบังสุกุลอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตายแล้วด้วย

การแห่ นาค การแห่ นาคทำตามศรัทธาของเจ้าภาพจะแห่ด้วยช้าง น้ำ รถ เรือก็ได้

ที่แห่ด้วยม้า คงจะถือเอาอย่างพระลัทธิตะกราวของบวช
เป็นตัวอย่าง นาคทุกคนต้อง โทนผม โทหนิ้ว นุ่งเตี๊ยม
ให้เรียบร้อย ถ้าตั้งกองบวชไว้ที่บ้าน ให้แห่กองบวชมารวม
กัน ที่วัดเมื่อพร้อมกันแล้ว ก็แห่รอบศาลาอีกครั้งหนึ่ง
การสู่ขวัญนาค เมื่อแห่รอบศาลาแล้วนาคทุกคนเตรียมเข้า
พาขวัญญาติ พี่น้องนั่งห้อมล้อมพาขวัญพราหมณ์ เริ่มทำ

พิธีสู่ขวัญ เสร็จแล้วผูกแขนนาคนำเข้าพิธีบวชต่อไป

การบวชนาค เวลาจะเข้าโบสถ์ พ่ออุ้มมือซ้าย แม่อุ้มมือขวา ถ้าพ่อแม่
ไม่มีให้ญาติพี่น้องเป็นผู้อุ้มถึงภายในโบสถ์แล้วนาคจะนำดอก

ไม่รูปเทียนไปบูชาพระเสร็จกลับมาที่นั่งที่ พ่อแม่จะยกผ้าไตรส่งให้หนัก
ก่อนจะรับผ้าไตรนาคต้องกราบพ่อแม่ก่อน แล้วอุ้มผ้าไตรเดินอุกเข้า
ประนมมือเข้าไปท่ามกลางสงฆ์

กล่าวคำขอบรรพชาต่อ พระอุปัชฌาย์
เมื่อขอบรรพชา แล้วออกมาครองผ้า
แล้วเข้าไปขอศีลกับพระอาจารย์ เป็นอัน
ได้บวช เป็นสามเณรแล้ว ต่อจากนั้น
อุปัชฌาย์พาเข้าไปหาพระอุปัชฌาย์กล่าวคำ
ขอนิสัง เมื่อท่านอุปัชฌาย์ปลงกบแล้ว
มอบบาตรจีวรให้ให้ออกไปยืนข้างนอก

ตอนนี้พระอาจารย์ภู่วัดจะสมมุติตนเป็นผู้สอนและ
ชักซ้อมนาคแล้วออกไปชักตามนาค พอถามแล้วก็เรียกนาค
เข้ามาถามต่อหน้าสงฆ์ พระอุปัชฌาย์ทำหน้าที่บอกเล่าสงฆ์
แล้วอาจารย์สวดเป็นผู้ถามพอลาเสร็จก็สวดญัตติ 1 ครั้ง และ
อนุสาวนา 3 ครั้ง เรียก ญัตติตตุดตกรรมวาจา
เป็นอันว่านาคนั้นได้บวชเป็นพระภิกษุ โดยสมบูรณ์แล้ว

การบอกอนุศาสน์

เมื่อบวชแล้ว พระอุปัชฌาย์จะบอกอนุศาสน์คือบอกกิจ ที่พระควรทำและ
ไม่ควรทำ

กิจที่ควรทำมี 4 คือ	กิจที่ไม่ควรทำ 4 คือ
1. นุ่งห่มผ้าบังสุกุล 1 2. เทียวบิณฑบาต 1 3. อยู่โคนไม้ 1 4. ถันยาของด้วยน้ำบุตร 1	1. เสพเมถุน 1 2. ลักขของเขา 1 3. ข่าสัตว์ 1 4. พุดอวดคุณวิเศษที่ไม่มีในตน 1

การกรวดน้ำ

พอพระอุปัชฌาย์บอกอนุศาสน์จบแล้วถือว่าเสร็จการบรรพชาอุปสมบทแล้ว ต่อจากนั้น พระใหม่จะนำดอกไม้ธูปเทียนไปถวายพระอุปัชฌาย์ อาจารย์ และ พระสงฆ์เสร็จแล้วออกไปนั่งท้ายอาสนะ คอยรับอัฐฐะบริวาร ถ้าผู้ขาย ถวายให้รับด้วยมือ ถ้าผู้หญิงถวายให้ใช้ผ้ากราบรับเสร็จแล้วเข้ามาที่นั่งที่เดิม เตรียมกรวดน้ำไว้ เมื่อพระอุปัชฌาย์ว่ายาถา พระใหม่เริ่มกรวดน้ำพอท่านว่า ถึง มณีโชติโรโส ยาถา ให้กรวดน้ำให้หมด

การกรวดน้ำ ในพิธีนี้ถือว่าเป็นการแผ่ส่วนกุศลแด่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นอันเสร็จพิธีเกี่ยวกับบวชแต่เท่านี้ เมื่อครบ 3 วันแล้ว จะมีการฉลอง พระบวชใหม่ การฉลองก็คือจัดอาหารถวายทาน มาเลี้ยงพระ และผู้ช่วย ใหพระบวชใหม่

การลาสิกขา ผู้บวชในสมัยโบราณเป็นผู้บิณฑบาตโลก จึงไม่มีการลาสิกขา ถิ่นต่อมาการบวช

ได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นประเพณี แล้วผู้บวช ไม่ประสงค์จะอยู่ ก็ต้องลาสิกขา การลา สิกขาก็ต้อง ทำเป็นกิจลักษณะ พิธีทำมี ดังนี้

ผู้ประสงค์จะลาสิกขาเตรียมดอกไม้ รูป เทียนไปทำวัตรพระอุปัชฌาย์อาจารย์

เมื่อถึงวันกำหนดแล้ว

ให้จัดสถานที่นิมนต์ พระสงฆ์มาพร้อมกันแล้ว

พระภิกษุผู้จะ ลาสิกขาต้องแสดงอาบัติเสียก่อนแล้วว่า นโม 3 จบ ว่าอดีต ปัจจเวกขณะ 1 จบ

กล่าวลาสิกขาว่า สิกขัง ปัจจักขามิ คีหิตี มัง ธารณะ
ข้าพเจ้าขอลาสิกขา ขอท่านทั้งหลายจงจดจำข้าพเจ้า ไว้ว่า เป็นคุณุหัตถ์
ณ บัดนี้ว่า 3 จบ

แล้วพระเถระ จะชักผ้าสังฆาฏิออก
จึงออกไปปลี้องผ้าเหลือง ออกแล้วจึง
นุ่งห่มผ้าขาวเข้ามา กล่าว คำขอ
สรณคมณ์ และศีล 5 แล้วกล่าวคำ
ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามะกะ ว่า
อหัง พุทธัญจะ ัมมัญจะ สังฆัญจะ
สรณังคโต สาธุ ภันเต ภิกขุสังโฆ
พุทธมามโกติ มัง ธารณะ

พระสงฆ์นั่ง อันต์รับ สาธุ พร้อมกัน แล้วผู้ลาสิกขากราบ 3 ทน
เสร็จแล้วผู้ลาสิกขานำเครื่องสักการะ ไปถวาย พระสงฆ์อนุโมทนา
เป็นเสร็จพิธี ส่วนการลาสิกขา ของสามเณร ไม่มีกองอนุโลมตามอย่าง
พระภิกษุ

[<< Back >>](#)

พิธีกรรมเกี่ยวกับ การแต่งงาน

อันดับชีวิตขั้นที่ 3 ต่อจากการบวชก็คือ การกินครองชีวิตขั้นนี้
 โยธมถึงว่าสำคัญมาก เพราะเป็นชีวิตต้องพึ่งตัวเอง และต่อสู้อุปสรรค
 นานนับประการ เป็นชีวิตที่ก้าวหน้าขึ้น เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ เป็นพ่อคน
 แม่คน ดังนั้นผู้ที่ก้าวขึ้นสู่ชีวิตขั้นนี้ จะต้องไกร่กรวญให้รอบคอบ

การกินเลี้ยงในงานอาพั่วเอะเจียเรียก การกินดอง

พื้นยวมทำกันมี 2 แบบ คือ

ชายหญิงที่แต่งงานกันแล้วหายไปอยู่ที่บ้านของหญิง เรียก
อวาระมงคล พิธีนี้โบราณถือว่าดีนัก ดังภาษิตที่ว่า

" เหล่าลูกเขยมาเลี้ยงพ่อแม่แม่จน่าป่วน ได้จำนวนไล่ไล่ไล่ยี้ย"

" เอาตุ๊กไว้มาเลี้ยงย่า ป่านเอาผีเอาหามาใส่เหือนใส่ชาน "

ชายหญิงที่สมสู่อยู่ร่วมกันโดยฐานเป็นพันธมิตรกันเรียกว่า คู่ครอง
โบราณแยกคู่ครองไว้ 2 พวก พวกหนึ่งเคยอยู่ร่วมในชาติปางก่อน
อีกพวกหนึ่งได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในปัจจุบัน

1. หญิงชายที่พ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ ควรเลือกเป็นคู่ครอง แล้วให้ทำตาม
ประเพณี และต้องเคารพผี (ด้า) เรือน ถ้าไม่ทำมักเกิดโทษไม่ตาย
ก็หย่าร้างหาความสุขความเจริญไม่ได้

3. ชายหญิงที่พ่อตายแล้ว ไม่ควรเลือกเป็นคู่ครอง ถ้าเลือกจักเกิด
เป็นโทษแก่ตนเองและบริวาร หากความสุขสบาย สมายใจไม่ได้แก่

5. ฝ่ายหนึ่งทุกข์ฝ่ายหนึ่งมีสุข ควรเลือกเป็นคู่ครอง ถ้าทุกข์ทั้งสองฝ่าย ไม่ควรเลือกเป็นคู่ครองเลย จักทุกข์ได้ยากลำบากแฉะ

7. พญาเอากนั้ใช้เป็นกู่ครอง จักเกิดความดิ้นหายแล

8. เขาถูกสาวเป็นคู่ครอง จักเข็ดขวง ฟันท ถีบหาย มากนักแล

9. เอาทาสเป็นคู่ครอง จักเกิดความฉิบหายแล

คู่ครองที่เจริญ	คู่ครองที่เสื่อม
1. มีความเคารพ พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และถึงศักดิ์ 2. รักใคร่นับถือญาติพี่น้อง 3. เคารพปฏิบัติตัวดังนี้ . เคารพและรักสัว . ดั้นก่อนนอนที่หลังสัว . ปฏิบัติ ปู่ ย่า ตา ยาย (จัดของกินของใช้) . วันถือ วันพระ ถวายสว . เวลาอาบน้ำล้างมือก่อน . เดินบนเรือนให้ถอยเดิน . อย่าพูดเสียงดัง ญ. เอาเท้าสัวเช็ดผมก่อนนอน	1. เอาเสื้อผ้าเก่ามารองหรือหนุนศีรษะนอน 2. เอาไม้แก่นหรือไม้ทางครกมอง (กระเดื่อง) ถูตัว 3. เอาขยสัว (กะเตี่ยว) ที่นั่งมาเช็ดหน้า 4. ดุด่ากัน 5. กระพือเท้าก่อนขึ้นบันได 6. เอาผ้าขึ้นปิดป้ายหลังสัว 7. กลางคืนเปิดกวาดเรือน เวลาเปิดกวาดเอามือผลักหลังสัว 8. ผ่น (ลับ) มีด พร้า สัว ขวาน หอก ดาบ ดอนกลางคืน

การเลือกคู่ครอง

ถ้าเลือกได้ดีทำได้ออก จะมีความสุขความเจริญอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพย์สินเงินทอง ถึงทุกข์จนมาก่อน ก็จะมีงนกลายเป็นเศรษฐีไปได้ ทั้งนี้แล้วแต่คู่ครองนั้นจะมีความรักสมัครสมานถูกต้อง ประองดองกัน ได้น้อยมากเพียงใด หากเลือกแล้วแต่ไม่ได้ดี หรือหาดีไม่ได้ถือว่าเป็นกรรมของเราอยู่ก็ไม่ว่า หนีก็ไม่วอด ให้ถือว่า อกมิ่งแขวนอกแขนห้อย

ดั่งภาษิตโบราณว่า

" ะตามาคณนี้จำหนึ่ก็ได้อยู่ แผ่นดินทอหมากบ้า
แผ่นฟ้าทอดงหน้อนขอเมี้ยนกระดุกดอม "

ลักษณะของชาย ชายที่ดีต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

1. รูปลสมบัติ มีรูปร่างสมประกอบ ไม่พิกลพิการเสียแขนขา หู ตา เป็นต้น
2. คุณสมบัติความรู้ ประพฤติดีมีศีลธรรม เคารพต่อกฎหมายและจารีตประเพณีของบ้านเมือง

3. คุณสมบัติ มีเรือนขานบ้านช่อง ที่ทำมาหากิน ชายที่มีลักษณะดังนี้ สมควรที่หญิงจะเลือกเอา เป็นคู่ครองอย่างแท้จริง

ลักษณะของหญิง หญิงที่ดีต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

หญิงที่ดีสมควรที่ผู้ชายจะเลือกเอาเป็นคู่ครองต้องมีลักษณะไม่เหมือนผู้ชาย
แต่เพราะผู้หญิงนอกจากเป็นเมียแล้ว จะต้องเป็นแม่เรือนอีกด้วย จึงต้อง
เพิ่มลักษณะแม่เรือนเข้าอีก คือ ต้องรู้จักเรือน 3 น้า 4

เรือน 3 น้า ได้แก่	น้า 4 น้า ได้แก่
1. เรือนผม 2. เรือนไฟ 3. เรือนนอน เรือนทั้งสามนี้ต้องรักษาให้สะอาด	1. น้ากิน 2. น้าใช้ 3. น้าตำปูน 4. น้าใจ

น้ำเหล่านี้ต้องให้สะอาดและให้เต็มบริบูรณ์ ดังกานีตรว่า

" หญิงใดสมบูรณ์ด้วยเรือนสามน้าสี่ เป็นหญิงดีเลิศล้ำสมควรที่แม่เรือน "

การเล่นสาว

การที่ชายไปพูดเกี้ยวพาราสีหญิงเรียกว่าการเล่นสาว การเล่นของทนต์โบราณ
เป็นการแสดงวัฒนธรรมอันดีอย่างหนึ่ง คือ ทนต์โบราณนั้น เมื่อสมัครรักใคร่
กันแล้ว ไม่มีการล่วงเกินแม้กระทั่งจับมือถือแขน มีความซื่อสัตย์ต่อกัน
ถึงผู้ชายจะไปค้าขายเป็นแรมปีก็รอคอย ชายก็เหมือนกัน เมื่อสมัครรักใคร่
กันแล้ว ก็ทำการสู่ขอตามประเพณี

การโอม

การไปสู่ขอหญิงสาวมาให้เป็นเมียของชาย เรียก การโอม
การโอมนั้นทำดังนี้ คือ

จัดขันหมากธรรมดา มี หมากจื๊บพลุพันไส้ขัน 1 ขัน กับเงิน 3 บาท
เงินนี้เป็นค่าจ้างพ่อแม่ของหญิง เรียก เงินไขปากไขคอ
ใช้ให้เจ้าโคตรฝ่ายชาย 2 คน นำขันหมากนี้ไป ขอต่อพ่อแม่ของหญิง

ถ้าพ่อแม่ของหญิง ยินยอมที่จะยกลูกสาวให้ก็จะรับเอาเงิน 3 บาท นั้น
แล้วขาด ค่าครอง ถ้าไม่ตกลงก็ส่งเงินคืน

ค่าครอง

ราคาตัวของหญิงหรือสินสอด เรียก ค่าครอง เมื่อพ่อแม่ของ
หญิงตกลงปลงใจแล้ว จะต้องมาตีราคาของ หญิงเป็นน้ำเงิน
การตีราคานั้นถือตามฮีตบ้านกรงเมือง จารีตมีว่าถ้าเป็นเจ้าเมือง
อุปราช ราชบุตร เมืองแสน เมืองจันทร์ ตีราคาค่าตัว 6 ตำลึง
ถ้าเป็นลูกตาแสง นายกรม นายกอง ตีราคาค่าตัว 3 ตำลึง
ถ้าเป็นลูกคนธรรมดาสามัญ ตีราคาค่าตัว 6 บาท การมาดค่าตี
ราคาของหญิงนั้น เจ้าโคตรฝ่ายชายมักจะขอต่อรอง ถ้าตกลงกัน
ทำไรจะต้องนำเงินนั้นมา ให้แก่หญิงในวันแต่งงาน

การหมาย

การสู่ขออีกอย่างหนึ่งเรียกว่าการหมาย คือ เจ้าโคตรฝ่ายชายจัดหาหมากพูก
กล้วยอ้อย แล้วข้าวต้มต้ม 2 กระหย่งให้คน 2 คน นำไปขอหญิงต่อพ่อแม่
ของหญิง ถ้าพ่อแม่ของหญิงพอใจก็รับเอาไว้ ไม่พอใจก็ไม่รับ เมื่อรับของ
หมายแล้ว ภายหลังเกิดไม่พอใจจะแต่งงานด้วย ถ้าเป็นชายไม่พอใจของที่
นำไปหมายพร้อมกับเงิน 3 บาท ตกเป็นของหญิง ชายเรียก เอาคืนไม่ได้

ถ้าหญิงไม่พอใจชายต้องเสียเงินค่าข้าวต้ม 2 กระหย่ง เป็นเงิน 5 บาท
และคืนเงินไขปาก 3 บาท ให้แก่ชาย หากตกลงปลงใจทั้งสองฝ่าย
ฝ่ายหญิงจะแจกข้าวต้ม 2 กระหย่งให้พี่น้องกินพอถึง 3 วันแล้วนำกระหย่ง
เปล่า 2 ใบ ส่งคืน ให้แก่ฝ่ายชายแล้วตกลง หากฤกษ์งามยามดีเพื่อประกอบ

พิธีต่อไป

ของฝาก

สัญญาสัญญแห่งความรักใคร่ที่ฝ่ายชายนำ ไปมอบให้แก่ฝ่ายหญิงเรียก
ของฝาก ของฝากนั้นก็มีสร้อยแหวน เงินค่า เป็นต้น หญิงจะต้องเก็บรักษา
ของนั้นไว้มิให้สูญเสียเมื่อผู้หญิงเกิดไม่พอใจต้องส่งสิ่งของ ของทั้งหมด
คืนให้แก่ชาย แต่ถ้าเกิดความไม่พอใจ ไปแต่งงานกับหญิงอื่นของฝากทั้ง
หมดตกเป็นของหญิง ผู้ชายจะเรียกเอาคืนมาไม่ได้ ของฝากชนิดนี้รู้จัก
เฉพาะชายหญิง จึงเรียกของชนิดนี้ว่า ของฝากปิด

ของฝากอีกชนิดหนึ่ง เป็นของเปิดเผย รู้เห็นกันทั่วไป

ในพวกรวงศาณญาติ เป็นของฝากที่นำไปสู่ขอหญิงสาวมีขันหมาก
กล้วย อ้อย ข้าวต้ม 4 กระหยั่ง และตะกร้าใบเล็ก สานด้วยไม้ไผ่
สำหรับใส่ของมี ไข่ ถั่ว งา พลุ หมาก ข้าวสาร มีเสียด เม็ดฝ้าย
ข้าวเปลือก ตะกร้านี้มีจำนวนไม่เท่ากัน ถ้าจะนำไปสู่ขอหญิงที่เป็น
ลูกคนแรก และลูกคนสุดท้าย ไข่ ตะกร้า 32 ใบ ของหญิง ที่เป็นลูก
คนกลาง ไข่ตะกร้า 16 ใบกับเงินอีก 2 บาท ให้ฝ่ายชายนำสิ่งของ
เหล่านี้ไปขอต่อหน้าพ่อแม่ของฝ่ายหญิง เมื่อพ่อแม่ของหญิงรับสิ่งของ
เหล่านั้น ไว้ถือว่าเป็นการยินยอมยกสาวให้พ่อแม่หญิงจะเอาข้าวต้ม
2 กระหยั่ง กับเงิน 2 บาท จากฝ่ายชายแล้วส่งข้าวต้ม 2 กระหยั่ง
กับค่าของฝากเป็นเงิน 10 บาท คืนให้แก่ฝ่ายชาย ส่วนของนอกนั้น
พ่อแม่ ของฝ่ายหญิงจะแจก ให้แก่พี่น้องของตนทั้งหมด

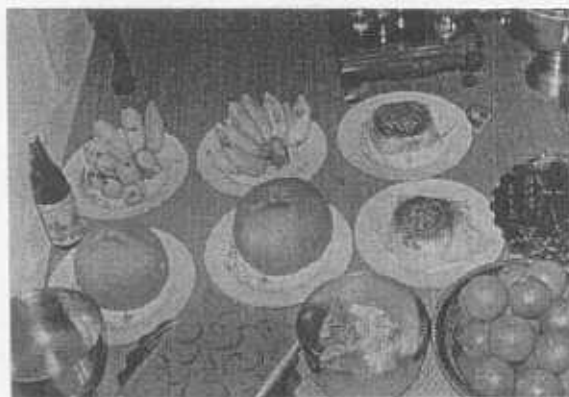
การปลูกเรือนใหม่

เมื่อตกลงจะแต่งงานกันแล้ว ฝ่ายชายจะจัดหาไม้เครื่องเรือน นำไปปลูกที่บ้านของฝ่ายหญิง การปลูกก็บอกเล่าญาติพี่น้องให้มาช่วยสำหรับอาหารการกิน เป็นหน้าที่ของฝ่ายหญิงจัดหา การปลูกจะต้องทำให้เสร็จในวันเดียวกัน ส่วนที่นอนมีเสื่อ มีหมอน เป็นต้น เป็นหน้าที่ของฝ่ายหญิงจะต้องจัดหาไว้ให้พร้อมสรรพ

เครื่องสมมา

ถึงของมี เสื่อ หมอน เสื่อ ผ้าจีน ซึ่งฝ่ายหญิงจัดทำเพื่อนำไปสมนาคุณแก่ฝ่ายชาย เรียก เครื่องสมมา ของเหล่านี้เป็นหน้าที่ของฝ่ายหญิงจะต้องเตรียมไว้ก่อนวันงาน เมื่อแต่งงานเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงนำของเหล่านี้ไปสมมาแต่เจ้าโคตรฝ่ายชาย

พิธีกินดอง

การกินดองเป็นพิธีที่จัดให้ใหญ่โตตามฐานะ ทำให้เสร็จภายในวันเดียว ณ ที่บ้านฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเตรียมการต้อนรับญาติพี่น้องจะมาช่วยเหลือ มีอาหารการกินเลี้ยงกันอย่างอุดมสมบูรณ์ ที่บ้านฝ่ายชาย ยกเครื่องขันหมาก และพาขวัญออกมาตั้งไว้ ที่บ้านฝ่ายหญิงยกเครื่องสมนาเครื่องปูที่นอนและพาขวัญออกมา ตั้งไว้เมื่อญาติพี่น้องมาพร้อมกันแล้ว จึงทำการสู่ขวัญ พิธีสู่ขวัญน้อย เมื่อได้เวลาฤกษ์งามยามดีแล้วต่างฝ่ายต่างทำการสู่ขวัญที่บ้าน ไครบ้านนั้น พอสู่ขวัญเสร็จ แล้วก็ผูกข้อต่อแขน ฝ่ายชายแห่ขันหมากมาบ้าน ฝ่ายหญิง

พิธีแห่ขันหมาก

เครื่องขันหมากมี 3 ขัน

ขันใส่เงินค่าดอง 1

ขันใส่หมากจีบ พลุแบบ 1

ขันใส่เหล้า 1

ชั้น ทั้งสามนี้ใช้ผ้าสีต่าง ๆ กลุ่ม ชั้นใส่เงินค่าครองให้ผู้เฒ่าเจ้าโคตร
ถือเดินออกก่อน ชั้นหมากและชั้นเหล้ายา ให้หญิงสาวบริสุทธิ์ 4 คน
หามเดินตามหลัง พาชวีญเดินออกก่อนคู่บ่าวและญาติพี่น้องแห่แหนไป
ตามเมื่อไปถึงเรือนผู้หญิงแล้ว เจ้าโคตรฝ่ายหญิงจะออกมาต้อนรับให้ขึ้น
ไปบนเรือน เมื่อขึ้นไปถึงแล้วเจ้าโคตรฝ่ายชายจะยกชั้นทั้ง 3 ให้ฝ่ายหญิง
ฝ่ายหญิงเปิดชั้นค่าครองออกมานับ ถูกต้องแล้วมอบให้แก่พ่อแม่ของหญิง
ส่วนชั้นเหล้ายาและหมากพลูก็แจกแบ่งตามกันเถยวกัน อาหารการกินที่
ฝ่ายหญิงจัดไว้ก็นำมาเถยวกัน

พิธีสู่ขวัญกับกำย

พอเสร็จการเถยวแล้วก็มีการสู่ขวัญกับกำย คือ ให้หญิงพายนั่น
เข้าพาชวีญด้วยกันเอามือค่ายกันให้แขนท้าวค่ายแขนนาง เอาแขนชายทับ
แขนหญิง เสร็จผูกแขนให้ชายหญิงแล้วเอาไข่มมาปอกให้เส้นผมหักตรงกลาง
ตรวจดูไข่ ว่าเต็ม หรือไม่ ถ้าเต็มก็หมายความว่าบ่าวสาวนั้น จะอยู่ด้วยกัน
อย่างมีความสุขสมบูรณ์ตลอด แล้วยื่นไข่มครึ่งหนึ่งให้ชายครึ่งหนึ่งให้หญิง

โสมสาว ประมาณว่า 2 หุ่นเศษ เมื่อได้เวลาแล้วพากันแห่ขายไปส่งผู้เป็น
หัวหน้าร้องบอกไปว่า แม่เต่าเคยลูกเขยมาแล้ว ไขป่องเอี่ยมเอี่ยมเบิ่ง
ลูกเขย เมื่อไปถึงแล้วฝ่ายหญิงจะมากอดต้อนรับเชื้อเชิญขึ้นไปบนเรือน
แล้วนำอาหารมาเลี้ยงดูกันตามธรรมเนียม

พิธีปูที่นอน

เมื่อเสร็จการเลี้ยงแล้ว ผู้เต่าเจ้าโคตร (ชายหญิง) ที่มีฐานะดี
มีความประพฤติดี มีลูกเต่าอยู่ด้วยกันมาไม่เคยหย่าร้างกัน เป็นผู้
ปูที่นอนให้ปูของผู้ชายให้สูงไว้ทางขวาของผู้หญิงให้ต่ำ ไว้ข้างซ้ายฝ่าย
ของผู้ชาย แล้วทำพิธีนอนก่อน แล้วจึงลุกขึ้นมาจู๋ ผู้หญิงเข้าไป
ก่อนจู๋ผู้ชายเข้าไปทีหลัง แล้วเปิดประตูให้ชายหญิงนอนด้วยกันพอ
เป็นพิธี จึงเปิดประตูให้ชายหญิงออกมาล้างล้างนอกต่อน้ำผู้เต่า
เจ้าโคตรทั้งสองฝ่าย

การมอบตัว

เจ้าโคตรฝ่ายหญิงจะได้บอกสอนหญิงให้รู้จักสัดผ้าครองเมีย รู้จักสัด
บ้านครองเรือน ให้รักแพงอยู่ดีกินดี ด้วยกันตลอด พอจบการสอนแล้ว
เจ้าโคตรฝ่ายชายจะมอบหมายสายเส้นฝากฝังผู้ชาย ให้เป็นลูกเป็นเต่า
เป็นอันเสร็จพิธีการกินดองแต่เพียงเท่านี้

การชู

ยังมีพิธีแต่งงานอีกแบบหนึ่ง คือ การชู เมื่อชายหญิงชอบพอกันแล้ว
มิได้บอกพ่อแม่ผู้หญิงให้ทราบก่อน ด้วยเกรงจะเกิดความผิดหวัง จึงตกลง
กับหญิง นัดวันเวลาที่จะไปสมสู่อยู่ร่วมให้หญิงทราบ ภายหลังจึงบอก
ให้พ่อแม่ของหญิงทราบ แล้วทำพิธีสู่ขวัญให้

เมื่อผิวเมืออยู่ด้วยกันมาได้ลูกคนที่ 2 ต้องจัดการกินเลี้ยงอีกครั้งหนึ่ง การกินครั้งนี้เรียกกินกาบ คือฝ่ายชายจัดหาหมู 1 ตัว กวาย 1 ตัวหญิงจัดหา หมู 1 ตัว ไปทำอาหารรวมกันที่บ้านฝ่ายหญิง เสร็จแล้วนำไปเลี้ยงผีฝ่ายหญิง แล้วเลี้ยงเจ้าโคตรทั้ง 2 ฝ่าย เสร็จแล้วฝ่ายชายนำเงิน 6 ตำลึง กับกวาย 1 ตัว (ถ้ากวายไม่มีจะนับเอาตัวที่ฆ่าเลี้ยงเจ้าโคตรก็ได้) ไปขอหญิงจากพ่อแม่หญิงมาอยู่เรือนพ่อแม่ฝ่ายชาย ครั้นได้แล้ว ก็นำไปส่ง ที่บ้านฝ่ายชาย เป็นอันเสร็จพิธีการกินกาบ

การกินชอด

เมื่อผิวเมือได้ลูกคนที่ 3 แล้ว ต้องจัดการกินเลี้ยงอีก ฝ่ายชายหากวาย มา 1 ตัว ไปทำอาหารที่บ้านฝ่ายหญิง แล้วนำไปเลี้ยงผี เสร็จแล้วเลี้ยงเจ้า โคตรทั้ง 2 ฝ่าย

การกินหมอมสอย

เมื่อผิวเมืออยู่ด้วยกันได้ลูกคนที่ 4 ก็มีการกินเลี้ยงอีก การกินเลี้ยง ในครั้งนี้เรียกหมอมสอย หรือเรียกกวายแม่ถูกผูกตามแม่มันเลี้ยง ลูกมันฆ่า การทำมีดังนี้ คือผู้ชายจัดหาหมูมาต้ม 1 ตัว หรือจะหากวายตัวเมียที่มีลูกติด เอามาผูกไว้สามมุมที่เรือนของหญิง แม่เอาไปเลี้ยง ลูกมันฆ่าทำอาหาร เสร็จ แล้วนำไปเลี้ยงผีและหาไก่เป็น มาอีก 1 ตัว ผูกไว้ที่ขั้วไม้เรือนชั้นล่าง มอบให้ผู้ที่ไปติดต่อขอหญิงมาให้เป็นเมียเอาไปเลี้ยง ไก่ตัวนี้มีชื่อว่า ไก่หากปกนกซากากัน แล้วนำอาหารไปเลี้ยงผู้ที่ไปขอหญิงมาให้สู่ขวัญ ให้เป็นเสร็จพิธีการกินดอง 5 ครั้ง ของคนโบราณเพียงเท่านี้

โอวาทธนัญชัยเศรษฐี

เหมาะสำหรับหญิงที่จะไปเป็นแม่เรือนควรศึกษาและปฏิบัติให้ได้ จึงจะ ได้รับความสุขเรื่องนี้อยู่ว่าธนัญชัยเศรษฐี เมื่อจะส่งนางวิสาข่าไปเป็นเมียของ นิการเศรษฐี ให้โอวาทคำสอน 10 ข้อ

1. อย่างนำความคิดในบ้านไปเผยนอกบ้าน
2. อย่างนำความนินทานอกบ้านเข้ามาในบ้าน

3. ใครให้จึงให้
4. ใครไม่ให้ก็อย่าให้
5. ญาติฝ่ายผัวหรือฝ่ายเมียที่ยากจนมาขอพึ่ง เขาจะให้หรือไม่ให้ ก็ควรจะช่วยเหลือเขา
6. พ่อผัวแม่ผัวทำงาน อย่างนั่งดูเฉยจงช่วยเหลือท่าน
7. ไม่บริโภคอาหารก่อนพ่อผัวแม่ผัว ห้ามไม่ให้แล้วจึงบริโภคภายหลัง
8. ดื่นก่อนนอนที่หลัง
9. ให้ยาเกรงพ่อผัวแม่ผัว เหมือนกลัวไฟหรืองูพิษ
10. ให้เคารพพ่อผัวแม่ผัวเหมือนเทวดา

"โอวาททั้ง 10 ข้อนี้ เหมาะสำหรับหญิงที่จะไปเป็นลูกสะใภ้"

หน้าที่ผัว หน้าที่ที่ผัวจะต้องทำต่อเมีย	หน้าที่เมีย หน้าที่ที่เมียจะต้องทำต่อผัว
1. ยกย่องนับถือเมีย 2. ไม่ดูหมิ่นเมีย 3. ไม่นอกใจเมีย 4. มอบให้เมียเป็นแม่เรือน 5. ให้เครื่องแต่งตัวเมีย	1. ทำการงานของผัว 2. สงเคราะห์กันข้างเคียงผัว 3. ไม่นอกใจผัว 4. รักษาทรัพย์ที่ผัวหามาได้ 5. ไม่เกียจคร้านในกิจการงาน

[<< Back >>](#)

พิธีกรรมเกี่ยวกับ การตาย

ชีวิตขั้นสุดท้าย คือ การตาย ถ้าว่าตายได้แก่ การสิ้นลมหายใจ ร่างกายของ
คนตาย เรียก ซากศพ ถ้าว่า ศพ เป็นคำไทย ภาษาบาลีว่า จว สันสกฤตว่า ศว
แปลว่า ศพ ประเพณีเกี่ยวกับศพมีดังนี้

เทวทูต คนไข้ของเทวดา หรือสิ่งที่ปรากฏอยู่รอบ ๆ ตัวเราเรียก
เทวทูตมี 5 อย่าง คือ

1. ความเกิด
2. ความแก่
3. ความเจ็บ
4. ความต้องโทษ
5. ความตาย

เมื่อ เห็นคนแก่ เจ็บ คนต้องโทษ และคนตาย พระศาสดาสอนให้คนนั้น
นึกมาใส่ตัวจนเกิดความรู้สึกพอใจ ไม่กล้าทำกรรมอันเป็นบาป ถ้าไปพิจารณา
ในเวลาคงแข็ง หรือเขียนคาถาเทวทูตใส่ปากคนตายเทวทูตจะช่วยอะไรไม่ได้

คาถาเทวทูต

1. อหัมปิ โขมहि ขาติธัมโม ขาติง อนตฺติโต หันทาหัง กัลยาณัง กโรมิ กาเยน
วาจาเย มนสาฯ
เราเกิดเป็นธรรมดา จะล่วงพ้นความเกิดไปไม่ได้
อาตมอะ เราจะริบทำความดีด้วย กาย วาจา ใจ ก่อนตาย
2. อหัมปิ โขมहि ขราธัมโม ขรัง อนตฺติโต หันทาหัง กัลยาณัง กโรมิ กาเยน
วาจาเย มนสาฯ

วาจา ใจ ให้สะอาด

หวิมมสพ

การหวิมมให้สพ หวิไปข้างหลังครึ่งหนึ่ง ข้างหน้าครึ่งหนึ่ง
ทางคติโลก ถือว่าหวิสำหรับคนตายและคนเกิดเมื่อหวิแล้ว
หักออกเป็นสองท่อนทิ้งเสีย

ทางศีลธรรม ถือว่าเป็นการเตือนให้พิจารณาว่า ความเกิดกับ
ความตาย เป็นของคู่กัน เกิดแล้วต้องตาย ตายแล้ว
ต้องเกิดผู้ที่ไม่ตายคือผู้ที่ไม่เกิด

นุ่งห่มผ้าสพ

ใช้ผ้าขาวนุ่งสองชั้น ชั้นในเอาชายพกไว้ข้างหลัง ชั้นนอกเอาชายพก
ไว้ข้างหน้า แล้วห่มผ้าเฉียงบ่า

ทางคติโลก ถือว่า นุ่งเอาชายพกไว้ข้างหลังเป็นการนุ่งของสกปรก
นุ่งเอาชายพกไว้ข้างหน้าเป็นการนุ่งของสะอาด

ทางศีลธรรม ถือว่า ที่นุ่งผ้าขาวเป็นการสอนให้ใจสะอาด บริสุทธิ์
เป็นธรรมที่ขาว

รดน้ำหอมสพ

เมื่อยกศพขึ้นบนเตียงแล้ว เอามือขวาหยิบน้ำหอมไปรดศพ
เอาหมอนใบเล็ก ๆ รองหันหัวศพ ไปทางทิศตะวันตกใช้น้ำอบน้ำหอมรด
ถ้าผู้ตายเป็นพ่อแม่ ลูกหลานจะนำขมิ้นทาที่หน้าและเท้าพิมพ์ไว้เคารพบูชา

ทางคติโลก ถือว่า เป็นการแสดงความเคารพต่อศพ และให้ศพมี
กลิ่นหอม

ทางศีลธรรม ถือว่า สอนให้เคารพต่อบุคคล วัตถุ สถานที่
และให้รักษาศีลเพราะศีลมีกลิ่นหอมกว่ากลิ่นน้ำอบ
น้ำหอม

เงินใส่ปากสพ

เงินใส่ปากสพใช้เงินฮาง เงินเหรียญเงินบาท

ทางคติโลก ถือว่าให้ค่าเสบียงอาหาร ค่ารถ ค่าเรือ แก่ผู้ตายสำหรับ

เดินทางไปสวรรค์

ทางศีลธรรม ถือว่าสอนคนเป็นให้รู้จักใช้เงิน ให้เป็นประโยชน์
อย่าตระหนี่ ตีเหนียว ไม่รู้จักกินรู้จักใช้เวลาตาย
ไปเขาเอาเงินมัดใส่ปาก ก็เอาไปไม่ได้ ปล่อย
ให้เขาแย่งกันขุดมุนวุ่นวาย

ค่าหมากใส่ปากศพ

ผู้ชอบกินหมาก เขาก็ตำหมากใส่ปากให้

ทางคดีโลก ถือว่าเป็นการแก้ทุกข์ ถ้าได้กินจิตใจก็สบาย
ทางคดีธรรม สอนให้คนรู้ตัวว่าคนตายเป็นอย่างนี้เวลาเป็น
อยากกินอยากเคี้ยวเวลาตายเอาใส่ปาก ให้
"ไม่กิน ไม่เคี้ยว"

ปิดตาปิดปาก

เขาไซ้ผงตบตาปิดปากศพ

ทางคดีโลก	ถือว่าเพื่อป้องกันความอูจาด ตามก
ทางคดีธรรม	ถือว่าเป็นการสอน คนเป็น ให้รู้จักระวังรักษา ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่าให้ทุกข์เกิดขึ้นเพราะทุกข์ที่เกิดขึ้น เกิดจากใจตำรวมสิ่งเหล่านี้

นัคศพ

ใช้เชือกหรือด้ายมัดศพ 3 เปราะ คือที่ คอ 1 มื้อ 1 เท้า 1

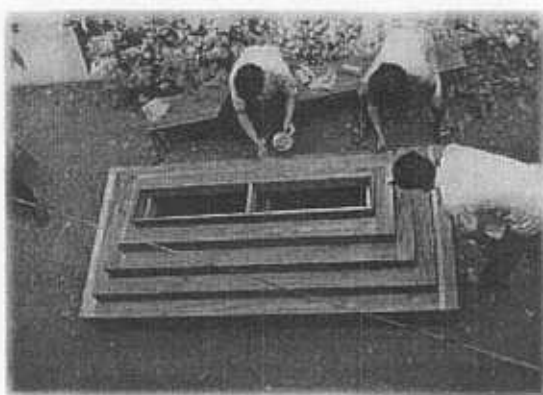
ทางคติโลก	ถือว่าเพื่อกัน มิให้ศพพองขึ้นดันโลงแตก
ทางคติธรรม	ถือว่าเครื่องผูกมัดคนมี 3 คือ ปุตุโต ถีว เชือกคือถูกมัด ทักอ ชนัง ปาเท เชือกคือสมบัตินัดที่เท้า ภริยา หัตถ เชือกคือเมียนัดที่มือ ตรงกับภานิดโบราณว่าไว้ว่า

ค้นหาอีกถูกเหมือนดังเชือกผูกคอ ค้นหาอีกเมียเหมือนดังปอกผูกคอ
ค้นหาอีกเข้าของเหมือนดังปอกสุบดิน ค้นหาสามอันนี้มาขึ้นให้เป็น
เชือก ให้กลิ้งเกลือกอยู่ในวัฏะสงสาร

ปูฟากศพ

เอาไม้ไผ่ยาวขนาดโลงสับติดกันเป็นฟากให้ได้ประมาณ 7 ซี่ หรือ
ใช้ไม้ไผ่ 7 ซีก ถักด้วยเชือกหรือหวาย ปูฟากแล้วเอาศพใส่
ทางคติโลก ถือว่าให้ฟลัดขึ้นใหม่ศพได้ง่าย
ทางคติธรรม ถือว่าให้เดินตามทางวิสุทธิมรรค 7 ผู้เดินตามทางสายนี้
ถึงที่หมายง่าย ไม่เสียเวลาเหมือนศพที่ปูด้วยฟาก 7 ซี่
ไฟไหม้ง่ายจะนั้น

บันไดสามชั้น

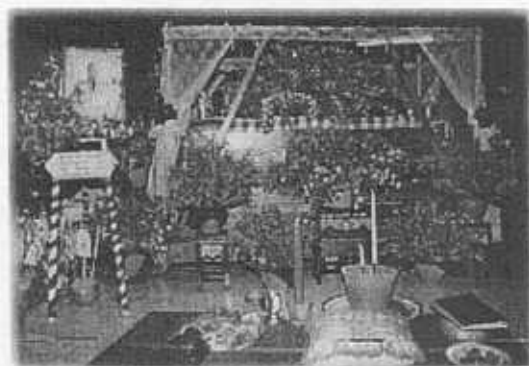

บันไดทำด้วยก้านกล้วยหรือ ไม้ไผ่ผูกเป็นสามชั้นเหมือนบันไดธรรมดา
ขนาดกว้างเท่ากับ ปากโลง วางไว้ข้างนอกหรือในโลงก็ได้

ทางคติโลก ถือว่าให้ผู้ตายขึ้นลงได้ง่าย และให้พาดบันไดนี้ขึ้น
ไปให้วัดธาตุเกษแก้วบนสวรรค์

ทางคติธรรม ถือว่าบันไดพาดบันได 3 ชั้น หมายถึงภพ 3 คือ กามภพ
รูปภพ อรูปภพ เป็นสถานที่อยู่ของสัตว์ซึ่งจะเกิด ๆ ตาย ๆ

ตั้งศพ

ศพนั้นจะใส่ในโลงหรือไม่ก็ตามจะตั้งไว้ในที่ใดก็ตามต้องหันหัวศพ
ไปทางทิศตะวันตกเสมอ

ทางคติโลก ถือว่าการนอนหันหัวไปทางทิศตะวันตกนอนอย่างผี
หันไปทางทิศตะวันออกนอนอย่างคน

ทางศีลธรรม ถือว่าสอนให้พิจารณาว่า การตายคือการเดินทางไป สันติไป
ต่อไปเหมือนกับพระอาทิตย์ตกไป

ตามไฟฟฟ

จุดตะเกียงหรือได้ไว้ทางหัวและเท้าตลอดคืน

ทางคดีโลก ถือว่าจุดไว้แทน ไพธาดูผู้ตายบ้าง จุดไว้กันความกลัวบ้าง

ทางศีลธรรม ถือว่าสอนให้คนมีปัญญาเพราะปัญญานั้นเป็นแสงสว่างใน
โลก ที่โลกเจริญรุ่งเรืองเกิดเพราะปัญญา

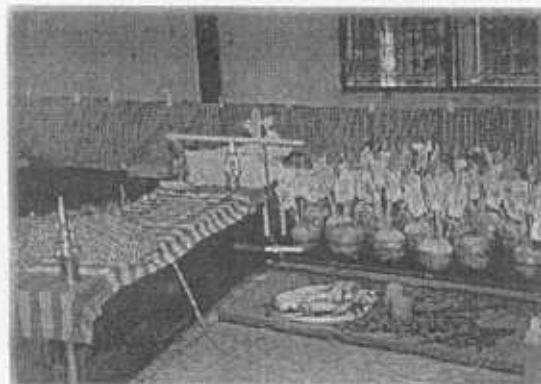
ฉบับพิเศษ

เมื่อพระมาติกาจบแต่ละครั้ง จะเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืนก็ตาม
นิยมดับเทียนหรือตะเกียงชั่วคราว

ทางคติโลก ถือว่าเป็นการดับเสนียดจัญไร หรือดับความอาภัพ
อัปมงคลให้สูญสิ้นไป

ทางศีลธรรม ถือว่า ดับไฟเปรียบเหมือนตาย จุดไฟเปรียบเหมือนเกิด
ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วจะต้องตาย ที่ไม่ตายไม่มี จะผิดแปลก
แตกต่างกันบ้างก็เร็วหรือช้าเท่านั้น

การเลี้ยงชีพ

ถึงเวลารับประทานอาหารเข้าเย็น เขาจะจัดอาหารคาว หวาน หมด
พดู นุหรี มาตั้งไว้ทางหัวโหลงแล้วเอามือเกาะโหลงปลูกให้ต้นขึ้นมากิน
ทางคติโลก ถือว่าเป็นการเลี้ยงผู้ตาย

ทางคติธรรม ถือว่าสอนคนเป็นให้รู้สึกสำนึกตัวอย่าทำบาป ทำกรรม
เพราะกินเช่น มาขลักเขามากิน เป็นต้น เวลาตายแล้ว
เขาเอาอะไรมาให้กินก็กินไม่ได้ ปล่อยให้แมลงวัน และ
มดกินแทน

วันเสียดี้ เดือนที่มีศพออยู่ เรียก เดือนดี ที่เรียกเช่นนั้น
ถือเอานิมิตของผู้มา ถือบรรดาญาติ พี่น้องเมื่อได้ย่นข้าว
ไครตายลงจะพากันนำข้าวของเงินทอง มาช่วยเหลือ
มาคบบงันจนงานเสร็จ

สวดมัจฉา

ก่อนจะเอาศพไปฝัง โหลง นิมนต์พระสงฆ์มา มาตีกาทั้งเช้าและค่ำ เวลาจะ
มาตีกา เจ้าภาพ จุดธูปเทียนบูชาศพ แล้วอาราธนาศีล 5 เอามือเกาะโหลงบอก
ให้ผู้ตายมารับศีลด้วย เสร็จแล้วพระสงฆ์สวดมัจฉา

ทางคติโลก ถือว่าการให้ศีล และสวดมัจฉานั้นเป็นการให้บุญแก่ผู้ตาย

ทางคติธรรม ถือว่าเป็นการสอนให้คนเป็นให้รู้จักรับศีลกินทานเสียแต่เมื่อ
ยังเป็นคน เวลาตายไปแล้วจะทำอะไรไม่ได้ แม้เขาจะปลูก
ให้ต้นขึ้นมารับศีลก็ปลูกไม่ได้ นี่คือการตาย

สวดขอมบูชา

ขอมบูชาคือ ขอมธรรม ขอมธรรมได้แก่ พระอภิธรรมพระทีนมนต์

ไปสวดมาติกาและยอดมุขเป็นจำพวกเดียวกัน แต่เวลาสวดแบ่งหน้าที่กัน
สองรูปสวดยอดมุขนอกนั้นสวดมาติกา การสวดก็สวด ไปพร้อมกันและ
จบพร้อมกัน

ทางคติโลก ถือว่าการสวดมาติกา และยอดมุขเป็นการให้บุญแก่ผู้ตาย
ทางคติธรรม ถือว่าเป็นการขอให้นุญคุณของท่านผู้มีพระคุณ เช่น
พระพุทธเจ้าไปโปรดพระมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
แสดงพระอภิธรรม 7 กัมภีร์ โปรดเป็นการขอใช้ค่าข้าว
ป้อน และน่านมผู้ป่วยนอนตายอยู่ห้องใดก็ตั้งศพไว้ห้อง
นั้นเมื่อจะยกศพลงจากเรือนไม่ให้ลอดข้อเปิดฝาห้องนั้น
แล้วยกออกมาทางระเบียงลงนอกชาน

ยกศพออกจากเรือน

ผู้ป่วยนอนตายอยู่ในห้องใดก็ตั้งศพไว้ห้องนั้น เมื่อจะยกศพลงจาก
เรือนไม่ให้ลอดข้อเปิดฝาห้องนั้น แล้วยกออกมาทางระเบียงลงนอกชาน

รดน้ำศพ

เมื่อยกศพออกจากเรือนแล้ว พระท่านจะสวดทำน้มนต์ เจ้าของบ้าน
เอน้มนต์ รดจากที่ที่ตั้งศพออกไปเทหม่อน้ำกินน้ำใช้กว่าปากหม้อไว้
การทำดังนี้ถือว่าน้ำเก่าเป็นน้ำที่ไม่บริสุทธิ์ให้ทิ้งเสีย

ถ้าผู้ตายเป็นพ่อแม่เขาจะเอากระดานปูเรือน 2-3 แผ่นมาต่อโลงให้ถือว่า
ได้แบ่งเรือนให้พ่อแม่ที่ตายไปได้มีที่อยู่อาศัย พลิกและผูกบันได พอยกศพลง
ถึงพื้นดินแล้วพลิกบันไดแล้วเอารืยวหนามผูกปลายติดกันติดไว้ที่ประตูเรือน
พอยกศพออกไปแล้วตองถึงไม้ันนั้นออก

ทางคติโลก ถือว่าทำเพื่อป้องกันมิให้ฝนร่อนของตนได้

ทางศีลธรรม ถือว่าสอนให้คนเป็นพิจารณาว่าความยึดมั่นว่านั่นเรา

นั่นของเรา นั่นเป็นต้นตอของเรา

ส่งสารการศพ

ดอกไม้รูปเทียนเรียกเครื่องสักการะก่อนจะยกศพลงจากเรือ
 ลูกหลานของผู้ตาย จัดเครื่องสักการะไปเคารพศพส่วนญาติพี่น้อง
 คนอื่นๆ นำเครื่องสักการะไปเคารพที่ป่าช้า การกระทำทั้งนี้ ถือว่า
 หากได้พลาตพลังต่อผู้ตาย ผู้ตายจะได้ยกโทษให้หากมิได้ประมาท
 พลาตพลัง ก็ชื่อว่าได้บำเพ็ญกุศล เคารพต่ออาตมบุคคลอีกโสดหนึ่ง

การขยายผล

ไม่ว่าจะใช้ไม้ไผ่บ้าน 2 ลำ เอาโองขึ้นตั้ง
ขึ้นด้วยดอกกระเนาะหมาก ข้างละ 3-4 คน
เอาเท้าศรไฟไปก่อน ห้ามพักกลางทาง ห้าม
เปลี่ยนน้ำ ห้ามข้ามนา ข้ามสวนที่ทางตั้งนี้
ด้วยถือว่าเป็นของกะลา

การอุทิศตน

ไม้ขีดทาง

เมื่อหามศพผ่านไป เขาจะใช้ไม้ขีดทางหรือหักกิ่งไม้ไว้ เพื่อให้ผู้ตาย
ตามไป ข้างหลังได้สังเกต อีกอย่างหนึ่งเป็นการดวงตาผีที่กลับมา มันจะ
เข้าใจว่านี่ไม่ใช่ทางไปบ้านของเรา เพราะมีขีดและกิ่งไม้ขวางทาง

ที่ปลงศพ

ศพที่จะปลงศพนั้น เขาเอาไข่ ไข่ไก่ ไข่เป็ด เลี้ยงตายถ้าไข่
แตกตรงไหนให้ฝัง หรือเผาศพตรงนั้น โดยถือว่าตรงนั้นเจ้าของเขาอนุญาต
ให้แล้ว ผู้ตายก็พอใจอยู่ตรงนั้นแล้ว แล้วปลงศพที่ตรงนั้นหาพื้นมากอง
เป็นกองเรียก

กองฟอน ปีกหลักสี่หลักที่มุมทั้งสี่เรียกหลักสะกอน เวียนสามรอบ
ก่อนจะยกศพขึ้นตั้ง กลางกองฟอนหามศพเวียนรอบ กองฟอน 3 รอบ
การเวียนต้องเวียนซ้าย

ทางคติโลก ถือว่าเวียนซ้ายเป็นการแสดงความเคารพต่อศพ

ทางคติธรรม ถือว่าเม่น้ำคือสงสาร โภคาหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงอยู่
ไม่ขาดระยะ ตัวคนคือตัวภิกขุเกิดมาแล้วต้องสร้างกรรม
กรรมสร้างแล้วได้รับผลกรรมเกิดขึ้นมาอีก ถ้าไม่ตัดกิเลส
ขาด เป็นต้องมาเกิดอยู่ซ้ำไป กระทั่งกองฟอน เมื่อจะยก

ไม้ขีดทาง

เมื่อหามศพผ่านไป เขาจะใช้ไม้ขีดทางหรือหักกิ่งไม้ไว้ เพื่อให้ผู้ตาย
ตามไป ข้างหลังได้สังเกต อีกอย่างหนึ่งเป็นการลงตาผีที่กลับมา มันจะ
เข้าใจว่านี่ไม้ขีดทางไปบ้านของเรา เพราะมีขีดและกิ่งไม้ขวางทาง

ที่ปลงศพ

ศพที่จะปลงศพนั้น เขาเอาไข่ ไข่ ไบ ข้าว 1 ปั้น เติงทรายดำไข่
แตกตรงไหนให้ฝัง หรือเผาตรงนั้น โดยถือว่าตรงนั้นเจ้าของเขาอนุญาต
ให้แล้ว ผู้ตายก็พอใจอยู่ที่นั่นแล้ว แล้วปลงศพที่ตรงนั้นหาพื้นมากอง
เป็นกองเรียก

กองฟอน ปีกหลักสี่หลักที่มุมทั้งสี่เรียกหลักสะกอน เวียนตามรอบ
ก่อนจะยกศพขึ้นตั้ง กลางกองฟอนหามศพเวียนรอบ กองฟอน 3 รอบ
การเวียนต้องเวียนซ้าย

ทางคติโลก ถือว่าเวียนซ้ายเป็นการแสดงความเคารพต่อศพ

ทางคติธรรม ถือว่าแม่น้ำคือสงสาร โหลหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงอยู่
ไม่ขาดระยะ ตัวคนคือตัวกิเลสเกิดมาแล้วต้องสร้างกรรม
กรรมสร้างแล้วได้รับผลกรรมเกิดขึ้นมาอีก ถ้าไม่ตัดกิเลส
ขาด เป็นต้องมาเกิดอยู่ซ้ำไป กระเทกกองฟอน เมื่อจะยก

โองขึ้นตั้ง ให้เอาโองกระแทกกองฟอน 3 ครั้ง ที่ทำดังนี้
เป็นการสอนคนเป็น ให้พิจารณาดู อย่างว่าแค่คนเป็นเลย
แม้คนตายแล้วยังถูกระแทกแตกดับแล้วจะได้ระมัดระวัง
ตัวต่อไป

ล้างหน้าศพ

ก่อนล้างต้องพลิกศพ เอาผ้าห่อศพออก เพื่อไฟจะได้ไหม้เร็ว แล้วหุบเอา
น้ำมะพร้าวและน้ำอบ น้ำหอมล้างหน้าศพ
ทางคติโลก ถือว่าน้ำมะพร้าวเป็นน้ำที่ใสสะอาดการล้างก็เพื่อให้ศพ
สะอาด ปราศจากมลทิน
ทางคติธรรม ถือว่าสอนคนเป็น ให้เอาน้ำถือ ตุจจริตธรรมชำระล้างใจ
ให้สะอาด โยนผ้าข้ามโอง เมื่อล้างศพแล้ว โยนผ้าข้ามโอง
3 ครั้ง แล้วเอาผ้านั้นไปให้พระนั่งสมาธิภาวนาเสร็จแล้วจะ
เก็บไปหรือถวายพระก็ได้ ตามตู้หนังสือโบราณ ผ้าห่อ
หนังสือโดยมากเป็นผ้าขาวหรือผ้าจีน เพราะคนโบราณชอบ
กายผ้าให้เป็นสงฆ์ ถือว่าเป็นการทำบุญให้ผู้ตายอีก
โศดหนึ่ง

ไม้ข้ามศพ

ไม้แก่นสองท่อนยาวท่อนละ 2 วาเศษใช้สำหรับ
บังคัมมิให้โองตกลงจาก กองฟอน การเอาไม้ข้ามศพ
ไว้เช่นนี้ ถือว่าเป็นการสอนคนว่าคนเรานั้นไม่ว่าจะ
ชั่วดีมีจิตใจใหญ่เล็กเพียงไหนก็ต้อง มีผู้ปกครองคอย
ควบคุมดูแลว่ากล่าวตักเตือน อยู่ตลอด

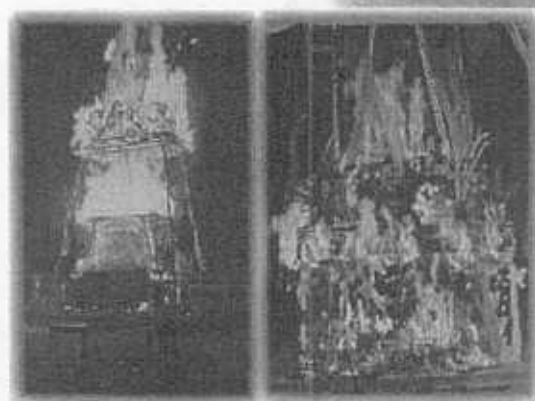
หว่านถาดะพุกน

หมากเงินหมากทอง เรียก หมากกลาอะพฤกษ์เขาเอาผลไม้ ถักนกล้วยตัด เป็นท่อน ๆ หรือไม้ขีดไฟ เสี่ยงสตาบักเข้าไปในนั้น ก่อนจะเผาตพมีการ ทว่านกลาอะพฤกษ์ ผู้คนวิ่งวุ่นกันเก็บเอา ดูแล้วน่าสนุกสนานยิ่งนักมาตีกา บังสุกุลศพ ก่อนจะเผาเนินมดพระสวดมนต์มาตีกา เสร็จแล้วโยงด้ายจากโอง ใต้พระชักบังสุกุล เสร็จแล้วพระให้พร แล้วลงมือเผาต่อไป

วันที่ไม่ควรเผาตพ วันพระ วันอังคาร และวันอุก 9 กอง ถือว่าเป็นวันที่ ไม่ควรเผา วันพระนั้นเป็นวันที่พระสงฆ์ทำกิจพระศาสนา ญาติโยม ก็พากัน ไปรักษาคิล ฟังธรรม วันอังคารถือว่าเป็นวันแข่งถ้ามีความจำเป็นจะต้องเผา ให้ทำการอุปโลภณ์เสียก่อน คือเมื่อนำศพไปถึงป่าช้าแล้ว คนหนึ่งทำพิธี ขุดหลุมจะฝัง พระสงฆ์ไปขอแผ่จากญาติโยม ขอให้ญาติโยมช่วยหาเทียนมา ให้แล้วจัดการเผา ส่วนวัน 9 กองนั้น เป็นอีกวันหนึ่งที่ไม่เคยเผาด้วย ถือว่าวันทั้งสามนี้เมื่อเผาจะนำความเดือดร้อนมาให้

การเผาตพ

ไฟสำหรับจุดศพนั้นเขามีไว้ต่างหากใช้ได้หรือจุดเทียนห้ามมิให้จุดติดต่อกัน ด้วยถือว่าไฟธรรมดาก็คือ ไฟราคะ โทสะ โมหะกัณฐิ ไฟทั้งนี้เป็นของร้อน ถ้าไปต่อกันเข้าจะลุกลามใหญ่โตไหม้บ้านเมือง และ ทำลายทรัพย์สมบัติสินอาการ บ้านเรือนให้เสียหายพินาศ เผาแล้วกลับบ้าน มีการบายศรีสู่ขวัญให้เพื่อ อยู่เย็นเป็นสุขต่อไป

การเก็บกระดูก

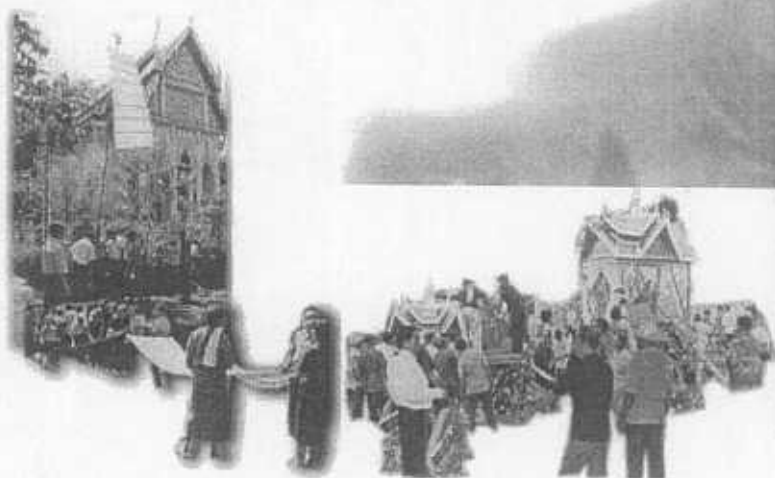
เมื่อเผาศพครบ 3 วัน แล้วเชิญญาติพี่น้องและนิมนต์พระสงฆ์ไปทำพิธีเก็บกระดูก จัดอาหารไป 1 ที่เมื่อถึงป่าช้าหลุมเผาศพแล้ว นำอาหารไปเลี้ยงพระ บอกเล่าว่าพ่ungsี้ไปกินข้าวแจกลูกหลานเขาจะทำบุญแจกข้าวพอขอก่อนแล้ว ถักกระดูกให้เป็นรูปคนนอนหงาย สมมติว่าตาบ หันหัวไปทางทิศตะวันตก แล้วนิมนต์พระมาบังสุกุล พอเสร็จแล้วลบรูปหุ่นนั้นเสีย ทำรูปหุ่นใหม่หันหัวไปทางทิศตะวันออก สมมติว่าเกิดใหม่ เอากระดูกใส่ในหม้อวางไว้ตรงกลาง รูปหุ่น แล้วนิมนต์พระสงฆ์บังสุกุลเป็น แล้วเชิญเจ้าบ้านที่เหลือนั่งไปในหลุมฝังไว้

บางท้องถิ่นในภาคอีสานเหนือ หลังเผาศพเสร็จแล้ว 3 วัน ถึงจะเก็บกระดูก มาทำบุญที่บ้าน ว่ากันว่า รอให้กระดูกเย็นเสียก่อน คือ เย็นโดยไฟต้องให้จาง ราวระหว่างที่รอให้ครบ 3 วันนั้นลูกหลาน

จะจัดเตรียมเครื่องทำบุญ และของถวายวัด ที่ภาคอีสานเหนือ จะมี การทำตุงเป็นผืนใหญ่ ยิ่งยาวเท่าไรได้ก็ยิ่งดี เสมือนหนึ่งว่าให้ผู้ตาย เป็นทางขึ้นสู่สวรรค์ ในการทำตุงนี้ ลูกหลาน

ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำคนละเล็กคนละน้อยหลังจากทำบุญที่บ้าน แล้วก็นำสิ่งของที่เตรียมไว้มาที่วัด ส่วนตุงนั้นจะนำมาตั้งไว้ที่มุมโบสถ์ ด้านทิศเหนือ กระตูกจะนำไปฝากวัด หรือจัดก่อเจดีย์แล้วแต่กรณี ดูดูปีหน้า ฟ้าใหม่ก็มาบังสุกุลทำบุญให้ทานตามประเพณี การเผาแบบคนโบราณ นอกจากจะทำเป็นโลงแล้ว ยังทำเป็นรูปนกหัสติลิงค์ ซึ่งเป็นนกที่มี ขนาดใหญ่มาก ถนเป็นใหญ่เป็นโตมีเกียรติยศชื่อเสียง จึงสมควรให้เผาแบบนี้ ประวัตินี้ว่า

นกหัสติลิงค์ เป็นนกใหญ่ ตัวโตเท่าช้างอาศัยอยู่ใน

ป่าหิมพานต์ เรียกชื่อตามเจ้าของภาษาว่า หัตถิลิงกะสะกุโณ เรียกตาม
ภาษาของเราว่า นกหัสดีลิงค์ เรื่องย่อมีว่า พระเจ้าปรีดิปัตเจ้าเมืองโกสัมพี
นั่งฝังแดดอยู่กับราชเทวีมีครรภ์แก่ พระนางห่มผ้ากัมพลแดง นกเข้าใจว่า
ก้อนเนื้อจึงบินมาโฉบเอาไปวางไว้ในระหว่างตาลขมิ้นไทร พระนางปรบ
มือร้อง นกตกใจบินหนีพระนางจึงลงจากตาลขมิ้น แล้วประสูติพระโอรส

ในขณะที่ฝนตกฟ้าร้อง จึงขนานนามพระโอรสว่า อุเทน
ชาวอีสาน เมื่อเข้าเมืองหรือพระสงฆ์ผู้หลักผู้ใหญ่ถึงแก่กรรมมักจะทำศพเป็น
การใหญ่โตหีบศพทำแบบโบราณ มีบุษบกหลายชั้นทำรูปนกหัสดีลิงค์
ตั้งบนกองฟอนตั้งหีบศพบนหลังนกหัสดีลิงค์ ปลุกประรำใหญ่ และ
สุงกร้อม มีมหรสพลงขัน และทำบุญกุศลครบ 7 วัน 7 คืน ถึงวันเผา
ก็ทำพิธีผ่านนกหัสดีลิงค์แล้วจึงเผา ผู้นำชาวอีสาน คือ พระตา พระวอ
ก็ปรากฏว่า ทำศพ แบบรูปนกหัสดีลิงค์ เอาศพพระวอ

พระตาขึ้นตั้งบนหลังนก มีมหรสพครบ 7 วัน 7 คืน แล้วเผาณ
ทุ่งบ้านดู่ บ้านแก เขตนครจำปาศักดิ์ ลูกชายของพระตา 2 คน คือ
ท้าวคำผง เจ้าเมืองอุบลฯ คนแรก นามว่า พระปฐมราชวงศา และท้าวพรหม
เจ้าเมืองอุบลคนที่สอง นามว่าพระพรหมราชวงศา กับลูกชายท้าวคำผง
ชื่อกุทอง เจ้าเมืองคนที่สามนามว่า พระปฐมราชวงศา เจ้าเมืองทั้ง
สามองค์นี้ ครองเมืองอุบลมาเป็นเวลานานถึง 80 ปีเศษ เวลาถึงแก่กรรม
ก็จัดทำศพแบบรูปนกหัสดีลิงค์ มีมหรสพลงขัน 7 วัน 7 คืน ณ
บริเวณทุ่งศรีเมือง ในเมืองอุบลราชธานี (จากประวัติเมืองอุบลฯ โดย
สิน ปิตักะวงศ์ พ.ศ. 2479) ฝ่ายพระสงฆ์เมืองอุบลฯ ที่ท่านเจ้าเมือง
หรือชาวเมืองเรียกกันว่ายาท่านธรรมบาล วัดป่าน้อย ซึ่งมีสมณศักดิ์เป็น
เจ้าคุณพระอริยวงศาจารย์ ปลายรัชกาลที่ 5 ท่านถึงแก่มรณภาพ ก็จัด
ทำศพแบบรูปนกหัสดีลิงค์ มีมหรสพลงขัน 7 วัน 7 คืน เผาที่วัดป่าน้อย
เมืองอุบลฯ อีกองค์หนึ่งคือยาท่านดีโอด หรือ ที่ทางการเรียกพระครูวิโรจน์
รัตโนบล เจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อปี พ.ศ. 2485 ท่านถึงแก่
มรณภาพ ก็จัดทำศพแบบรูปนกหัสดีลิงค์ ตั้งศพบำเพ็ญบุญ และมีมหรสพ
ลงขันครบ 7 วัน 7 คืน ณ วัดทุ่งศรีเมือง (จากประวัติทุ่งศรีเมือง 2514)

การจัดทำศพแบบรูปนกหัสดีลิงค์นี้ถือเป็นเกียรติประวัติอย่างสูง สมควร
ได้รับเกียรติศักดิ์เช่นนั้น ต้องได้ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติ และพระศาสนา

ได้รับเกียรติศักดิ์เช่นนั้น ต้องได้ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติ และพระศาสนา
มากมาย ส่วนเจ้าเมืองและพระสงฆ์ผู้หลักผู้ใหญ่ ในภาคอีสานซึ่งได้ทำ
ความดีมีจำนวนมาก เวลาทำศพ จะได้ทำแบบรูปนกหัสติลิงค์นี้หรือไม่
ผู้เขียนไม่สามารถนำมาเล่าไว้ จึงขอภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

การเผาศพ

เกี่ยวกับการตายนี้ คนโบราณมีข้อห้ามไว้หยาบหยาบ จุดประสงค์ของผู้ห้าม
ก็เพื่อต้องการให้เกิดความสวัสดิมงคล ผู้อยู่ก็ให้สบาย ผู้ตายให้มีความสุข ข้อที่คน
โบราณห้ามไว้ มีดังนี้

1. อายุไม่ถึง 10 ปี ตายแล้วห้ามไม่ให้เผา ถ้าเผาจะเกิดความดิบหนายแก่ พ่อแม่
พี่น้อง วงศาคณาญาติ และทรัพย์สินเงินทอง
2. ตายเพราะโรคลงท้อง (ท้องร่วง) ห้ามไม่ให้เผา
3. ตกน้ำตาย ตกเรือตาย ห้ามไม่ให้เผา
4. ฟกชวมตาย ห้ามไม่ให้เผา
5. ตายเพราะช้างม้าเหยียบ เสือกัด งูกัด ควายขวิด ตกต้นไม้ตายฉีกเนื้อเหล่านี้
ห้ามไม่ให้เผา
6. ตายเพราะมีด หอก ดาบ หลาว แหยมเหล่านี้ ห้ามไม่ให้เผา
7. ตายเพราะสู้รบกันด้วย หลาว แหยม เหล็ก และโรคลงแดงห้ามไม่ให้เผา
ถ้าเผาจกเกิดอันตรายแก่บ้าน และพ่อคนที่พี่น้อง ถ้าจะเผาให้นำไปเผา
ที่อื่น ห้ามเผาร่วมป่าช้า ถ้าเผาร่วมป่าช้า จกเข็ดขวางแก่ไพร่เมือง
ผู้ตายเช่นนี้ ห้ามมิให้นับถือเป็นด้าว (ผีเรือนหรือของอัชฌา) ถ้านับถือ
เวลาทำศพเขาจะมากถามกินวัว ควาย หมู เห็ด เป็ด ไก่กับเราทุกวัน
ถ้าเรายอมให้ก็เสียของ ถ้าไม่ให้มันก็เป็นปอบเป่าโพงผีมากินเรา
8. เวลาหามผีลงเรือ ให้หว่านขี้เถ้ารอบเรือ เมื่อผีถึงป่าช้าแล้ว คนที่อยู่
บ้านให้เอาเสื้อผ้าพี่น้องผีไปซ่อนไว้เวลาใกล้จาก เผาห้ามเหลียวหลัง
มาถึงแล้วให้แสดงอาการกลัวผี ผู้อยู่บ้านให้ปิดประตูเรือน ให้ผู้มาจาก
เผาศพอาบน้ำให้สะอาดทุกคน แล้วจึงเปิดประตูให้ขึ้นไปบนเรือนผู้หลัก
ผู้ใหญ่จึงให้ศีลให้พรถ้าทำได้ดังกล่าวมา จะปราศจากทุกข์โศกโรคภัย
อยู่เย็นเป็นสุข
9. เป็นกำเิดตาย หรือคนป่วยไม่หาย ต้องการจะย้ายไปรักษานที่อื่น

10. ไม่ล้อเลียน และตลกเย้ยหยันที่หักแล้ว ห้ามไม่ให้เอาไปรองดินบ้านใด
11. ห้ามปลุกผีนั่ง ถ้าทำจักเกิดอันตรายแก่พ่อเรือน แม่เรือน ลูกหลาน
ญาติพี่น้อง ข้าวของเงินทอง (จากหนังสือธรรมสอนโลก)

หมายเหตุ

การฝังศพเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันมาตลอด เพราะเกจิอาจารย์บางคนว่า
ควร บางคนว่าไม่ควร โดยอ้างตำรานี้ ตำราที่ห้ามก็ห้ามเพียงว่ากะลาบั้ง
จะเป็นอันตรายบ้าง จะพิณาคดิบหายถึงชายตัวบ้าง เมื่อเป็นเช่นนี้เราจะแก้ไข
อย่างไร

สมมุติว่าห้ามไม่ให้เผา แต่เราจำเป็นต้องเผา เราจะทำอย่างไรโบราณ
แนะวิธีทำไว้ดังนี้

1. ในที่ซึ่งไม่มีพระสงฆ์เป็นประธาน ถ้าเราจะเผาเราก็จัดการบวงสรวงศพ
บอกให้ศพทราบความจำเป็นและร้องขอศพอย่าไปเบียดเบียน
2. ในที่ซึ่งมีพระสงฆ์เป็นประธาน ท่านจะสั่งให้พวกจัดการไปตามท่าน
ถ้าเราทำตามนี้ เรื่องที่ร้ายก็กลายเป็นดีแล้ว

